

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Diplomová práce

*Piráství a námořní loupež v Baltské oblasti
mezi 10. a 16. stoletím*

Zpracoval: Vojtěch Vrba

Vedoucí práce: JUDr. Vilém Knoll Ph. D.

Plzeň 2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil/a prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2018

Poděkování:

Tímto bych rád poděkoval v první řadě panu doktoru Knollovi. K výzkumu Německé hanzy mě přivedl právě on, a nebýt jeho prvních doporučení literatury, zřejmě bych dnes o severoněmeckém spolku věděl jen pramálo.

Další obrovský dík patří čestným členům ČES: Mgr. Robertu Navrátilovi, Bc. Aleně Preradové a v. Johaně Janouškové.

Nakonec chci věnovat pár slov své v pedagogice českého jazyka vzdělané mamince. Její zdlouhavé, důkladné a naštěstí takřka detektivní hledání chyb se vyplatilo snad natolik, že se stala práce, když ne čtivou, pak alespoň čitelnou.

Obsah

Obsah.....	4
1. Úvod.....	1
2. K otázkám a pramenům	3
1. Otázky nejen výzkumné.....	3
2. Stav severu	4
3. Hansa Theutonica.....	6
3. K pirátství obecně	12
1. Dnešní stav a pomocná definice.....	12
2. Obecní nepřátelé, anebo pánové svých světů?.....	15
4. Pirátství v předhanzovních dobách	20
1. Život svatého Anskara aneb christianizace severu.....	20
2. Podoby pirátství u Adama Brémského.....	22
3. Lex Frisionum jako příklad výhradního právního pramene.....	26
5. Pirátství ve světle říšských a zemských pramenů	31
1. Privilegium knížete Vratislava IV.....	32
2. Privilegium císaře Karla IV.	33
3. Lindholmský mír.....	34
6. Pirátství coby předmět hanzovních recesů.....	37
1. Období první – etablování nové moci.....	38
2. Období druhé – od politického hráče k velmoci	44
3. Období třetí – války Valdemara Atterdaga	47
4. Období čtvrté – Kalmarská unie	51
7. Pirátství jako pojem městského práva.....	53
1. Lübecké městské právo	53
2. Hamburské městské právo	56
8. Praktický exkurs Vitálští bratři	59
1. Klaus Störtebeker, zlatý věk Fratres Vitali a Gotland.....	64
2. Život bratrstva v Severním moři	65
3. Helgoland a konec vitálských bratří.....	66
9. Závěr	69

10.	Seznam použité literatury	71
	1. Prameny:	71
	2. Literatura:	73
	3. Ostatní:	78
11.	Resumé.....	81

1. Úvod

Středověkým romantismem silně ovlivněný Johann Wolfgang Goethe ústy Mefistofela ve Faustovi pronáší:

*„Svobodné moře volnost dá,
tam rozvážnost je škodlivá,
tam heslem: udici svou hod',
ať je to ryba nebo lod',
a máš-li tři, tu čtvrtou též
lehce už hákem přitáhneš
a taky pátá bude tvá,
neb kdo má moc, i právo má.
Co získáš, platí; jak, toť jiná.
Vždyť přece každý matros ví:
válčení, obchod, pirátství,
to trojice je trojjediná.”¹*

Bezděky tak naráží na hlavní problematiku této práce, zkoumající středověké právo. Skutečně platilo, že kdo na moři moc má, i právo má? Bylo možné považovat válku, obchod a pirátství za trojjediné, nebo mohly v právním světle existovat vedle sebe? A dávalo svobodné moře skutečně absolutní volnost k jednání?

Pokusme se těmto poetickým a filosofickým otázkám vtisknout konkrétní právněhistorickou formu a ptejme se:

Zaprvé – existuje právní regulace moci nad svobodným mořem?

Zadruhé – pokud existuje, jak se nazývá ten, jehož moc je omezena? A jak ten, který stojí za hranicí přípustného výkonu takové moci?

Zatřetí – definujme hranici této právní regulace.

K tomuto účelu je zaprvé zvolena metoda analýzy právních norem a jejich překlad. Při jeho vytváření je dbáno více na právní stránku textu spíše než na doslovnost.

---

¹ GOETHE, Johann Wolfgang von. Faust [online]. Přel. Otokar Fischer. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2011 [2018-03-12]. Dostupné z: <http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/67/93/19/faust.pdf>, 2. díl, 5. dějství, Palác.

Zadruhé – k získání kontextu je použito analýzy pramenů neprávnických – kronik, historických statí, a podobně.

Třetí použitou metodou je pak jisté spojení předchozích dvou – vyvozování podoby právní regulace z neprávnických pramenů. Samozřejmě pouze v případech, kde jiná k získání povědomí o takové regulaci neexistuje, a zároveň s patřičně pečlivě provedenou kritikou daného pramene.

Nejprve je představena současná úroveň výzkumu, a to obecně, nikoliv jen s přihlédnutím ke zkoumané oblasti, neboť samo pirátství je problematikou jak komplexní, tak nesmírně specifickou.

Dále jsou vymezeny pomocné pojmy, se kterými stať pracuje, a představena klíčová paradigmatata, ze kterých vychází.

Následuje chronologická analýza problematiky zaměřená na oblast Baltského moře v nejširším smyslu pojmu.

Nakonec, po představení právní stránky problematiky, je proveden i exkurs do jednoho z nejznámějších případů ztrestání severoněmeckých pirátů – kauzy kapitána Klause Störtebekera, popraveného na hamburském Grasbrooku.

Celá práce je koncipována nikoliv jako pokus o vyčerpání problematiky – naopak. Spíše se snaží otevřít obecnou diskusi nad poměrně netradičním tématem pro středoevropskou zemi téměř bez přístupu k moři. Právě proto je zvolena co největší transparence v práci s prameny.

Máme-li totiž uvažovat nad právní regulací, nedostáváme se jen k otázkám konkrétním – ale často na podkladu takových otázek nutně formulujeme otázky obecné a na ně poté odpovídáme.

A proto mám za to, že i takto exotická problematika si zaslouží nemalé pozornosti. Ostatně, pokud vyvolává velké otázky filosofické, pak je vysoce nepravděpodobné, že nevyvolá velké otázky právní.

2. K otázkám a pramenům

1. Otázky nejen výzkumné

Předpokládám, že již samotný název této práce vyvolá v případném potenciálním čtenáři množství otázek. Dovolím si odhadnout minimálně dvě základní – „Proč zkoumat v zemi, která nemá ani přístup k moři, pojem pirátství?“ a „Proč tak konkrétně zužovat jak regionální, tak časovou oblast zkoumání, když už se do bádání přesto pustíme?“.

Na první z nich, nehledě na její zcela nesprávnou formulaci,² pevně věřím, uspokojivě odpoví především závěr této práce. Lze snad jen okrajem podotknout, že ačkoliv se pirátstvím „zlatého věku“ zabývá bezpočet publikací, zvolenému období a oblasti výzkum ještě mnohé dluží.

Setkáme se tak s relativně novátorskou školou reprezentovanou profesorem Rohmannem, doktorem Heebøll-Holmem a doktorkou Tai, z jejichž prací také převážně vycházím, a která se snaží pojímat pirátství v širším kontextu. Dochází u nich k relativizaci pojmu pirátství coby zločinného jednání, dnes zcela jednoznačně spadajícího pod *ius cogens* mezinárodního práva veřejného. Naopak se vyjevuje pirátství coby specifická ekonomická aktivita – a ve své specifčnosti také svébytná právní regulace na ní reagující. Přesto bývá tato regulace zkoumána především jako jakýsi svědek historie, nikoliv jako pojem sám o sobě – a tak zbývá v moři diskurzu pro právní historii stále ještě místa dost.³

Pro badatele bývá zpravidla zajímavější region Středozevního moře, zejména z důvodu širší palety dochovaných pramenů. Setkáme se tak nejen

---

² Československo i Česká republika disponovaly a stále ještě disponují přístupem k moři. Po roce 1918 to vyplývá zejména z článků 363 a 364 Versailleské smlouvy, kterými se „V přístavech hamburském a štětínském [pronajímají] státu československému na období 99 let prostory, které budou podřízeny obecnému řádu o svobodných pásmech a určeny pro přímý průvoz zboží pocházejícího z tohoto státu anebo určeného do něho.“ Viz 217/1921 Sb. zákonů a nařízení, Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem a Protokol, podepsané ve Versailles dne 28. června 1919.

³ Stěžejní publikace v tomto smyslu jsou: HEEBØLL-HOLM, Thomas K. *Ports, piracy, and maritime war: piracy in the English Channel and the Atlantic, 1280-1330*. Leiden: Brill, 2013. ISBN 978-90-04-23570-0., ROHMANN, G. *Der Kaperfahrer Johann Störtebeker aus Danzig*. In: Hansische Ge-schichtsblätter, 2007, roč. 125, s. 77-120. ISSN 0073-0327., ROHMANN, Gregor. *Wegnehmen, Verhandeln, Erstaten*. In: Geschichte in Wissenschaft und Unterricht, 2014, č. 9-10, s. 574-585. ISSN 0016-9056. "The Legal Status of Piracy in Medieval Europe, TAI, Emily, S. The Legal Status of Piracy in Medieval Europe. In: History Compass, 2012, roč. 10, č. 11, s. 838-851. ISSN 1478-0542., TAI, Emily, S. *Restitution and the Definition of a Pirate: The Case of Sologrus de Nigro*. In: Mediterranean Historical Review, 2004, roč. 19, č. 2, s. 34-70. ISSN 1478-0542. ISSN 09518967., TAI, Emily S. *Piracy and Law in medieval Genoa: The Consilia of Batolomeo Bosco*, In: Medieval Encounters, 2003, roč. 9, č. 2-3, s. 256-282. ISSN 1570-0674.

s dochovanými statuty – Rhódkým námořním zákonem⁴ počínaje až po kodifikaci námořních obyčejů tzv. *Consolat de mar*.⁵

K tomuto korpusu pozitivního práva pak přináležejí také druhý pomyslný právní článek: Pokud čteme právní prameny, zpravidla se z nich dozvídáme, jak by věci měly být – „*sollen*“ – ovšem již z nich pramálo pochytíme, jaké skutečně jsou (byly) – „*sein*“. To ve Středozeří odpadá, jelikož se dochovalo i nemalé množství soudních nálezů a listin. Dokonce existovaly i jednotlivé specializované orgány vyhrazené pro záležitosti pirátství, korzárství a námořních loupeží – například janovské *Officium Robarie*⁶. Bohatý fond k výzkumu nabízí také katalánský fond *regesta marcarum*.⁷

Zároveň díky tradici římského práva, na kterou se v námořním právu navazovalo, je k dispozici i množství doktrinního materiálu. A tak se setkáme například s odbornými spisy Bartola de Saxoferrato, Alberta Gandina, Bartolomea Bosca,⁸ nebo anonymnímu dílu *Practica criminalis*.⁹

2. *Stav severu*

V Baltské oblasti tolik štěstí bohužel nemáme. Na druhou stranu jsme svědky průniku několika nesmírně specifických – minimálně z právního hlediska – elementů. V centru všeho dění stojí městské právo, seznatelné z jednotlivých právních knih. K dispozici se tak nabízí například různé verze práva hamburského¹⁰ nebo lübeckého.¹¹

V nich nalezneme základní korpus norem dopadajících na život jednotlivců žijících, paradoxně, nejen v hranicích obou svobodných hanzovních měst. Díky jejich neotřesitelné pozici v mocenské konfiguraci severní Říše sahal jejich vliv

---

⁴ Anglický překlad s komentářem viz ASHBURNER, Walter. *Nomos Rodiōn nautikos: The Rhodian sea-law*. Oxford: Clarendon press, 1909.

⁵ Originální plný text ve staré katalánštině viz AMORÓS, Karlos. *Llibre del Consolat de Mar*. [online]. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2009 [2018-03-12]. Dostupné z: <http://mdc.cbuc.cat/cdm/ref/collection/lilibimps16/id/53127>. Anglický překlad viz JADOS, Stanley S. *Consulate of the sea, and related documents* [online]. University, Alabama: University of Alabama Press, 1975 [cit. 2018-03-14]. ISBN 978-081-7357-054.

⁶ Blíže viz TAI, *Restitution*, s. 38., Dále viz LA MATRIE, Louis de. *L'officium robarie ou l'office de la piraterie à Gênes au Moyen Âge*, In: Bibliothèque de l'École des chartes, 1892, roč. 53, s. 264-272. ISSN 0373-6237.

⁷ TAI, *Restitution*, s. 48 a další.

⁸ Viz TAI, *Piracy*, s. 258.

⁹ TAI, *Restitution*, s. 37.

¹⁰ V edici LAPPENBERG, Johann M. *Hamburgische Rechtsalterthümer*. Hamburg: Johan August Meissner Verlag, 1845. (Dále jen „*HSR*“).

¹¹ V edici HACH, Johann Friedrich. *Das alte lübische Recht*. Lübeck: Rohden'sche Buchhandlung, 1839. (Dále jen „*LSR*“).

mnohdy i do míst, kam si zpočátku usurpovala právo zasahovat výhradně moc císařská. Dělo se tak zejména prostřednictvím jednotlivých privilegií – listin, obsahujících dodatečná oprávnění pro městské společenství – „*civitas*“¹², z dnešního pohledu určitou formu právnické osoby.¹³

Tyto listiny se tak stávají dalším pramenem práva. Leckdy jsou to právě ony, jež vytyčují směr, jakým se má ubírat perzekuce pirátství, anžto reagují na vyšší než pouze regionální problémy.

Podobným způsobem jako privilegia můžeme rozlišit i jednotlivá města co do způsobu založení, a tím pádem i do úrovně svobody jejich obyvatel. Zatímco například Greifswald,¹⁴ Stralsund¹⁵ a Wismar¹⁶ jsou neoddiskutovatelně města vrchnostenská, tak Lübeck,¹⁷ Hamburg¹⁸ a Brémy¹⁹ díky císařským privilegiím nabyly status tzv. „*říšských měst*“. Ta podléhala ohledně placení daní a povinnosti poskytovat vojenskou hotovost přímo císařské moci,²⁰ a na druhou stranu se jejich

---

¹² Viz např. Privilegium knížete Vratislava IV. Greifswaldu z roku 1321, ve kterém přenechává městu právo „*svobodně vyšetřovat, pronásledovat, chytat, zadržovat (...) zločince*“. EBEL, Wilhelm. *Lübisches Recht im Ostseeraum*. Köln: Westdeutscher Verlag, 1967. ISBN 978-3-663-02975-5., s. 363, tamtéž, pp. 3.

¹³ Viz např. heslo Stadtrecht In: ERLER, A., KAUFMAN, E., SCHMIDT-WIEGAND, R. usp., *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte IV. Band*, Berlin: Erich Schmidt, 1990. Sl. 1863-1873. ISBN 978-3-503-00015-9.

¹⁴ GINNOW, Karlheinz. *Greifswald: die Stadt am Bodden*. Rostock: Hinstorff, 1956., s. 21, srov. se stěžejní publikací DOLLINGER, Philippe. *The German Hansa*. Stanford CA: Stanford University Press, 1970. ISBN 9780804707428., s. 32. Jedná se o anglický překlad německé publikace DOLLINGER, Philippe. *Die Hanse*. 6. vyd. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, 2012. ISBN: 9783520371065. Německá novější verze místy obsahuje více podrobností než anglická, proto uvádím v příslušných případech obě.

¹⁵ BRANDENBURG, Arnold. *Geschichte des Magistrates der Stadt Stralsund*. Stralsund: Karl Rössler Verlag, 1837., s. 1., dále DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 32.

¹⁶ Viz heslo Wismar In: ERLER, A., KAUFMAN, E., SCHMIDT-WIEGAND, R. usp., *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte IV. Band*, Berlin: Erich Schmidt, 1990. Sl. 1454-1455. ISBN 978-3-503-00015-9, srov. DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 32., dále Stadtgründung der Hansestadt Wismar [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.wismarer.de/stadtgruendung.wismar.htm>.

¹⁷ O Lübecku, jeho založení a povaze nejen politického boje města o holou existenci v prvním století po jeho založení s důrazem na obchodněekonomické vztahy viz JAHNKE, Carsten. *The City of Lübeck and the Internationality of Early Hanseatic Trade*. In: Justyna Wubs-Mrozewicz and Stuart Jenks, (ed). *The Hanse in Medieval and Early Modern Europe*. Leiden: Brill, 2012., s. 37-58. ISBN 9789004212527., s. 37 a násl.

¹⁸ Viz např. heslo Hamburg. In: ERLER, A., KAUFMAN, E., SCHMIDT-WIEGAND, R. usp., *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte I. Band*, Berlin: Erich Schmidt, 1990. Sl. 1083–1093. ISBN 978-3-503-00015-9., dále ALBRECHT, Tim a Stephan MICHAELSEN. *Entwicklung des Hamburger Stadtrechts*. Universität Hamburg [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://www.spaetmittelalter.uni-hamburg.de/spaetmittelalter/Lehre/Ergebnisse/Hamburg/themen/EntwicklungDesHamburgerStadtrechts.html>.

¹⁹ Viz APPELT, Heinrich. *Monumenta Germaniae Historica: Die Urkunden Friedrichs I. 1181-1190*. sv. 10, 4. díl, Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1990. ISBN 9783886122288., Dok. 955, s. 226.

²⁰ Viz Reichstadt. *Deutsches Rechtswörterbuch* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw-cgi/zeige?term=Reichstadt&index=lemmata>.

právní režim řídil zpravidla císařskými privilegii. Oprávnění *civitas* tak nejenže mohla být širší, ale také nabývala vyšší politickou sílu. To se konečně projevilo i vznikem pozdější kurie říšských měst v rámci říšského sněmu, kde zasedali jejich zástupci.²¹

Pro účely této práce má rozdělení význam zejména indikátoru, podle kterého lze uvažovat, zda provenienci toho či onoho sídla v takto přehledové práci zahrnout.

Abychom mohli uvažovat o právním vymezení pirátství v řádu města, je nutné si uvědomit, že hledáme zaprvé město s co nejoriginálnějším vlastním korpusem práva, tedy požívající autonomii v nejvyšším možném rozsahu. Za druhé, takový korpus práva musí v rámci této autonomie disponovat právními instrumenty potenciálně schopnými postihovat to, co jako pirátství vymezíme. A za třetí je žádoucí, aby se měšťané takového sídla co nejintenzivněji zapojovali do námořního obchodu – první oběti pirátství.

Tím se dostáváme k dalšímu, asi nejspecifičtějšimu právnímu prameni, důležitému pro studii. Dá se říci, že tyto tři atributy se nepřímo odráží v existenci organizace, nebo přesněji společenství, dnes známého jako „německá Hanza“ či jednoduše „Hanza“.²²

3. *Hansa Theutonica*

Paradoxně její asi nejlepší charakteristiku nalzáme v dokumentu reagujícím na události roku 1469. Tehdy došlo k zadržení a konfiskaci majetku několika německých kupců v Anglii s odůvodněním, že přináležejí ke společenství nazývanému „*Hansa Theutonica*“. Alespoň tak se vyjadřovala Tajná rada²³ ve

---

²¹ Viz DRW, heslo Reichstadt. Dostupné z: <http://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw-cgi/zeige?term=Reichstadt&index=lemmata>, O kurii říšských měst viz ADAMOVÁ, Karolina. *Dějiny veřejného práva ve střední Evropě: přehled vybraných otázek*. Praha: C.H. Beck, 2000. ISBN 80-717-9282-9., s. 38 násl.

²² „hansa“ je termín označující zpravidla středověké společenství vzniklé za účelem provozování obchodu. Evropa jich zažila mnoho, ovšem žádné nedosáhlo takového věhlasu, jako právě Německá hansa, proto velké „N“ či „H“. Viz DOLLINGER, *The German Hansa*, s. xvii, dále heslo *Hanse (sprachlich)* In: ERLER, A., KAUFMAN, E., SCHMIDT-WIEGAND, R. usp., *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte* I. Band, Berlin: Erich Schmidt, 1990. Sl. 1083–1093. ISBN 978-3-503-00015-9, sl. 1990-1992, srov. s heslem *Hanse (Handelsgenossenschaft)*, tamtéž, sl. 1992-2002., obecně lze o Hanze doporučit např. již citované publikaci DOLLINGER, *The German Hansa*, a DOLLINGER. *Die Hanse*, z české provenience pak ZIMÁK, Alexander: *Hanza: obrazy z dějin severského námořního obchodu*.

²³ Privy Council, poradní orgán panovníka, více viz Privy Council. *Encyclopædia Britannica* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Privy-Council-United-Kingdom-government>.

svém memorandu k jeho rukám. Dnes víme, že se nejspíš jednalo o součást nátlakové kampaně a snahu pohnat „Němce“ ke kolektivní odpovědnosti.²⁴ *Hanza* tehdy zareagovala listinou následujícího znění:

„(...) 2. Je zcela nesprávné uvažovat o tom, že v Německu existuje od nepaměti societas, collegium a universitas nazývaná Hanzou Theutonicou, či podobně. Jelikož, nejctihodnější otcové, se vším respektem ke královskému majestátu, Hanza Theutonica není societas: Nezná společného jmění, a to ani částečného, anžto žádného takového v ní neexistuje. Není ani societas zaměřenou na zvláštní obchodní podnikání, neboť každý v rámci Hanzy Theutonicy obchoduje na svůj vlastní účet, zisk i riziko ztráty. Tudiž, nezná-li právo jiné formy společenství než tyto tři výše zmíněné, societas není.

Ani collegiem nemůže být, protože jak právo říká, collegiem se rozumí spojení několika v samostatnou jednotu: A Hanza Theutonica je vytvořena městy velice rozdílnými, jak ostatně uznávají královské listiny. Je tedy jasno, že collegiem být taktéž nemůže. A stejně jest tomu i s universitas, jelikož jak světské, tak církevní právo vyžaduje, aby se taková společnost honosila společným majetkem, měla společnou pokladnu, pečeť, syndika a správce. A nic takového v Hanze Theutonice nalézt nelze. (...)

*(...) Nicméně Hanza Theutonica (...) je pevné confederatio mnoha měst, sídel a společenstev za účelem zajištění, že obchodní podniky, jak mořské, tak pozemní, přinesou očekávané ovoce zisku, a bude tak existovat efektivní ochrana před piráty a lapky, a jejich léčky nepřipraví kupce o suroviny a cennosti. (...)*²⁵

---

²⁴ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 411, tamtéž, s. 106-107.

²⁵ „2... It is incorrect to assert that there existed in Germany from time immemorial a societas, a collegium, and a universitas generally called Hansa Theutonica etc. For, most favourable fathers, with all due respect to the royal majesty, the Hansa Theutonica is not a societas: for it knows no community of property either in whole or in part, since no common property exists within the Hansa Theutonica; each neither is it a societas for specific commercial enterprises, as within the Hansa Theutonica each trades on his own account, and profit and loss from trade falls at each individually. Now as the law knows no other form of society than the said three forms, it has been established that Hansa Theutonica is not a societas.

Neither is it a collegium, because in law the joining together of several into a single entity is called a collegium: The Hansa Theutonica is, however, made up of widely separated towns, as the royal letters acknowledge. It is therefore clear that the Hansa Theutonica is not a collegium. Nor is it a universitas, for in both civil and canon law it is required that a community, to merit the name of universitas, should hold its property in common, have a common treasury, a common seal, a common syndic and a common business manager; but nothing of this kind can be found within Hansa Theutonica.(...)

But the Hansa Theutonica is (...) a firm confederatio of many cities, towns and communities for the purpose of ensuring that business enterprises by land and sea should have a desired and favourable outcome and that there should be effective protection against pirates and highwaymen, so that their ambushes should not rob merchants of their goods and valuables. (...).“

DOLLINGER, *The German Hansa*, dok. 26, s. 411.

Nejen, že v listině nacházíme důkaz diplomatické geniality osob reálně stojících za „vnějšími vztahy“ hanzovního společenství, prakticky se dozvídáme, že Rada nemá nejmenší šanci se jakékoliv kolektivní odpovědnosti dovolat.

Jasně patrná je autorova orientovanost v soudobém právu. A za krátkou odbočku stojí i okolnost, že v kategorizaci společenství nalézáme nádherný příklad pronikání římskoprávní nejen terminologie, ale i přímo povahy práva do kupeckého prostředí severu.²⁶

Ačkoliv se v listině jedná o veskrze účelový výklad pojmu Hanza, nejen tehdejšími německými obchodníky, ale i této práci zcela vyhovuje. A nutno podotknout, že není špatný, pouze postrádá jistou komplexnost a úplnost.²⁷

Otázka, která ale s existencí dokumentu chtě nechtě musí přijít, zní: Kdo je oním právně sečtělým autorem? Pokud už ho nezjistíme jménem (což nezjistíme), pak alespoň kde funkčně stojí v pomyslném koši pravomocí společenství? Ostatně znát povahu členění této „*confederatio*“ by jistě pomohlo k právnímu vymezení její povahy.

Naneštěstí jedinou organizační strukturu u společenství nalézáme pouze ve formě sněmů. Existovaly dvojího druhu – generální, tzv. *Hansetag*, v češtině jednoduše Hanzovní sněm, a sněmy „*třetin*“.²⁸

Na generální hanzovní sněm smělo každé hanzovní město vyslat minimálně jednoho, maximálně tři své zástupce, přičemž jim hradilo (často nemalé) výdaje na cestu a ubytování. Po roce 1418 muselo jít navíc pouze o radního z příslušného města.²⁹ Mandát takového zástupce byl zpravidla vázaný.³⁰ Svolávání sněmů obvykle inicioval Lübeck a samotné jeho zasedání pak odráží faktické poměry, které ve společenství panovaly: probíhalo u stolu tvaru koňské podkovy na radnici hostitelského města, přičemž rozsazení jednotlivých zástupců podléhalo striktnímu

---

²⁶ Viz pojednání o *societas* v KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 1997. ISBN 80-717-9031-1., s. 255-257, s. 300-301.

²⁷ Ovšem ona taková definice je dost možná jen a pouze vysněným koncem příběhu výzkumu, který ovšem nemá šanci nikdy přijít. O diskurzu co do jednotnosti a nejednotnosti hanzovního společenství např. JAHNKE, s. 38 a tam citovaná literatura, na druhou stranu vůbec existence tzv. hanzovních kontorů musela už v dobách vrcholného rozkvětu Hanzy vyvolávat, když už ne ideu, pak alespoň podezření na jistou silnou jednotnost společenství. O takové typické situaci viz např. JENKS, Stuart. London Steelyard's Certifications 1463-1474. In: *The Hanse in Medieval and Early Modern Europe.*, s. 61-63., dále také viz DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 106-107.

²⁸ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 92-97, DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 119.

²⁹ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 94, dále viz HR I, 6, dok. 556, § 17, s. 534.

³⁰ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 93, DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 119.

řádu. V čele vždy předsedal právě Lübeck.³¹ O jeho úloze coby neoficiální hlavě společenství navíc svědčí, že ze 72 pořádaných sněmů ve zlatém věku Hanzы od roku 1356 až do roku 1480 pořádal 54, mezi generálními sněmy vyřizoval výkonnou hanzovní agendu, a v roce 1418 se mu oficiálně zavázala vendská³² města coby hlavě jejich společenství.³³

Sněmy třetin řešily víceméně administrativní otázky měst sdružených jednak na základě geografickém, jednak mocenském. První třetinu tvořila saská, vendská, pomořanská a brandenburská sídla v čele s Lübeckem. Jako diplomatická protiváha se proti nim spojila nejdříve pod taktovkou Dortmundu, posléze Kolína, města westfálská, porýnská a pruská. Poněkud zvláštní, zdá se při pohledu na mapu – nicméně šlo o vliv na politické směřování společenství, a vytvořením takovéto kliky zcela jistě muselo dojít k oslabení hegemonie Lübecku a vendsko-pomořansko-saské skupiny. Třetí třetinu tvořila města gotlandsko-livonská, v čele s Visby.³⁴

Nejvyššími pravomocemi disponoval Hanzovní sněm: rozhodovaly se na něm pře (zpravidla mezi městy, velmi zřídka mezi jednotlivci), ratifikovaly úmluvy s třetími stranami, právě jeho verdiktem aktivovala Hanza svou nejmocnější zbraň – námořní blokádu království, území, či města.³⁵ Také se na něm přijímali noví členové do společenství či v některých případech i rušilo členství těch stávajících.³⁶ Rozhodováno bylo prostou většinou hlasů přítomných.³⁷

Výkon všech těchto pravomocí byl v průběhu sněmu sepsán a při jeho závěru vyhlášen ve formě *recesu*. Ten, zachycen na pergamenu a opatřen pečeti pořádajícího města následně rozšiřovali účastníci sněmu v kopiích do měst, která zastupovali – včetně těch, která jim coby zástupcům jiného města svěřila svůj mandát.³⁸

---

³¹ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 95., DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 116-117. Nutno podotknout, že opakovaně o tuto roli usiloval Kolín, viz DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 95., DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 117.

³² Jako Vendové jsou označovány západoslovanské kmeny, usadivší se v prostoru mezi Labem a Odrou. Města rozkládající se na tomto území se díky nim nejen v odborné literatuře po nich souhrnně nazývají. Krátce o Vendech viz např. heslo *Wend*. *Encyklopædia Britannica* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Wend.>, srov. heslo *Wenden* In: ERLER, A., KAUFMAN, E., SCHMIDT-WIEGAND, R. usp., *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte I. Band*, Berlin: Erich Schmidt, 1990. Sl. 1083–1093. ISBN 978-3-503-00015-9.

³³ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 93, DOLLINGER, 121, srov. DOLLINGER, *The German Hansa*, dokument 15, s. 399., dostupný také v *HR I*, 6, dok. 556, čl. 87, s. 548.

³⁴ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 95, DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 116-117.

³⁵ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 92-93, DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 119.

³⁶ Např. Brunšvik v roce 1375, *HR I*, 2, dok. 92, s. 106.

³⁷ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 92-93, DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 119.

³⁸ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 95, DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 121.

Tím se dostáváme k původnímu problému – pramenům. Právě tyto recesy – jak sněmu generálního (kterých je většina), tak sněmů třetin – nám obohacují korpus práva, ze kterého můžeme čerpat. A *de facto* se v nich často prolíná stav toho jak děje probíhaly, jak na ně právo reagovalo a tedy jak se protínají obě roviny onoho *sollen* a *sein*. Vskutku problémová je však jejich závaznost. Z výše popisovaného způsobu fungování společenství vyplývá, že takováto právní regulace jednak zavazovala pouze města – jejich měšťany až poté, co reces město vyhlásilo³⁹ – a jednak existovaly minimálně dva základní a zcela legální způsoby, jak se takové regulaci vyhnout: Neúčastnit se sněmu, nebo jednoduše před hlasováním odejít.⁴⁰

Další problém recesů je s předmětem jejich regulace – zahrnovala jen takovou problematiku, která „pálila“ vesměs celé společenství. Ale tou pirátství, jak vyplývá z dochovaných dokumentů, bezpochyby bylo.

Předposlední kategorií pramenů, na kterou narazíme, jsou tzv. landfrýdy, či zemské míry.⁴¹ Z důvodů, které budou diskutovány, níže uvedme alespoň onen nejslavnější Věčný zemský mír z roku 1495,⁴² zapovídající *fehde*,⁴³ neboli soukromé války. Neboť právě *fehde* – *faidy*, opovědní války – jisté formy pirátství v obecném smyslu.⁴⁴

Konečně definitivně poslední pramen, k jehož analýze v rámci práce dojde je jedna konkrétní mírová smlouva, uzavřená mezi Albrechtem Meklenburským a

---

³⁹ např. ve formě tzv. Willküren, či Bursprake, viz např. Bauersprache. Deutsches Rechtswörterbuch [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.rzuser.uni-heidelberg.de/~cd2/drw/e/ba/uers/prac/bauersprache.htm#BAUERSPRACHE>, nebo FRANKOT, Edda. *Medieval Maritime Law and its Practice in the Towns of Northern Europe: a Comparison by the example of Shipwreck, Jettison and Ship Collision*. Aberdeen: 2004. Disertační práce (Ph.D.). University of Aberdeen, s. 24, dále EBEL, Wilhelm. *Lübisches Recht*, s. 307 a násl.

⁴⁰ Což se skutečně stávalo, viz DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 95, DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 121.

⁴¹ Viz například heslo Landfrieden In: WIDHALM, Gloria-Maria. *Lexikon des Mittelalters*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. Band V, sl. 1657-1660. ISBN 3-423-59057-2 a tam citovanou literaturu.

⁴² V plném originálním znění dostupný z Dokumente – Teil II: Abschnitt A – Heiliges Römisches Reich: A. Der Ewige Landfriede. *Deutsche Geschichte in Dokumenten und Bildern* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/sub_document.cfm?document_id=3795&language=german., dále jen „*Ewige Landfriede*“.

⁴³ Taktéž existuje bezpočet velice kvalitních publikací, proto odkazuji na slovníkové heslo od KAUFMANN, A.: *Fehde*. In: ERLER, A., KAUFMAN, E., SCHMIDT-WIEGAND, R. usp., *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte I*. Band, Berlin: Erich Schmidt, 1990. Sl. 1083–1093. ISBN 978-3-503-00015-9.; A. Boockmann: *Fehde, Fehdewesen*. In: R.-H. Bautier – R. Auty a kol., usp., *Lexikon des Mittelalters*. Band IV., München – Zürich: Artemis Verlag, 1989. Sl. 331–334. ISBN 3-7608-8904-2.; Ch. Reinle: *Fehde*. In: A. Cordes – H. Lück – D. Werkmüller, usp.: *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte I*. Band, Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2008. Sl. 1515–1525. ISBN 978-3-503-00015-9., a tam citovanou literaturu.

⁴⁴ ROHMANN, Gregor. *Wegnehmen*, s. 582.

královnou norskou, dánskou a tehdy už i švédskou – Markétou I. – v roce 1395 na hradě Lindholmu v jižním Švédsku. V závislosti na ní se značně vnímání pojmu pirátství posunulo. Proč, kam a jak bude předmětem samostatné kapitoly.⁴⁵

A tak se dostáváme oklikou opět na samotný začátek. Stále visí ve vzduchu druhá nezodpovězená otázka – „*Proč tak konkrétně zužovat jak regionální, tak časovou oblast zkoumání, když už se do bádání přesto pustíme?*“

Inu – prostorově z důvodu velkého množství pramenů, jejichž edice jsou k dispozici a jejichž zkoumáním se zabývalo dosud jen velmi málo akademiků.⁴⁶ Je zde šance konfrontovat již existující náhled na vývoj pojmu pirátství se stavem, který z předestřených pramenů vyplývá.

A časově se nabízí porovnat vývoj proběhnuvší během šesti set let, kdy jeho počátek postavíme do časů vrcholící tzv. *viking age* – tedy období vikinských nájzdů,⁴⁷ ale také čilé christianizace regionu⁴⁸ a konec pak nejdříve přinese vypořádávání se s otázkou tzv. vitálských bratří,⁴⁹ a následně i pomalé vytrácení vlivu hanzovního společenství. Které se, ostatně, symbolicky vypíná nad drtivou většinou událostí, jež se za oněch šest století v regionu udály, a tak bude jistým symbolickým průvodcem na této cestě.

---

⁴⁵ Viz ETTING, Vivian. *Queen Margrete I, 1353-1412: And the Founding of the Nordic Union*. Leiden: Brill, 2004. ISBN 978-9004136526., s. 78 a násl.

⁴⁶ Viz například práce ROHMANN, *Der Kaperfahrer*, dále PUHLE, M.: *Die Vitalienbrüder: Klaus Störtebeker und die Seeräuber der Hansezeit*. Frankfurt am Main: Campus Verlag, 1994. 199 s. ISBN 978-3593345253., a dále velmi okrajově HEEBØLL-HOLM.

⁴⁷ Viz např. FORTE, Angelo, Richard D. ORAM a Frederik PEDERSEN. *Viking empires*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN 0-521-82992-5., BRINK, Stefan a Neil Price. *The Viking World*. New York – Routledge, 2008. ISBN 978-0415333153.

⁴⁸ K tématu viz alespoň *The transition to Christianity*. *National Museum of Denmark* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://en.natmus.dk/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-viking-age/religion-magic-death-and-rituals/the-transition-to-christianity/>, a dále stěžejní dílo o životě sv. Anskara, ze kterého budu dále čerpat: ROBINSON, Charles H.: *Anskar, The Apostle of the North, 801-865, translated from the Vita Anskarii by Bishop Rimbert his fellow missionary and successor*. London: SPCK, 1921.

⁴⁹ Zejména již citovaná publikace od PUHLE. Bude o nich rozsáhle pojednáno v dalších kapitolách.

3. K pirátství obecně

1. Dnešní stav a pomocná definice

Kdy se člověk z hlediska práva stává pirátem? A mohou existovat případy, kdy, ač fakticky koná stejně, jako takový pirát, pirátem není? Jaké právní konsekvence s sebou jednání piráta nese? To jsou otázky, které je nutno nejdříve zodpovědět v obecné rovině, abychom mohli vůbec začít uvažovat o tom, jak o nich smýšlel středověký člověk.

Začněme na mezinárodní úrovni, která je dnes zcela zásadní. Základní vymezení nalezneme v článku 101 Úmluvy OSN o mořském právu z roku 1982 (dále jen UNCLOS), který uvádí, že:

„Za pirátství se považují následující činy:

(a) jakýkoli protiprávní čin násilí nebo zadržení anebo jakýkoli loupežný čin spáchaný k soukromým účelům posádkou nebo cestujícími soukromé lodi nebo soukromého letadla namířené:

(i) na volném moři proti jiné lodi nebo letadlu anebo proti osobám nebo majetku na jejich palubě;

(ii) proti lodi, letadlu, osobám nebo majetku v místě, které nepodléhá jurisdikci žádného státu;

(b) jakýkoli čin dobrovolné účasti při použití lodi nebo letadla, jestliže ten, kdo se jich dopouští, ví o skutečnostech, které vtiskují této lodi nebo tomuto letadlu charakter pirátské lodi nebo letadla;

(c) jakýkoli čin, který má za účel podněcovat nebo úmyslně usnadňovat čin uvedený v pododst. (a) nebo (b).“⁵⁰

Problémy, které s sebou přináší takováto definice, jsou mnohé. V první řadě vyplývají už z podstaty pramene. Námořní právo je velice specifickou disciplínou práva mezinárodního, a přestože disponuje velkým množstvím institucí

---

⁵⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 240/1996 Sb., o sjednání Úmluvy Organizace Spojených národů o mořském právu., pro původní znění viz United Nations Convention on the Law of the Sea. *Oceans & Law of the Sea - United nations division for Ocean Affairs and the Law of the Sea* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf. Dále jen „UNCLOS“.

(dozorových,⁵¹ ochranných,⁵² arbitrážních⁵³) i kodifikovaných právních norem, nelze mu upřít jeho základní rys: v centru stojí odpovědnost státu, nikoliv jednotlivce.⁵⁴ Účelem takového vymezení není tím pádem nikoliv jakési precizní postižení právní reality, jako spíše poskytnutí možnosti ospravedlnění zásahu na cizím svrchovaném území. Samotný článek 101 je totiž nutné za všech okolností nahlížet ve spojení s článkem 100 UNCLOS, jež formuluje prostou povinnost:

„Všechny státy v co největší míře spolupracují při potírání pirátství na volném moři nebo na jakémkoli jiném místě, které nepodléhá jurisdikci žádného státu.“⁵⁵

V ideálním případě by vůbec neměl nastávat problém, který jsem nastínil – článek 100 tuto povinnost explicitně vylučuje. Ovšem UNCLOS definuje ne jednu, ale hned tři oblasti potenciální svrchovanosti státu. Zaprvé – tzv. pobřežní moře. To se rozkládá až do vzdálenosti 12 námořních mil od tzv. *baseline*,⁵⁶ podle toho, jak si jí stát stanoví. Prostor pak plně spadá do jeho jurisdikce, která nabývá stejných vlastností, jakou má na pevninském území státu nebo v jeho vzdušném prostoru.⁵⁷ Zadruhé – tzv. přílehlá zóna. Rozumí se jí prostor, kde může pobřežní stát vykonávat „kontrolu potřebnou k tomu, aby:

- (a) bylo zabráněno porušování jeho celních, finančních, přistěhovaleckých nebo zdravotnických předpisů na jeho území nebo v pobřežním moři;
- (b) bylo trestáno porušení uvedených předpisů, k němuž došlo na jeho území nebo v pobřežním moři.“⁵⁸

---

⁵¹ Například Mezinárodní námořní úřad – viz International Maritime Bureau. *Commercial Crime Services* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.icc-ccs.org/icc/imb>.

⁵² Interpol provádí speciální operace ve spolupráci s Eurojustem (viz *Eurojust* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx>) a Joint Investigation Teamem Europolu (viz Joint Investigation Teams - JITs. <https://www.europol.europa.eu/> [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/joint-investigation-teams>.) týkající se námořních kriminálních problémů, kterým v roli pozorovatele přihlíží IMB, a další. Viz International involvement. *Interpol* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Crime-areas/Maritime-piracy/International-involvement>.

⁵³ Zejména Mezinárodní tribunál pro mořské právo v Hamburgu, tzv. ITLOS, viz *International Tribunal for the Laws of the Sea* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.itlos.org/>.

⁵⁴ V tomto směru také AZUBUIKE, Lawrence. *International Law Regime Against Piracy*. In: *Annual Survey of International & Comparative Law*, 2009, roč. 15, č. 1., s. 43-59. ISSN 1932-2364., s. 51-52.

⁵⁵ čl. 100 UNCLOS.

⁵⁶ Podle UNCLOS je „obvyklou základní linií pro měření šíře pobřežního moře linie největšího odlivu podél pobřeží, jak je zakreslena na námořních mapách velkého měřítka, které jsou úředně uznány pobřežním státem.“ UNCLOS, čl. 5., srov. HOLEC, Vladimír. *Právní aspekty potlačování pirátství*. Olomouc, 2013. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Právnická fakulta., s. 22-23.

⁵⁷ Viz čl. 2 a 3 UNCLOS.

⁵⁸ Čl. 33 UNCLOS, srov. HOLEC, s. 22-23.

A konečně zatřetí – výlučná ekonomická zóna. Ta má, co se týče suverenity skutečně specifický režim. Pro bližší zkoumání doporučuji citovanou literaturu. postačí zmínit, že může dosahovat až 200 námořních mil pevninského šelfu.⁵⁹

Každopádně onen příslovečný pes tkví je zakopán v momentech, kdy dva a více států sdílí suverenitu nad územím – tedy jejich *baselines* jsou buď blíže než dvakrát dvacet čtyři námořních mil, nebo si vzájemně zasahují do výlučných ekonomických zón.⁶⁰ To není například v Malackém průlivu nepředstavitelná situace. A není náhodou, že právě v něm, jedné z nejčilejších tepen současnosti, dochází k největšímu počtu pirátských útoků.⁶¹

Zdánlivě tak může docházet k synergii – více hlav víc ví, víc rukou udělá více práce... Avšak mnohem pravděpodobnější je případ, kdy jeden ze států nechce zasahovat, aby nenarušil suverenitu druhého, a druhý, aby totéž nezpůsobil prvnímu. Když se jeden nakonec odhodlá k akci, je ji nutno ospravedlnit – a právě tehdy je třeba sáhnout po argumentu pirátství.

Není však potřeba propadat přílišné skepsi – systém rozhodně není bezzubý. I tak extrémní případy jako bezvládní u somálských břehů je schopen vyřešit, byť značně extrémně, viz rezoluce OSN 2316/2016. Tehdy Spojené národy povolily na omezenou dobu zasahovat autorizovaným, pevně stanoveným stranám, i na suverénním území jiného státu. A to za jediným účelem – k potírání pirátství.⁶² Samozřejmě je nasnadě otázka vzniku mezinárodního obyčeje – nechme ji ale na jiné práce.

Konflikt jurisdikcí je z právního hlediska řešitelný ještě jedním způsobem: pirátství je chápáno jako akt mimo suverénní jurisdikci, v ní se pak ze stejného aktu vytvoří k němu analogická skutková podstata. Tím pádem dojde k promítnutí

---

⁵⁹ Celá problematika se točí kolem čl. 57-75 *UNCLOS*, doporučuji již citovanou přehlednou diplomovou práci od HOLEC, V., dále pak POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. 5.*, dopl. a rozš. vyd. Praha – C.H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-536-4., s. 153 a dále, resp. tamtéž, s. 157, *The Law of the Sea: Exclusive Economic Zone: Legislative History of Articles 56, 58 and 59 of the United Nations Convention on the Law of the Sea*. New York: United Nations, 1992. ISBN 92-1-133429-2, srov. DAVID, Vladislav, Pavel SLADKÝ a František ZBOŘIL. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Praha: Leges, 2008. ISBN 978-80-87212-08-0., s. 300.

⁶⁰ Námořní míle se rovná 1852 m, tato vzdálenost je tím pádem méně než 44,448 km.

⁶¹ KRASKA, James. *International Law, Strategy, and Diplomacy at Sea*. Oxford: ABC-CLIO, 2011. ISBN 978-0-313-38724-1., s. 38, tamtéž, s. 68, srov. ELLEMAN, B. A., FORBES, A., & ROSENBERG, D. *Piracy and maritime crime: historical and modern case studies*. Newport: Naval War College Press, 2010. ISBN 9781884733659., s. 109-119.

⁶² Rezoluce a komentář k jejímu přijetí viz Security Council Unanimously Adopts Resolution 2316 (2016), Renewing Authorization for International Naval Forces to Combat Piracy off Somali Coast. *United Nations Meetings Coverage and Press Releases* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2016/sc12582.doc.htm>.

definice podle UNCLOS do právních řádů jednotlivých států,⁶³ a lze tak na jejím základě vytvořit i obecnou, pomocnou definici využitelnou v této práci.

Objektem jednání vždy bude svoboda pohybu a majetek osob. Obojí je limitováno v rámci objektivní stránky *forem loci* – mořem.

Ovšem – co je moře? Už chápání tak bazálního pojmu se lišilo dnes a v myslí středověkého člověka. Zatímco dnes se jedná o jakousi vodní plochu *de facto* rozparcelovanou na různé druhy jurisdikcí, pro námořníka, kupce, rejdaře, krále, biskupa i purkmistra hanzovního města v patnáctém století šlo o krajinu podřízenou svým vlastním zákonům.⁶⁴

Ačkoliv v některých oblastech přetrvávala představa o moři coby dominiu královském či císařském,⁶⁵ reálnou nadvládou vždy disponoval ten, kdo ji byl schopen zajistit. To zpravidla znamenalo aplikaci určité formy násilného donucení ke konkrétnímu jednání. Právo se tak velice často vytvářelo až *ex post*, jemné nuance právních obyčejů tak tvořily neuvěřitelně dynamický celek. Navíc k takovému donucení musel disponovat jeho vykonavatel kromě nezbytného minima prostředků právních také prostředky materiálními.⁶⁶

Čímž se dostáváme k jádru objektivní stránky – jednání, následku a příčinné souvislosti mezi nimi. Co se týče kauzálního nexu, ten žádnou zvláštnost nepřináší. Na druhou stranu následek a jednání jsou kategorie, které teorie již řeší poměrně dlouho.

2. *Obecní nepřátelé, anebo pánové svých světů?*

Jsou to právě ony, které v sobě skrývají základní otázku pojmu pirátství, a sice – řečeno možná až kacířsky zjednodušeně – *cui bono*? Každý si jistě dokáže představit onu typickou scénu zahákových plachetnic, divých mužů

---

⁶³ Příkladem budiž třeba model definice v právu USA, viz KRASKA, s. 112, dále GUILFOYLE, Douglas a Tiffany W. Middleton. *Law, Pirates and Piracy*. In: Social Education, 2010, roč. 74, č. 6, s. 292-296. ISSN 0037-7724.

⁶⁴ A to nejen v právním slova smyslu, viz výklad o mytických zákonitostech, které ač nesouvisí s předmětem této práce, nádherně ilustrují pojetí moře jako světa *sui generis* v LE GOFF, Jacques a Jean-Claude SCHMITT. *Encyklopedie středověku*. Vyd. 3. Přeložil Lada BOSÁKOVÁ. Praha: Vyšehrad, 2014. ISBN 978-80-7429-130-2., s. 410-412.

⁶⁵ Např. normanská šlechta na Sicílii zavedla co do rybolovu monopol na moře: Fakticky se jednalo o druh regálu, kdy k využívání mořského bohatství, jí vlastněného, potřeboval uživatel její svolení. Viz, LE GOFF, s. 407., dalším příkladem budiž privilegia císařů Karla IV. a Fridricha II. pro Hamburk z let 1359 resp. 1482, ve kterých je evidentně moře chápáno jako území říše podléhající císaři. Viz ANDERMANN, U. *Spätmittelalterlicher Seeraub als Kriminaldelikt und seine Bestrafung*. In: Störtebeker – 600 Jahre nach seinem Tod. Trier: Porta Alba Verlag, 2005. s. 23-36. ISBN 978-3-933701-14-5., s. 23-36, tamtéž, s. 28-29.

⁶⁶ V tomto smyslu LE GOFF, s. 408.

v trojhranných kloboucích prohrabujících se truhlicemi se zlatem a ustrašených rukojmí vydaných na milost a nemilost rabiátům.

Inu – kéž by realita byla tak jednoduchá. Pokud zúžíme okruh jednání na násilné akty vůči posádce plavidla, a to i za účelem zisku, co se situací, kdy se kupci vzdají majetku dobrovolně?

Jistě, je přítomna *vis absoluta*. Nicméně – co když domnělý pirát nosí uniformu suverénního státního nebo kvazistátního celku, a je tak k násilí legitimován? Anebo se místo uniformy prokáže glejtem ve jménu takového celku, opravňujícím ho k zabavení nákladu? Přesně takové situace běžně nastávaly, protože přesně takových prostředků se užívalo k udržení vlivu v místech tak divokých, že lidský zákon znamenal jen tolik, kolik mu příroda chtěla dovolit. A minimálně středověké moře jedním z takových míst bezpochyby bylo.⁶⁷

Ovšem pirát ani jeho legální protějšek nevzešli ze středověku. Jejich distinkce byla moc dobře známa již Římanům. A právě ve slovech jednoho z největších řečníků republiky, Cicerona, nalezneme základ pro dvě paradigmaty, se kterými dodnes pracujeme pro pochopení toho, jak může daná společnost na pirátství, piráta a obecně námořní násilné obohacování se na úkor druhého nahlížet.⁶⁸

Cicero v díle O povinnostech (*De Officiis*) píše:

*„Neboť námořní lupič se nemůže počítati k válečným odpůrcům, nýbrž je společným nepřitelem všech lidí (communis hostis omnium). Vzhledem k němu nás nezavazuje ani čestné slovo, ani přísaha.“*⁶⁹

Ačkoliv nedefinuje, co pirát konkrétně činí, jakékoliv takové chování tvrdě odsuzuje. Pouze nabízí určitou analogii – válečné nepřátele, ozbrojence, vojáky. Násilí je tedy evidentní, byť i „pouze“ v úmyslu. Autor, sám de facto z dnešního pohledu právník,⁷⁰ míří pak na samu povahu pirátova počínání: pohrdání jakýmkoliv řádem, ideu, že pirát stojí nad zákonem, protože si může dovolit podněcovat svou vlastní válku, ve které platí jen jeho řád. To se jeví naprosto

---

⁶⁷ ROHMANN, *Wegnehmen*, s. 579.

⁶⁸ V následující pasáži vycházím z tezí formulovaných v HEEBØLL-HOLM, s. 2., rozvedených v článku VRBA, Vojtěch. *Pirátství a námořní loupež - definice pojmu jako výsledek vývoje právního obyčeje?*. In: Dny práva 2016 – Days of Law 2016. Část I. Právní obyčej. Brno: Masarykova univerzita, 2017. s. 185-199. ISBN: 978-80-210-8552-7.

⁶⁹ CICERO, Marcus Tullius: O povinnostech, přeložil Jaroslav Ludvíkovský, Praha: Melantrich, 1940., s. 181; srov. HEEBØLL-HOLM, T., s. 2.

⁷⁰ O Cicerovi viz biografii EVERITT, Anthony. *Cicero: The Life and Times of Rome's Greatest Politician*. Toronto: Random House, 2003. ISBN 978-1-58836-034-2., o Ciceronově právní praxi ve starověkém Římě tamtéž, s. 52, příp. KINCL, SKŘEJPEK, URFUS, s. 10-11.

nepřípustným. Není člověka nad zákonem, je jen člověka mimo zákon. Chce-li tak činit, pak se tím pasuje do role nikoliv konkrétního nepřítele, ale nepřítele zcela obecného – a není jen právem každého tohoto nepřítele stíhat, je to dokonce jeho povinností. Pro piráta neplatí žádný zákon – a tak vůči němu není třeba dodržovat ani naturálních závazků.⁷¹

Ještě jeden výskyt onoho dodnes používaného termínu *communis hostis omnium* nám Cicero přináší. Jedná se o soudní řeči proti Verrovi, kde je Verrovi vyčítáno, že si počínal stejně jako piráti, kteří jsou společnými nepřáteli všech. Tak se jen potvrzuje výše formulovaná hypotéza, jelikož Verrovi je vyčítána neoprávněná manipulace s majetkem mu svěřeným do správy, a to tak, že je dokonce srovnávána s krádeží, ne-li loupeží. Jde samozřejmě o cílené zveličení Verrových skutků, aby posluchač nabyl dojmu hrůzného počínání souzeného, nicméně právě v takové figuře lze spatřit definitivnost zla počínání obecného piráta – nepřítele všeho lidstva.⁷²

Kromě absolutního náhledu se objevuje další, zhmotněný v narativu O Boží obci sv. Augustina, ačkoliv některé teorie i toto pojetí připisují Cicerovi.⁷³ Chycený pirát v Augustinově díle říká Alexandru Velikému:

„Odstraníme-li spravedlnost, co zůstane z vlád, ne-li velké loupežnické podniky? Vždyť ani lupičské sdružení není nic jiného nežli stát v malém. Banda se skládá z lidí, řídí se rozkazy náčelníka, je vázána společenskou smlouvou, kořist si rozděluje podle zákona dohody. Jakmile se tato spřež, přibírajíc vyvrhele, rozmůže natolik, že ovládne území, založí sídla, obsadí obce a podmaní si národy, tu se na ni hodí ještě zřejměji jméno „stát“; to jí udělí už nepokrytě – neupuštění od chamtivosti, ale získání beztrestnosti. Dal totiž vtipnou a pravdivou odpověď Alexandru Velikému jeden zajatý pirát. Když se král toho člověka ptal, co ho to napadlo ohrožovat moře, řekl s upřímným vzdorem: „Zrovna co tebe, že svět; ale protože já to dělám s nepatrným korábem, říkají mi loupežník; ale tobě panovník, protože to děláš s velkým loďstvem.““⁷⁴

Zůstává prvek vojenského ohrožení – tedy násilí. Na druhou stranu se relativizuje negativita pirátovy domnělé pozice „nad zákonem“. Ačkoliv, zdá se,

---

⁷¹ Viz VRBA, *Pirátsví*, s. 3.

⁷² CICERO, Marcus Tullius: Soudní řeči proti Verrovi, Čtvrtá řeč: O uměleckých dílech, přeložil Václav Bahník. Praha: Odeon, 1972. ISBN 01-117-72., s. 328.; srov. HEEBØLL-HOLM, s. 2, VRBA, *Pirátsví*, s. 3.

⁷³ Viz HEEBØLL-HOLM, s. 2, srov. VRBA, s. 3.

⁷⁴ Aurelius Augustinus.: O Boží obci knih XXII, přeložila Julie Nováková, Praha: Vyšehrad, 1950., s. 186-187.

existuje univerzální spravedlnost, není limitovaná na jedno jediné její společenské pojetí. Naopak, tato pojetí žijí vedle sebe, dokud se nestřetnou. A kdo má potom soudit jejich spor?

Z tohoto povzdechu je cítit tichý podtón základního leitmotivu *Obce boží*, tedy jistá internalizace konfliktu dobra a zla v jedinci, opuštění dogmatu triumfalismu konce čtvrtého století... Nutnost předefinování základních předpokladů spásy. Tím nejnítěrnějším je přístup ke spravedlnosti. Veškerenstvo těchto myšlenek reflektuje dobu, kdy Augustin *Obec boží* psal – přeci jen události roku 410 v kontrastu s předchozí theodosiánským císařstvím nutně zasáhly vnímání tehdejšího světa v samých základech. Minimálně ze strany tehdejší římské křesťanské komunity.⁷⁵

Nejdůležitější je, že pirát tu není brán za *a priori* osobu zatraceníhodnou, ale za osobu stejné morální síly jako každý jiný. Ani jeho jednání, budeme-li ho chápat jako projev vůle ve vnějším světě a vůli přitom přiznáme její formování vlivem morálky, se od králova neliší. Jediné, co oba dva od sebe dělí, jsou materiální prostředky využívané k vykonávání jejich pozemského údělu. A tak se pirát stává pánem svého světa, do chvíle, než přijde někdo svými prostředky legitimovanější ho o tento svět připravit.⁷⁶

Je-li pirát v takovéto pozici, pak se obratem objevuje možnost jeho svět respektovat – a ještě dále: rovnou jeho postavení v takovém světě využít. A tak v duchu rčení „*nepřítel mého nepřítele je mým přítelem*“ nachází pirát uplatnění v řešení sporů coby prostředník výkonu konkrétního rozhodnutí (a ne nutně jen právního). Z takové podstaty je nutné mu přiznat schopnost se zavazovat prostřednictvím vymahatelných dohod, smluv a podobných partnerství. A právě takový stav s sebou nese toto vnímání pojmu: pirátství jako služba a jako zástupčí oprávnění.⁷⁷

Ačkoliv však k sobě mají materiálně křížem krážem historií jednání s následkem velice blízko – zpravidla jde o *úmyslné zabránění svobodě pohybu a násilné odnětí věcí* – formálně se v různých dobách a na různých místech značně liší.⁷⁸ A z tohoto hlediska se tak subjekt nazývá různými jmény – *pirát, korzár,*

---

⁷⁵ O této problematice viz např. TESELLE, Eugen. *Augustine*. Nashville: Abingdon Press, 2006. ISBN 0-687-05361-7., s. 60-63.

⁷⁶ srov. HEEBØLL-HOLM, s. 4, VRBA, Pirátství a námořní loupež, s. 187.

⁷⁷ VRBA, Pirátství a námořní loupež, s. 189 a násl.

⁷⁸ Zde je na místě vložit krátkou poznámku: I dnes musí akt pirátství směřovat k „*soukromému zisku*“. Znamená to, jinými slovy, že válečná loď ve službě suverénnímu státu se nedopustí pirátství, ale způsobí škodu a vystavuje stát své vlajky sankcím za odpovědnost podle

bukanyr, či další,⁷⁹ a protiprávnost jeho jednání nabývá mnoha podob – a mnohdy dokonce chybí. Subjektivní stránka – zavinění – pak nejčastěji získá podobu přímého či nepřímého *úmyslu*, jen velice zřídka bychom mohli uvažovat o pirátství nedbalostním. Vždy však bez výjimky půjde o činy komisivní.

Předmětem této práce tak je oscilace pojetí mezi oběma paradigmaty na pozadí různé míry centralizace moci v baltské oblasti – ať už na počátku, v době cíle kolonizace tohoto prostoru, kdy byla její úroveň zcela minimální, anebo ke konci patnáctého století, kdy pod vlivem sjednocení Dánska, Švédska a Norska v Kalmarskou unii,⁸⁰ obchodní hegemonie hanzovního městského bloku, a konečně i vrcholu moci řádového státu Německých rytířů dosáhla ve středověké Evropě úrovně zcela nebývalé.⁸¹

---

mezinárodního práva. V tomto smyslu AZUBUIKE, s. 52-53, viz case Republic of Bolivia v. Indemnity Mutual Marines Assurance Company Ltd. 1 K.B. 785. *United Settlement* [online]. 27-28. 1. 1909 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.uniset.ca/other/cs5/19091KB785.html>, o odpovědnosti v mezinárodním právu viz např. ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7., s. 25 a násl.

⁷⁹ O typologii pirátů ve službách suverénních mocností viz HEEBØLL-HOLM, s. 10-12 a tam citovaná literatura, dále TAI, *The Legal Status*, s. 838-839, srov. TAI, *Restitution and the definition of a pirate*.

⁸⁰ O Kalmarské unii v jejích počátcích viz např. HELLE, K. (Ed.). *The Cambridge History of Scandinavia*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. ISBN 9781139053570.; ETTING, Vivian. *Queen Margrete I, 1353-1412, and the founding of the Nordic Union*. Boston: Brill, 2004. ISBN 978-90-04-13652-6.

⁸¹ O řádovém státu např. BOOCKMANN, H. *Der Deutsche Orden. Zwölf Kapitel aus seiner Geschichte*. München: C. H. Beck, 1989. ISBN 978-3406381744. BISKUP, M. a G. LABUDA. *Dzieje Zakonu krzyżackiego w Prusach. Gospodarka – Społeczeństwo – Państwo – Ideologia*. Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1986. ISBN 83-215-7220-0. NOWAK, Z. H. a kol. *Państwo zakonu krzyżackiego w Prusach. Podziały administracyjne i kościelne od XIII do XVI wieku*. Toruń: Towarzystwo Naukowe, 2000. ISBN 8387639265.

4. Pirátství v předhanzovních dobách

Největší problém s obdobím před vznikem *Společnosti říšských obchodníků navštěvujících Gotland (Universi mercatores imperii Romani Gotlandiam frequentantes)*,⁸² která přímo předcházela Hanze, tkví v tristním nedostatku právních pramenů. Vendské, obodritské i jiné slovanské kmeny, žijící v poměrně neprovázané společnosti, praktikovaly nekodifikované obyčejové právo.

Velkou roli v tomto hraje fakt, že nikdy nevznikl větší slovanský politický celek, a tak neexistovala ani potřeba právo kodifikovat – kmenové komunity ve svých rodových hranicích právo znaly, a export norem se tak jeví nesmyslným.⁸³ Bohužel se tak v této etapě musíme spolehnout na zdroje neprávni – kroniky a životopisy.

Problém je tu dvojitý: zaprvé jejich autoři vesměs pocházejí „zvenčí“ – jde o kleriky, přicházející s německou, resp. franskou, kolonizací, a za druhé – jde – minimálně co do světského práva – o laiky. Přesto poskytují určitou představu o vnímání pirátství. Koneckonců zachycují zpravidla vidění tehdejší reality, případně reality z pohledu vzdělaného autora. A ten chtěl nechtěl reflektovat právní dění kolem sebe, už proto, že často zastával nějakou odpovědnou funkci – a s odpovědností přichází vždy dodatečná právní regulace, které si musel být vědom.⁸⁴

1. Život svatého Anskara aneb christianizace severu

První z těchto děl je *Život svatého Anskara* – prvního biskupa hamburské diecéze, sepsané jeho bezprostředním následníkem, biskupem Rimbertym.⁸⁵ O Anskarově misijní cestě do Švédska kolem roku 830 se v něm píše:

---

⁸² O tomto viz DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 24-26.

⁸³ O historickém vývoji DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 10-11., co do pojednání o baltsko-slovanské právní kultuře je nutné konstatovat tristní nedostatek jakýchkoliv prací, proto je nutné předpokládat vývoj právní kultury po vzoru okolních slovanských států.

⁸⁴ Předmětnými kronikami a životopisy jsou zejména *Život sv. Anskara* (viz ROBINSON) a *Gesta Hammaburgensis Ecclesiae Pontificum* (Činy biskupů hamburského kostela) od Adama Brémského. Toto dílo se podařilo získat jednak v českém překladu (Adam von Bremen. *Činy biskupů hamburského kostela: velká kronika evropského Severu*. Překlad Libuše Hrabová a Jana Engelbrechtová. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0167-6., dále jen „*Adam Brémský*“), tak verze latinská (LAPPENBERG, Johann M. *Adam von Bremen: Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum*. Hannover: Hahn, 1846., dále jen „*Adam von Bremen*“.). O autorech, jejich kariérách a postavení viz předmluvy jednotlivých knih, tj. ROBINSON, s. 12, tamtéž, s. 14 a dále,

⁸⁵ Viz ROBINSON, s. 12., dále *Adam Brémský*, s. 69.

„Anskar pak podnikl cestu, svěřenou mu císařem, jenž si přál, aby se vydal ke Švédům a zjistil, zda je ten lid připraven přijmout víru, jak prohlašovali jejich poslové. (...) Během své cesty padli do rukou pirátům. Kupci, s nimiž vážili cestu, se statečně bránili, a po nějaký čas i úspěšně, avšak nakonec byli přemoženi a poraženi piráty, kteří jim vzali jejich lodě a veškerý jejich majetek, zatímco oni sami jen sotva vyvázli po svých na souš. Tu ztratili královské dary, jež měly být dovezeny, a to spolu s dalším majetkem, kromě toho, jež byli schopni s sebou unést opouštějící loď. Ke všemu byli oloupeni o skoro čtyřicet knih, jež shromáždili pro službu Bohu.“⁸⁶

Zvýrazněná slova jsou v latinském textu jako „*piratas*“.⁸⁷

Objekt zde lze snadno tušit, dokonce obou druhů: jednak svobodu pohybu po moři, jednak majetek osob tam se pohybujících. Zcela evidentní je prvek násilí – seznatelný i skrz pokus o obranu – a taktéž škoda jak na majetku, tak na životech, resp. zdraví. Moře se coby *forum loci* objevuje taktéž, i když nejde o otevřené moře v dnešním slova smyslu – středověká námořní doprava často probíhala podél pobřeží. Do Švédska však kratší cesta, než skrz Kattegat nevede – a nějaký podobný směr tak jistě Anskara doprovázející kupci nabrat museli.

Piráti nejsou nijak konkrétně definováni – výraz je tak použit ve vztahu k jejich jednání. Do hry pochopitelně vstupuje dogma misijního křesťanství – důraz na kontrast pohanského barbarství s čistotou Anskarova poslání – což zapříčiňuje, že před čtenářovými očima vyvstávají dva obrazy zločinců: jednak pohana, vysmívajícího se Bohu a Církvi do očí, jednak piráta, činícího totéž, ovšem bez ohledu k vyznání.

Koneckonců – pirát křesťanské víry se svým jednáním, vymezeným onou nekodifikovanou skutkovou podstatou, reálně dopouští hned dvou porušení desatera.⁸⁸

---

⁸⁶ „Anskar then undertook the mission committed to him by the emperor, who desired that he should go to the Swedes and discover whether this people was prepared to accept the faith as their messengers had declared. (...) while they were in the midst of their journey they fell into the hands of **pirates**. The merchants with whom they were travelling defended themselves vigorously and for a time successfully, but eventually they were conquered and overcome by the **pirates**, who took from them their ships and all that they possessed, whilst they themselves barely escaped on foot to land. They lost here the royal gifts which they should have delivered there, together with all their other possessions, save only what they were able to take and carry with them as they left the ship. They were plundered, moreover, of nearly forty books which they had accumulated for the service of God.“ ROBINSON, s. 47-48.

⁸⁷ Viz CAESAR, Philipp. *Vita Et Gesta S. Willehadi, S. Ansgarii, S. Rimberti - Trium Principalium Ecclesia Bremensis Episcoporum Septentrionis Apostolorum hactenus desiderata et nuper*. Nicolaus Heyll, 1659., s. 66.

⁸⁸ Srov. VRBA, Pirátství, s. 4.

Dohromady se mohou oba dva obrazy do značné míry překrývat – a vykreslují tak pirátství zcela v souladu s Ciceronovým pojetím *communis hostis omnium*, vnímané nicméně optikou křesťanského světa.

Zajímavý by byl pohled na stejnou dobu, ovšem z druhé strany pomyslné barikády. Ten by mohl nabídnout například Saxo Grammaticus se svým dílem *Činy Dánů*.⁸⁹ Autorovi se bohužel nezdařilo opatřit si její plné znění, proto jeho rozbor nechává jako jednu z budoucích vedlejších odboček bádání, jelikož kronika na mnoha místech s pirátstvím operuje, a to i v původním latinském znění.⁹⁰

2. Podoby pirátství u Adama Brémského

Pro další vývoj tak musíme zůstat opět v čistě křesťanské provenienci a obrátit se na kronikáře Adama Brémského. Díky mnohem širšímu časovému rozsahu jeho díla, ale zřejmě i jiné době zpracování a rozmanitějším portfoliu zdrojů, se kterými pracoval, je jeho záznam o pirátství v oblasti mnohem pestřejší.⁹¹

Úplně první výskyt v celém díle pochází ještě z doby před Anskarovou švédskou misí – dozvídáme se, že po krvavém boji o trůn nastoupili na dánský stolec dva králové – Harald a Reginfrid. Stav dlouho nevydržel, a

„Harald brzy Reginfrida vypudil a ten pak provozoval námořní pirátství“⁹²

V latinském textu je použito „*piraticam exercuit*“⁹³, tedy „prováděl, provozoval, vykonával“. Bohužel se blíže o jeho konkrétním jednání nedozvídáme. Lze si ale snadno představit, že pojem se používá vzhledem k povaze padlého krále jako označení obecného působení zla.

Ještě patrnější je tento podtón, když se dočítáme, že se o několik let později „Mezitím (...) všude vylod'ovali Normané pirátskými nájezdy a podrobili Frísy tributů.“⁹⁴ Latinsky „*piraticis excursionibus*“⁹⁵, což nelze přeložit jinak, než jak přeloženo je. Výmluvně hovoří, že těmto obecně pojatým pirátům se záhy přičítá vypálení Hamburгу, během kterého „*kostel, klášter i knihovnu, shromažďovanou*

---

⁸⁹ O autorovi a jeho díle viz RIIS, Thomas. *Einführung in die Gesta Danorum des Saxo Grammaticus*. Odense: University Press of Southern Denmark, 2006. ISBN 87-7838-824-4.

⁹⁰ Viz např. Saxo Grammaticus.: *Gesta Danorum: The History of the Danes*, přeložil Peter Fisher, Karsten FRIIS-JENSEN (usp.), sv. I., Oxford: Clarendon Press, 2015. ISBN 978-019-8705-765.s. 312-313, 328-329, a další.

⁹¹ *Adam Brémský*, s. 5-24.

⁹² *Adam Brémský*, s. 58.

⁹³ *Adam von Bremen*, s. 18.

⁹⁴ *Adam Brémský*, s. 62.

⁹⁵ *Adam von Bremen*, s. 23.

s velkým úsilím, strávil oheň. Svatý Anskar prý s ostatky svatých mučedníků stěží nahý vyvázl.“⁹⁶

I při vědomí citového zabarvení můžeme konstatovat, že odpadá důraz na *forum loci*. Pirát působí i ve formě pobřežních nájezdů. Navíc hraje výraznou roli jeho víra. Prakticky každý, kdo je za něj označen, vzápětí nějakým způsobem implicitně vchází do spojení s pohanstvím. Na druhou stranu potřeba tohoto akcentu stále trvá, což také leccos vypovídá: není nepravděpodobné, že pirátem by tak mohl být i křesťan. Ten by se ovšem svým konáním postavil na roveň pohanu – a tím pádem sekundárně nepříteli víry. Pirát je tím pádem obecným nepřítelem lidstva a v další řadě pak i víry. Násilně se zasazuje o chaos v pozemském světě. Jeho pojetí pak odpovídá rozšířenému pojetí ciceronovského paradigmatu.

Ovšem to od Adama Brémského není vše. Ve druhé knize jeho díla, asi o století později, během mandátu biskupa Libentia⁹⁷, se „vypráví (...), že v onom čase přistálo v Sasku lodstvo pirátů,⁹⁸ které naši nazývají Askomany, a vyplenilo všechno pobřežní území Fríska a Hadelnu.“⁹⁹ Následně došlo k bitvě u Stade, během které „Švédové a Dánové vítězně potřeli celou sílu Saska, (...) byli zajati markrabě Siegfried, hrabě Dietrich a jiní slavní mužové.“¹⁰⁰ Poté „v noci unikl markrabě Siegfried“¹⁰¹ a „piráti¹⁰² se strašně rozzuřili a všechny urozené, které drželi v poutech, zohavili.“¹⁰³

O několik dalších let později se dočítáme, že „od té doby podnikali piráti¹⁰⁴ časté válečné nájezdy do těchto krajů. Všechna saská města žila ve strachu, samy Brémy se opevnily silnou hradbou. (...) Sám Libentius, jak se vypráví, postihl piráty¹⁰⁵ mečem klatby za zpustošení biskupství.“¹⁰⁶

Piráta tak i nadále zůstává synonymem pro obecného nepřítele. Na druhou stranu se jeho *modus operandi* v duchu předchozího trendu vyhraňuje: už skutečně není jen námořním lupičem, ale stává se plnohodnotným bojovníkem. Možná, že někde v tomto bodě dosahuje definice piráta extrému – termíny Askomané,

---

⁹⁶ Adam Brémský, s. 62.

⁹⁷ 988-1013, Adam Brémský, s. 249.

⁹⁸ „pyratarum“, Adam von Bremen, s. 70.

⁹⁹ Adam Brémský, s. 101.

¹⁰⁰ Adam Brémský, s. 102.

¹⁰¹ tamtéž.

¹⁰² „pyratae“, Adam von Bremen, s. 71.

¹⁰³ tamtéž.

¹⁰⁴ „pyratarum“, Adam von Bremen, s. 72.

¹⁰⁵ „pyratas“, Adam von Bremen, s. 72.

¹⁰⁶ Adam Brémský, s. 103.

Švédové a Dánové označují stejnou skupinu obyvatel, avšak díky svému jednání si navíc někteří z nich zaslouhují ještě cejch pirátů. Jsou tu i ti Askomané, Švédové a Dánové – třeba v okolí Birky – kteří řád světa respektují a dají se v nich vidět potenciální partneri. Císař s nimi jedná, duchovní taktéž, a dohody není problém dodržovat. O pirátech, jimž není nic svaté, to říct nejde. Zaslouhují trest – nejvyšší z nejvyšších. Ovšem kdo jej nad nimi může vynést kromě Boha?

Narážíme tím na obrovský problém středověkého práva zkoumaného období, a sice jeho vymahatelnost. Jelikož regulace vzniká zpravidla na bázi příslušnosti k nějaké komunitě, která sama hlídá její dodržování – ve městě měšťané, šlechta soudí a provádí výkon práva ve sporech svých poddaných, v rámci sněmů pak soudí sobě rovné, duchovenstvo disponuje svým vlastním mechanismem výkonu trestů a práva – klade se důraz na vyšší míru pravděpodobnosti, že pachatel bude někdo dobře známý, takové komunitě blízký. Personalita práva od základů formuje výkon spravedlnosti ve všech jeho fázích. Z toho plyne, že právo *a priori* reaguje na nežádoucí vlivy uvnitř komunity – a naopak trpí tristní neschopností exekvovat narušitele zvenčí, jakým pirát chápaný po ciceronovsku je.

Ačkoliv jsou tak přítomny všechny prvky skutkové podstaty pirátství jako zločinu, až do roku 1303 nemáme v oblasti žádný doklad o formální existenci takové skutkové podstaty.¹⁰⁷

Tehdy už je navíc pirátství vnímáno v poněkud jiném světle. Kam se jeho definice posunuje naznačuje Adam v posledních třech zmínkách, kterým bych se chtěl věnovat.

Zaprvé se v knize čtvrté dočítáme, že biskup Adalbert¹⁰⁸ „*dosadil [za biskupa] ze svých kleriků (...) na Fyn Eilberta. O Eilbertovi se říká, že byl dříve pirátem,¹⁰⁹ a že jako první objevil ostrov Farri, postavil tam klášter a učinil tak ostrov obyvatelný.*“

Vskutku kuriózní kariéra: muž víry, jenž je zároveň pirátem a zakládá klášter, aby se později stal biskupem. Takový člověk stěží sdílí definitivní odsouzeníhodnost nájezdníků, popisovaných výše.

Zadruhé se co do jednání s piráty dozvídáme:

---

¹⁰⁷ Jedná se o norský případ popraveného Johna Musa, viz HEEBØLL-HOLM, s. 239.

¹⁰⁸ mandát držel mezi lety 1043-1072, *Adam Brémský*, s. 249.

¹⁰⁹ „(...) quem tradunt conversum a pyratibus (...)“, *Adam von Bremen*, s. 181.

„Traduje se, že pokud si odtud [z Farri] piráti¹¹⁰ odvezli s sebou byt' nepatrnou kořist, brzy potom ztroskotali a zahynuli nebo byli někým zabiti a nikdo z nich se nevrátil domů bez trestu. Proto mají ve zvyku přinášet poustevníkům, kteří tu žijí, s velkou úctou desátek ze své kořisti.“¹¹¹

Kromě svědectví o tom, že s pirátem lze jednat – minimálně od něj přijmout dar v podobě desátku – se dozvídáme zprostředkovaně i to, že alespoň někteří z nich zřejmě vyznávali křesťanskou víru, nebo se alespoň obávali i křesťanského Boha, jenž je mohl na moři ztrestat.

Navíc se v prostoru začíná pirátství zřejmě mnohem více podobat povolání než činnosti s čistě negativní konotací.¹¹² Desátek poustevníkovi slouží, zlehčeně řečeno, jako kuriózní druh pojištění.

Do třetice Adam Brémský píše:

„Piráti¹¹³, kteří sami sebe nazývají Vikingy a naši je nazývají Askomany, platí tribut dánskému králi, aby jim dovolil získávat kořist u barbarů, kterých žije mnoho okolo tohoto moře. Stává se však často, že volnou ruku, již dostali proti nepřátelům, zneužijí i proti vlastním lidem. Proto si vzájemně nevěří a jeden druhého bez milosti polapí a prodá do otroctví, ať už druhovi, nebo barbarovi.“¹¹⁴

Což prudce mění situaci. Z piráta se najednou stal někdo, koho lze zavázat prostřednictvím tributu a využívat ho proti „barbarům“. Jednak to znamená, že se najde i někdo horší, než je on sám, a zadruhé – což je možná důležitější – jeho pozice ho automaticky nediskvalifikuje z právního jednání.

Skutková podstata tak najednou vystihuje dvě situace: jednu právní, a jednu protiprávní. Obě jsou v objektu, subjektu, subjektivní i objektivní stránce totožné. Z dnešního pohledu pirát skutečně stále úmyslně zasahuje do svobody pohybu po moři, do dispozice s majetkem a dopouští se násilí. Ale stejný pirát má na totéž právo, jelikož odvádí tribut. To pak vytyčuje onu v úvodu zmiňovanou hranici mezi oprávněným a omezeným.

O trestním postihu lze navíc hovořit i ve vztahu k Adamově zmínce o právu Dánů, když píše, že „*neznají jiný druh trestu než sekeru nebo otroctví*“.¹¹⁵ Mám za to, že tím pádem se prodej do otroctví, zmiňovaný výše, nemusí chápat jen ve

---

¹¹⁰ „piratas“, Adam von Bremen, s. 181.

¹¹¹ Adam Brémský, s. 192.

¹¹² Adam Brémský, s. 189.

¹¹³ „pyratae“, Adam von Bremen, s. 183.

¹¹⁴ Adam Brémský, s. 193.

¹¹⁵ Adam Brémský, s. 193.

smyslu kořistnictví, ale zároveň o něm můžeme uvažovat jako o formě trestu. To však bohužel nejde v tuto chvíli potvrdit ani vyvrátit žádným dochovaným právním pramenem.

I když dosud nemáme žádné doklady o jiném trestním postihu pirátství, přeci jen si právo snažilo najít cestu k jeho kriminalizaci. Alespoň v tomto směru můžeme uvažovat při pohledu na jeden z mála skutečně právních pramenů.

3. *Lex Frisionum jako příklad výhradního právního pramene*

Přichází do oblasti v rámci kolonizace spolu s říšskou kulturou. Ta je tvořená městským a zemským právem, privilegii jednotlivých panovníků a císařů, ale třeba i právem námořním.¹¹⁶ Pod jejím pomyslným deštníkem přeci jen dochází ke kodifikaci obyčejů, i když ne přímo v regionu. Jedná se o obyčeje germánské, jejichž sbírky nazýváme barbarskými zákoníky. Předmětem dalšího rozboru bude tzv. *Lex Frisionum* – sbírka fríských obyčejů.

Sepsal ho zřejmě mezi lety 802 až 803 po sněmu v Cáchách (či během něj) neznámý autor na pokyn Karla Velikého.¹¹⁷ Bohužel jeho první dochovanou edici máme až z roku 1557 od Herolda z Basileje.¹¹⁸ Frísko, jehož obyčeje obsahoval, se rozkládalo na pobřeží dnešního Holandska a části západního Německa zhruba od mořské transgrese nazvané v pozdním středověku *Sinckfal*, až k ústí Vesery do moře.¹¹⁹

Pro předmět této práce je ideální, že kodifikuje zejména trestní právo – ústředním motivem, kolem nějž se jeho korpus točí, je odškodnění, a tak je brán za velmi důležitou právní památku pracující s institutem tzv. *wergeldu*.¹²⁰ Pokusme se v něm nalézt alternativy, které trestní právo mohlo znát k postihu pirátství, neboť

---

¹¹⁶ Viz výše, O středověkém námořním právu v oblasti např. VRBA, Vojtěch. Námořní havárie na Baltu. Brno: 2017. Studentská vědecká odborná činnost.

¹¹⁷ Spekuluje se také o rozmezí let 785-793, o stavu výzkumu viz *Lex Frisionum: Introduction. Lex Frisionum* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: http://www.keesn.nl/lex/lex_en_intro.htm., srov. VON RICHTHOFEN, Karl. *De Lex Frisionum*. Leeuwarden: G. T. N. Suringar, 1866., s. II-III.; Tamtéž lze dohledat základní informace o anonymitě a známosti autora/autorů – jak to bývá, celá věc je složitější, a jelikož není předmětem této práce, odkazují tak čtenáře na práce jiných. O *Lex Frisionum* krátce též DIJKSTRA, Menno. *Rondom De Mondingen Van Rijn & Maas*. Amsterdam: Amsterdam University Press. ISBN 9789088900785., s. 359-362.

¹¹⁸ Viz VON RICHTHOFEN, s. I.

¹¹⁹ *Sinckfal* je termín užívaný po roce 1134 pro mořskou transgresi, vytvořivší, co dnes známe jako přírodní rezervaci Zwin – leží nedaleko měst Knokke-Heist a Sluis. O tomto a geografickém vymezení včetně mapy viz DIJKSTRA, s. 359-360, srov. *Adam Brémský*, s. 55., srov. VON RICHTHOFEN, s. III-IV.

¹²⁰ Viz heslo *Wergeld* In: ERLER, A., KAUFMAN, E., SCHMIDT-WIEGAND, R. *usp.*, *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte* V. Band, Berlin: Erich Schmidt, 1990. Sl. 1269-1271. ISBN 978-3-503-00015-9.

až do sepsání *Sachsenspiegels* se jedná o jedinou skutečně právní památku alespoň částečně teritoriálně i věcně zasahující do zkoumaného (samozřejmě s výjimkou pramenů říšsko/královské provenience a městského práva).¹²¹

První z nich je bezpochyby ustanovení, týkající se „*krádeže s násilím*“. Rozvádí se v titulu osmém, nazvaném „*De Notnumfti*“, a týkají se jí dva články, přičemž první z nich obsahuje základní vymezení a jedním dechem doplňuje speciální pravidlo:

„*Pokud někdo odcizí cokoliv násilím, musí zaplatit dvojnásobek, a jako smírčí peníz zaplatí 12 solidů, což je 36 denárů.*“¹²²

„*Na druhém břehu Lauwersu zaplatí jednonásobek.*“¹²³

Následně se uvádí ještě druhý článek, který bývá spojován dohromady s druhým:

„*A jako smírčí peníz jeho wergeld.*“¹²⁴

Kriminalizuje se z dnešního pohledu loupež, tedy protiprávní odnětí věci násilím. Není bez zajímavosti, že fríský kodex rozlišuje právě na základě prvku násilí, což nelze označit za běžnou praxi. Mnohem standardnějším se jevílo rozlišovat krádež na běžnou, a „otevřenou“ – tedy takovou, jež se uskutečnila na nějakém veřejném místě. Zároveň si musela být obětí takové „otevřené“ krádeže vědoma toho, že jí je odnímáno proti její vůli vlastnictví věci. Typickou loupeží pak bylo například přepadení pocestného, krádež pak páchal kapsář na trzích.¹²⁵

Bohužel problém tkví ve faktu, že fríský kodex ani samotnou krádež nijak blíže nespecifikuje, a to i přesto, že se jí zabývá hned v celé hlavě o devíti člancích. Těžko tak například usuzovat, zda by ke spáchání loupeže místo krádeže stačila pouhá výhrůžka násilím. Ovšem i vzhledem k akuzáční povaze tehdejšího trestního

---

¹²¹ Srov. KROESCHELL, Karl, CORDES, Albrecht a NEHLSSEN-VON STRYK, Karin. *Deutsche Rechtsgeschichte*. Sv. 1. Köln: Böhlau, 2008. ISBN 978-3-8252-2734-0., s. 21-24, tamtéž, s. 260 a násl.

¹²² „*If someone steals something with violence, he must refund it twofold, and as peace money he pays 12 solidi, that is 36 denarii.*“ Lex Frisionum: Text and translation. *Lex Frisionum* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: http://www.keesn.nl/lex/lex_en_text.htm. Dále jen „LF“. Srov. „*Si quis rem quamlibet vi rapuerit, in duplum eam restituere compellatur, et pro freda solidos XII componat, hoc est XXXVI denarios.*“ VON RICHTHOFEN, s. 10.

¹²³ „*On the other side of the Lauwers he pays singular.*“ LF. Srov. „*Trans Laubaci in simplo componat.*“ VON RICHTHOFEN, s. 10.

¹²⁴ „*And as peace money his wergeld.*“ LF. Srov. „*(...) et pro freda weregildum suum.*“ VON RICHTHOFEN, s. 10.

¹²⁵ Týká se zejména městského práva, viz např. HENNINGS, Ella. *Das Hamburgische Strafrecht im 15. und 16. Jahrhundert und seine Verwirklichung: Ein Beitrag zur Geschichte des deutschen Strafrechts*. Hamburg: Hansische Gildenverlag, 1940. s. 81., srov. MALÝ, Karel. *Práva městská Království českého: edice s komentářem*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-802-4621-173.o, bod P. I., s. 301, tamtéž bod. P. XXI. s. 305.

procesu to jen obtížně určíme.¹²⁶ Reálně záleželo na tom, z čeho poškozený pachatele obviní, a tak by snad mohly pomoci případné soudní nálezy. Ty ale chybí – procesy se konaly ústně.

Každopádně násilí v případě loupeže přítomno být v nějaké formě muselo, o čemž napovídá i způsob, jakým je tvořen samotný pojem „*notnumfti*“. Jde o složený výraz – slovo „*not*“ znamená „násilí“ a „*numfti*“ se odvozuje od slovesa „brát“.¹²⁷

Z druhé věty prvního článku vyplývá rozdíl mezi spácháním loupeže na severním a jižním břehu řeky Lauwers. Ačkoliv by bylo lákové vidět v tom určité paralelu k výše nastíněnému tributárnímu pirátství minimálně v tom směru, že loupež na barbarovi – osobě, žijící za Lauwersem – je trestná méně, je třeba této úvaze odolat. Rozdíl totiž vyplývá z různých podob obyčejů v obou částech Fríska. Najdeme je na různých místech a týkají se nejrůznějších záležitostí.¹²⁸

Smířcím penízem se rozumí zadostiučinění, vyplácené zpravidla oběti k pokutě. Je velmi podobné *wergeldu*, odvozenému od postavení poškozeného, a právě proto se často *wergeld* k jeho výměře využívá. V tomto případě ustanovení *de facto* říká, že ten, kdo oloupí otroka, zaplatí odškodnění nižší než ten, kdo spáchá loupež na svobodném či rovnou na šlechtici.¹²⁹

Ještě jedno ustanovení nás může upoutat vzhledem k povaze pirátství předhanzovních dob. Ostatně i pozdějších – jelikož povaha lodních konstrukcí nedovolovala příliš se vzdalovat na otevřené moře, většina útoků se tak odehrála buď při pobřeží, přímo v přístavu, nebo v rámci říčních cest, byly-li operativně vhodné.¹³⁰

Díky tomu překvapí, když se v kodexu dočítáme, že:

„*Pokud kdokoliv zablokuje veřejnou cestu na řece, zaplatí 12 solidů.*“¹³¹

Karl von Richthofen tvrdí, že regulace příliš nedává smysl. Není známo území, kde se obyčej užíval, a navíc není podle něj ani příliš dobře představitelné

---

¹²⁶ Viz např. Titul III, článek 1., Titul IV, článek I., Titul XI, článek 3. *LF*.

¹²⁷ VON RICHTHOFEN, s. 53-54. Bez zajímavosti není, že v pozdějším smyslu se z „*notnumfti*“ vyvinulo „*ned-mond*“, znamenající znásilnění. Viz tamtéž, s. 54.

¹²⁸ VON RICHTHOFEN, s. 53, ohledně rozdílů viz např. Titul IX, článek 13, Titul XIII, článek 3, Titul XV, článek 4. Krátce o tom pojednává u příslušných článků i VON RICHTHOFEN.

¹²⁹ Viz NIJDAM, J.A. *Measuring Wounds in the Lex Frisionum and the Old Frisian Registers of Fines*, In: P. Boersma et al. (red.), *Philologia Frisica Anno 1999. Lêzingen fan it fyftjinde Frysk filologekongres 8, 9 en 10 desimber 1999*, Leeuwarden, 2000., s. 184.

¹³⁰ Více viz HEEBØLL-HOLM, s. 33-48.

¹³¹ „*If anyone obstructs a public passage in a river, he pays 12 solidi.*“ *LF*, *Additio sapientum*, Saxmundus, Titul VI, Saxmundus: *De Flumine obtruso.*, srov. „*Si quis in flumine viam publicam occluserit, XII solidos componat.*“ VON RICHTHOFEN, s. 36.

takové užívání, ač poněkud neochotně nabízí hypotézu o středním Frísku.¹³² Mně na mysl přichází minimálně jeden případ, na jaký by se mohl vztahovat, a to zejména s ohledem na regulaci obsaženou v Dodatcích, titulu III., která zní:

*„Jestliže svobodný zastaví jiného svobodného na cestě, a cestu mu nezákonně zablokuje, nebo se mu pokusí cokoliv vzít, zaplatí třikrát čtyři solidy; nebo pokud zapře, pak musí sám přísahat na ruku příbuzného.“*¹³³

I sám Richthofen přiznává, že obě ustanovení spolu nějak souvisejí. Vyplyvá to jednak z výše pokuty a jednak z potenciálního místa užívání.¹³⁴

Jelikož právo v této době ještě nutně nemuselo znát pojetí vývojových fází trestného činu, jeví se nasnadě v obou skutkových podstatách *de facto* vidět pokus loupeže. Zatímco poslední zmíněná k tomu explicitně směřuje, první již natolik zjevná není. Přesto není nepředstavitelné, že by zločinecká banda na své lodi číhala v ústí řeky na jiné plavidlo, které přepadne. A výsledek boje, případně útěku, by nutně definoval, za co taková zločinecká banda může být žalována.

Přesto má hypotéza několik vad:

1. Obě definice operují s úplně jinými pojmy. Zatímco u „vodní“ varianty je použito sloveso „*occludere*“ – znamenající zablokovat ve smyslu uzavřít, „pozemní“ operuje se slovesem „*iniecerit*“, které kromě významu blokovat také znamená zadržet. Mohlo by to vést k úvaze, že zatímco pozemní loupež vede k určitému aktivnímu jednání pachatele, vodní varianta zabezpečuje proti nesjízdnosti řek jako jedné z velice rychlých a tím pádem užitečných dopravních cest.

2. Fríské obyčejové právo mohlo znát cosi vzdáleně podobné stádiu pokusu, a pak by teorie nedávala smysl vůbec. Bohužel až dodnes nemáme k ustanovení podrobnější komentář, což značně komplikuje situaci, ale na druhou stranu také otevírá možnosti pro další výzkum.¹³⁵

3. Z dikce vodní varianty by mohla vyplývat i varianta, jež nemá s pirátstvím nic společného. Ona „*veřejná cesta na řece*“ by vůbec nemusela označovat řeku

---

¹³² VON RICHTHOFEN, s. 109.

¹³³ „*If a freeman stops another freeman on the road and blocks his way illegally or he tries to take away something from him, he pays three times 4 solidi; or if he denies, he swears on his own on the hand of a relative.*“ LF, „*Si liber libero in via manus iniecerit, et contra legem viam contradixerit, aut aliquid tollere voluerit, ter IIII solidos componat, aut si negaverit, solus iuret in manu proximi.*“ VON RICHTHOFEN, s. 35.

¹³⁴ VON RICHTHOFEN, s. 109.

¹³⁵ Nejvíce ho rozvádí VON RICHTHOFEN, ostatní, kteří se Lex Frisionum zabývají, mlčí. Viz Lex Frisionum: Introduction.

samotnou; naopak by se mohlo jednat o brod. Pak by se ani přes nejširší možnou interpretaci pirátství nedalo o takovém zločinu mluvit. Tuto variantu považuji za nejméně pravděpodobnou, jelikož by předpokládala naprostou nezávislost obou ustanovení.

Závěrem kapitoly lze říci, že už v předhanzovní době vidíme určitý posun v chápání pojmu pirátství, avšak nemáme právní prameny, které by jej reflektovaly. Přesto, anebo právě proto, existuje velký potenciál v analýze zdrojů, jež máme, a zároveň v jejich mezioborové konfrontaci.

5. Pirátství ve světle říšských a zemských pramenů

Jsme schopni fakticky rozlišit dvě skupiny privilegií – listin, přiznávajících určitému okruhu adresátů speciální právo: privilegia císařská a jiná. Rozdíl tkví v objemu pravomocí, které ta či ona osoba (či spíše úřad) mohl/a převést. Zatímco například císař Karel IV. umožnil v roce 1374 stíhat „*bose leute*“ – tedy zločince, zlosyny, škůdce – nejen v hranicích individuálního knížectví, ale doslova na území „*všech knížat, hrabat i svobodných pánů...*“¹³⁶, výše zmiňovaný kníže Vratislav mohl umožnit totéž jen a pouze na svém lenním území.¹³⁷ Navíc platilo, že s některými právy ani knížecí moc nemohla nakládat, tudíž je nemohla na města ani převádět. Císař tak disponoval například zvláštním regálem vodním, určitým druhem regálu mincovního či regálem židovským.¹³⁸

Každopádně podstatou privilegií nebylo primárně zbavit se oprávnění, ale spíše ulehčit si o část nutných povinností – a tak se vrchnost nikdy zcela nevzdává práva piráty stíhat, pouze ho propůjčuje někomu, kdo má na takové činnosti svůj vlastní bezprostřední zájem.

Dalšími relevantními právními památkami jsou i již zmiňované landfrýdy a mírové smlouvy. Landfrýdy zejména z důvodu jejich kriminalizace *fehde*, tedy soukromých válek. V tomto směru vyniká zejména zmiňovaný Věčný zemský mír císaře Maxmiliána I.

Pirátství v něm nenalezneme – v roce 1497 už téměř neexistuje bezprostřední nutnost na něj brát ohled, což vyplývá z okolností popisovaných v následujících kapitolách této práce. Na druhou stranu se v jeho prvním článku zapovídají veškeré činnosti pod pirátství podřaditelné: loupež, plení, a konečně *fehde*.¹³⁹

Kromě pirátství – negativně vnímaného – se tak zakazuje i pozitivně vnímané kapérství, resp. soukromé právní represálie.¹⁴⁰ To se jeví jako poměrně nečekané – o to víc, že na ně explicitně landfrýd vůbec nepamatuje. Přitom jeho

---

¹³⁶ Verein für Lübeckische Geschichte (usp.). *Urkundenbuch der Stadt Lübeck*. Sv. IV. Lübeck: Ferdinand Grautoff Verlag, 1873., dok. 222, s. 228-229. (dále jen „*UdsL*“), srov. EBEL, *Lübisches recht*, s. 362.

¹³⁷ EBEL, *Lübisches recht*, s. 363. K povaze lenních vztahů například BLOCH, Marc. *Feudální společnost*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0236-9..

¹³⁸ Viz GIECH, Franz Friedrich Carl. *Darlegung der Motive meines Antritts aus dem Staatsdienst*. Stuttgart, 1840., s. 6-7., a tam citované zdroje.

¹³⁹ *Ewige Landfriede*.

¹⁴⁰ ANDERMANN, s. 29.

podstatou je takové chování kriminalizovat v co nejširším pojetí – a zapomíná tak na jeho důležitou pozici v pojetí individuálních represálií jakožto způsobu vymáhání práva.¹⁴¹

Zdá se, že minimálně v této druhé oblasti účel landfrýdu naplnění nedošel – represálie pokračovaly i dále.¹⁴² Navíc pod tlakem dalších okolností se ani pirátství nestalo bezprostřední obětí regulace. Městské právo, individuální i kolektivní zájmy hanzovních kupců i králů, královen a šlechty už tehdy nacházely svá vlastní řešení.

1. *Privilegium knížete Vratislava IV.*

Jako první příkladový dokument lze předložit listinu, kterou roku 1325 vydal pomoránský kníže Vratislav IV. ve prospěch Stralsundu. Píše se v ní:

„(...) svěřujeme tímto dokumentem radě a civitas města Stralsundu plnou možnost a svolení, aby činila cokoli po právu zmůže, aby pronásledovala a zadržela na celém našem území, na všech dvorech i domech, ve všech třech našich částech Rujány a na obou březích průlivu všechny známé a zjevné lupiče, zloděje, zrádce, žháře, nájezdníky a všechny narušitele obecného míru a tyto pak odvedla do své civitas, aby nad nimi podle druhu jejich zločinu vynesla trest. (...)“¹⁴³

Historický kontext listiny není příliš jasný, jelikož ve dvacátých letech 14. století neprobíhala v regionu žádná z významnějších vln pirátství. Přesto je nutné proklamovanou touhu popírat zločinnost nejspíš vidět v relaci s pomoránsko-meklenburským konfliktem o Rujánu.¹⁴⁴

Nejspíš se záměrem získat podporu města mu postupuje významnou soudně-výkonnou pravomoc kriminálního postihu těch, jejichž činy se podle stralsundského městského práva budou moci vyložit jako jednání lupiče, zloděje a nájezdníka. Ostatní zločince v privilegii uvedené si lze coby piráty představit jen

---

¹⁴¹ Viz EBEL, Wilhelm. *Lübisches Kaufmannsrecht vornehmlich nach Lübecker Ratsurteilen des 15.-16. Jahrhunderts*. Göttingen: Der Göttinger Arbeitskreis, 1952., s. 108, EBEL, *Lübisches Recht*, s. 403 a násl.

¹⁴² Viz EBEL, *Kaufmannsrecht*, s. 108-112.

¹⁴³ „(...) et universitati civitatis nostre Stralessunt plenam facultatem et licenciam, quod possunt licite afferre et capere in omnibus terminis, curiis, domibus et omnibus locis ubique nos tri principatus Ruyanorum utriusque partis aque salse dicte Sund omnes notorios et manifestos latrones, fures, traditores, incendiarios, depopulatores et omnes pacis violatores et ducere ad suam civitatem, iudicando super ipsos iuxta sui delicti qualitatem. (...)“, HEINEMAN, Otto. *Pommersches Urkundenbuch. Bd. 6. Abt. 2, 1325: nebst Nachträgen und Ergänzungen zu Band I-VI*. 2. vyd., Stettin: Paul Niekammer, 1907., dok. 3908, s. 316.

¹⁴⁴ Viz ZDRENKA, Joachim. *Die Inschriften des Landkreises Rügen*. Berlin: de Gruyter, 2002. ISBN 9783050081113., s. XII.

s většími obtížemi (ačkoliv dřevěné kogy jistě žhářství za oběť padnou, a zrádce má i v této době definici více než pružnou).

Zdůraznit je potřeba, že oprávnění je teritoriálně omezeno pochopitelně na území podléhající knížeti, ale zejména na oba břehy průlivu. To umožňuje stíhat provinilého piráta, v rámci privilegia (a stralsundského práva) chápaného jako lupiče.

S menší dávkou fantazie lze pak usuzovat z kriminalizace takového chování na spíše ciceronovskou orientaci v pojetí námořní loupeže, ovšem domnívám se, že v tomto směru jeden dokument absolutně nestačí.

2. *Privilegium císaře Karla IV.*

Na říšské úrovni reprezentuje zástupce regulace pirátské otázky listina Karla IV. pro Lübeck.

V roce 1374 se sever nacházel ve válce mezi Dánskem a hanzovními městy, byť momentálně otevřeně nedeklarované. Přesněji bychom snad situaci mohli popsat jako vyhrocenou nervozitu před bouří – ačkoliv spolu v roce 1370 obě velmoci oficiálně uzavírají mír, další konflikt v rámci expanzivní politiky krále Valdemara Atterdaga se musel zdát nevyhnutelným.¹⁴⁵

Vzhledem k „dobrovolnické“ povaze zejména severoněmeckých armád, popsané níže, není divu, že moře bez přestání křižovaly lodě osob, vyhovujících naší definici piráta. V obecné rovině tak privilegium vypovídá o dvou skutečnostech:

Zprvé – potvrzuje, že pirátská hrozba skutečně stále trvala, a spolu s ní i výbušná situace.

Zadruhé – její závažnost dosáhla takové úrovně, že i Karel IV. v pozici říšského císaře považoval za nezbytné nějakou formou zasáhnout. A zvolil podporu Hanzy – a její neoficiální hlavy, Lübecku.

Mimo již zmíněného privilegia, garantujícího pravomoc stíhat „*bose leute*“ na území „*všech knížat, hrabat i svobodných pánů...*“¹⁴⁶ ve stejný den vyjímá v druhé, tentokrát latinou psané listině Lübeck z říšského práva.¹⁴⁷ Fakticky se tak

---

¹⁴⁵ BUSCK, Steen a Henning POULSEN, ed. *Dějiny Dánska*. Praha: NLN, 2007. ISBN 978-80-7106-908-9. (dále jen „*Dějiny Dánska*“), s. 47-48, PUHLE, s. 14, DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 67-69, srov. DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 83-87.

¹⁴⁶ *UdsL*, dok. 222, s. 228-229, srov. EBEL, *Lübisches Recht*, s. 362.

¹⁴⁷ *UdsL*, dok. 223, s. 229-233.

Lübeck coby říšské město dostává do pozice pána – správce oblasti. Soudní nálezy jeho rady nepodléhají přezkumu.¹⁴⁸ Zároveň se jeho moc rozrůstá i na personálně vázané případy, vyskytnuvší se na moři.¹⁴⁹

To opět podporuje tezi, že v tehdejší době již moře náleželo do jurisdikce císaře. Ne vždy tomu tak bylo a z pramenů je jasné, že i tak absolutní konstatování má své meze. Když se ve 13. století město Hamburg snaží získat pravomoc stíhat námořní loupeže, jedná nikoliv s císařským dvorem, ale s německým papežským legátem. Přesto obdrží nakonec v roce 1355 také listinu od císaře, což ostatně opět nijak neomezí personální vázanost práva.¹⁵⁰

Ještě krátce k termínu „*bose leute*“. Podle doslovného překladu by se jednalo o „*škodlivé osoby*“, někoho, od koho hrozí škoda. Vzhledem k formulaci obou privilegií se jeví, že „škodlivost“ se má posoudit podle Lübeckého městského práva – de facto kdokoliv nějak uznatelný za zločince je škodlivým. A ten, kdo vyhovuje naší definici piráta, pak vyhovuje subsidiárně minimálně lübecké definici lupiče.¹⁵¹

3. *Lindholmský mír*

Tento dokument vybírám z důvodu prezentace třetí, kvazimezinárodní úrovně právní regulace, týkající se středověkého pirátství. Prakticky v něm lze také spatřovat vrchol či poslední článek jejího vývoje. Začíná na zemské úrovni, pokračuje na říšské a vrcholí na pravidlech smluvně zakotvených mezi suverény, zavazujícími se prosazovat ji směrem dovnitř svých hranic.

Problém v tomto náhledu na problematiku tkví ve značném zjednodušení – jednak personalita práva, která regulaci ovládá, těžko definuje nějaké teritoriální hranice, jednak bychom museli takovýto výzkum provést u všech relevantních celků. Tím bychom sice mohli dostat ucelený obraz, což ale zdaleka přesahuje možnosti této práce. Přesto v tuto chvíli nelze říct, že by trend v zakročování „zdola“ – tedy od nejbezprostřednějších pravidel jednotlivých komunit až po smluvní závazky suverénních společností – nešel vysledovat.

Navíc nelze opominout regulaci městských a také hanzovních práv. Diskusi nad ní obsahují další kapitoly a jak je z nich patrné, této tezi neodporují. Přesto

---

¹⁴⁸ *UdsL*, dok. 223, s. 232.

¹⁴⁹ *UdsL*, dok. 223, s. 231.

¹⁵⁰ HENNINGS, s. 82.

¹⁵¹ HACH, I., CCXXIV, s. 453, rozvedeno v kapitole 7 této práce.

nelze tento závěr brát příliš imperativně – spíše se jedná o náznak směru, kterým by se mohl výzkum dále ubírat.

Samotný Lindholmský mír, či mír ze Skanöru med Falsterbo, je výsledkem meklenbursko-dánského konfliktu o švédský trůn. Uzavřela ho královna Markéta I. za Dánsko s meklenburským vévodou Albrechtem, přičemž samotným jednáním dohlížela hanzovní města, která se také stala patrony výsledné dohody.¹⁵²

Její součástí se stala i rámcová dohoda o společném postupu vůči „pirátům“. Těmi se v jejím rámci rozuměli *de scripto* všichni, kdo by poškodili kupce.¹⁵³ Na místě je co nejširší výklad pojmu kupce, coby osoby plavící se po moři, a piráta jako osoby, jež ho poškozuje, ačkoliv přímým předmětem jednání museli být bezpochyby tzv. vitálští bratři – gerilové námořní jednotky bojující na meklenburské straně.¹⁵⁴ Ultimátum, které tak smlouva obsahuje – tedy vyklizení moře do „dne svatého Jakuba“¹⁵⁵, mělo tak zřejmě platit právě pro ně.¹⁵⁶

Ovšem jestliže garanty a vynucovateli mírové smlouvy měli být na prvním místě domoviny členů „bratrstva“ – tedy povětšinou hanzovní města se zájmem na co nejvyšší bezpečnosti námořního obchodu – pak se staví logickým, že z deklarovaného politického závazku se stal spíše závazek kvasi mezinárodněprávní. Jeho stranami byli dánsko-švédsko-norská koruna, meklenburský kníže a Hanza, ke kterým následně ještě přistoupil řád německých rytířů. Mezi těmito mlýnskými kameny se nacházel jen minimální manévrovací prostor.

O všeobecném honu na piráty, odstartovaném lindholmskou smlouvou, pak získáváme zprávy z množství dalších hanzovních dokumentů. A i z nich vyplývá, že cílem těchto akcí nebyli jen vitálští bratři, ale i oni nejšířeji chápaní piráti – tedy ti, kteří vyhovují i naší obecné definici.¹⁵⁷

---

¹⁵² ETTING, 78 – 79.

¹⁵³ „(...) *sundirlich den Mekelburgschen und den vitalienbrudern, dy yn der zee sint, dy sollen von stade an dy zee rumen, wenne is yn czu wissen wirt, und keynen kowfman me czu beschedigen, ader man sal sie richten an beiden sieten; und durch des willen, ab sich ymant virren wolde, das dy kondegunge adir botschaft des frSdes nicht czu im komen konde, und of dy argelist wolde schaden thun, so ist is also vorramet, das czwischen dis und sente Jacobs tage3 sy alle dy zee müssen rumen, wen man dornoch dirw(i)sschetb, den sal man richten, is en were denne, das her gehindert worde an wetere adir an wynde.*“ HR, I, 4, dok. 275, s. 276.

¹⁵⁴ O nich viz další kapitoly.

¹⁵⁵ 25. červenec, HR, I, 4, s. 276.

¹⁵⁶ HR, I, 4, dok. 275, s. 276.

¹⁵⁷ Viz např. HR, I, 4, dok. 317, tamtéž, dok. 336, s. 325, tamtéž, dok. 337, s. 326, tamtéž, dok. 362, s. 349, tamtéž, dok. 372, s. 355, tamtéž, dok. 375, s. 355, tamtéž, dok. 431, s. 409.

Na závěr jedna metodická poznámka: samotná mírová listina by se měla nacházet ve stockholmském archivu. Bohužel se autor v době psaní práce přímo k ní nedostal, a tak vychází v úvahách ze znění poselství pruských hanzovních vyslanců, kteří o ní referují v roce jejího uzavření ve svých domovských městech.¹⁵⁸ Explicita formulace povinnosti pro mírové strany je tak nejasná, nicméně o faktické tendenci potlačit pirátský živel prostřednictvím koordinace zásahových prostředků svědčí množství dalších citovaných listin.

---

¹⁵⁸ *HR*, I, 4, dok. 275, s. 276.

6. Pirátství coby předmět hanzovních recesů

Jak bylo uvedeno výše, hanzovními recesy se rozumí dokumenty vzešlé z hanzovních sněmů. Těch se mezi lety 1356 a 1480 sešlo celkem 72,¹⁵⁹ a od roku 1480 do posledního pro naše období důležitého v roce 1566 celkem 28.¹⁶⁰ V jejich edicích se dnes nenacházejí jen samotné recesy, ale taktéž dvou a vícestranné smlouvy mezi městy a akty vedoucí k jejich uzavírání.¹⁶¹

Což je pochopitelné zejména z pohledu toho, že celý hanzovní projekt do jisté míry připomínal mnohostrannou smlouvu o spolupráci více než právní společenství. Navenek existovalo jen potud, pokud mu královská privilegia přiznávala nějaká kolektivní práva – viz již citovaný dopis anglické Koruně. Otázka jeho formy, vnitřní organizace – a tím pádem i závaznosti jeho rozhodnutí je z právního hlediska stále značně diskutabilní.

Teoreticky vzato se můžeme ptát, zda takový subjekt tacitně nevzniká ve chvíli, kdy se ujme výkonu práva mu přiznaného. Samozřejmě pod dosud neexistujícím jménem a za splnění všech podmínek, které na něj normativní akt klade. Koneckonců – první výskyt slova „*hansa*“ ve smyslu severoněmeckého obchodního společenství pochází z privilegia Jindřicha III. z roku 1266, kterým kupce z Hamburgu a následně i Lübecku a dalších „hanzovních“ měst staví v právech naroveň kolínským obchodníkům.¹⁶²

Nemyslím si to. Předpokládal by se tím vznik nejen kolektivních práv, ale také kolektivních povinností, a hlavně kolektivní odpovědnosti. Takové povinnosti by musely být, mnohdy dokonce bez vědomí povinných, přijaty. V případě konkrétního sporu je nasnadě otázka, nakolik taková nevědomost může vést k osvobození od povinnosti a odpovědnosti. Fakticky by docházelo k závazku třetí strany v její neprospěch, čímž by ovšem také postrádalo společenství smyslu, má-li jím být rozložení břemena povinností a odpovědnosti na ramena co největšího počtu dobrovolných členů.

---

¹⁵⁹ DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 93.

¹⁶⁰ Viz Hansetag. Wikipedia.de [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://de.wikipedia.org/wiki/Hansetag>. Ačkoliv jde o wikipedii, stránka vychází z obvyklých zdrojů k Hanze, tj. zejména Dollingerovy monografie a edic Hanzovních recesů, viz Hanserecesse. *Hansische Geschichtsverein* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.hansischergeschichtsverein.de/hanserecesse>.

¹⁶¹ O vzniku hanzovních recesů a obsahu viz *HR* 1,1, s. V – VII.

¹⁶² DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 39-40.

Nicméně; v této části bych chtěl analyzovat hanzovní recesy v nejširším slova smyslu: tedy jak meziměstské smlouvy, tak recesy samotné i ony k nim příslušné dochované neregulativní akty a další dokumenty.

Celé zkoumané období můžeme rozdělit ze dvou chronologických hledisek. První z nich je na dění před prvním generálním hanzovním sněmem v roce 1356 a po něm. Vhodnější pro předmět této práce se však zdá dělení podle jednotlivých vln eskalace pirátství, tak jak je recesy a další akty zachytily. Dostáváme se tak ke třem až čtyřem obdobím.

1. *Období první – etablování nové moci*

První kulminuje kolem roku 1259 a vytrácí během šedesátých let téhož století. Právě tehdy vzniká pozoruhodný dokument: smlouva o spolupráci při potírání pirátství mezi Lübeckem, Wismarem a Rostockem. Dost možná v ní lze vidět jednu z prvních vlašovek na pomyslném hanzovním nebi – po boku velmi volné regulace Gotlandského spolku¹⁶³ – ještě před vydáním již zmiňovaného privilegia krále Jindřicha. Rozhodně lze v dokumentu zpozorovat určité tendence, které Hanzu celou její existencí provázejí.

Ve smlouvě vystupují jako rovnocenní partneři jednotlivé *civitas*.¹⁶⁴ Zavazují se pro blaho *obchodníků živým mořem* zajišťovat „*pace firma*“ a „*securitate bona pre piratis et predonibus*“,¹⁶⁵ tedy pevný mír a bezpečnost zboží před piráty a lupiči. Ve formulaci se tak skrývá dvojí závazek: jednak pasivní – vzájemně se neohrožovat, a to v nejširším slova smyslu, a aktivní – chránit měšťany z ostatních měst.

Onen pasivní není vůbec tak samozřejmý, jak by se mohlo zdát – středověké války a fehde s sebou smetly nejedno město. Poměrně pochopitelně – městské *civitas* byly v podřízeném poměru ke svému zakladateli,¹⁶⁶ z čehož plynula povinnost výpomoci při případných střetech. Tak například v roce 1253 lübecktí participovali na fehde holštýnského lanckraběte.¹⁶⁷

---

¹⁶³ Od roku 1161, viz DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 24, srov. JAHNKE, s. 50-51.

¹⁶⁴ *HR I*, 1, dok. 3, s. 2.

¹⁶⁵ *HR I*, 1, dok. 3, s. 2.

¹⁶⁶ Jinak byli měšťané osobně svobodní, vzpomeňme na ono proslulé „*Stadtluft macht Frei*“.

¹⁶⁷ *HR*, s. 1.

Na druhou stranu Lübeck díky svému vlivu mohl dokonce v polovině 13. století vést velmi ambiciózní silovou politiku, když se pustil do války s dánským králem Erikem, při které došlo k vypálení Stralsundu a Kodaně.¹⁶⁸

Svým způsobem tak ze stran Wismaru a Rostocku, ale i Lübecku samotného dochází k poměrně odvážnému závazku. V případě fehde by mohla nastat situace nutnosti vybrat si mezi dodržením smlouvy a loajalitou k meklenburskému vévodovi.

Druhý, aktivní závazek, je v dokumentu ještě dále rozveden. Naše pomocná skutková podstata formuluje trojí objekt – svobodu pohybu po moři, nakládání s vlastním majetkem a ochranu života a zdraví. Pokud jsou kumulativně ohroženy, je aktivována povinnost stíhat kvůli zabezpečení „*pace firma*“ (tedy svobodě pohybu po moři, tentokrát chápané ze strany všech potenciálních nepřátel, ne výhradně těch z ostatních měst) a „*securitate bona pre piratis et predonibus*“ (tedy výše uvedené možnosti zajistit bezpečí vlastního majetku před cizími zásahy). Umocněno je to ve formulaci:

„*Všichni ti, jež kořistí na kupcích, v kostelích, hřbitovech, vodách i polích, nepoznají míru, neb jsou jsou stíhaní ve všech městech a všemi obchodníky tam přebývajícímimi.*“¹⁶⁹

Nutno podotknout, že smlouva, jak je zejména z této pasáže vidno, se nevztahuje jen a pouze na pirátství vymezené pomocí speciálního *fora loci*, ale též na lupiče všeho druhu – tedy třeba ty činné při vykrádání kostelů nebo hrobů.

Poruchové jednání s sebou však nese ještě jeden aspekt kromě bezprostředního způsobení škody formou zásahu do zdraví, života a majetku poškozených. Na straně pachatele *ex post* dochází k bezdůvodnému obohacení v momentě prodeje takto neoprávněně a protiprávně nabytého majetku. A právě na to je pamětlivá smlouva z roku 1259. Jako první zkoumaný dokument obsahuje úpravu vypořádávání povinností s tím spojených – každá *civitas* má *ex pactu* povinnost bezvýlučně postihovat prodejce, snažící se na jejím území či v její komunitě zbavit kořistí, a sice jejím zabavením:

---

¹⁶⁸ HR, s. 1, srov. JAHNKE, s. 50.

¹⁶⁹ „(...) *quod omnes illi, qui mercatores spoliant, in ecclesiis, cymiteriis, aquis et campis pace gaudere non possunt, sed proscripti ab universis civitatibus et mercatoribus tenebuntur.*“ HR, dok. 3, s. 2.

„(...) Pokud zloději skončí s kořistí, a na území měst z ní budou užívat, všechny takové věci budou také stíhány (=určeny k propadnutí)“¹⁷⁰

Což je vskutku netradiční. Až do vzniku této městské smlouvy sledujeme tendence akcentovat pirátovo bezprostřední „škodné“ jednání co do zmiňovaných zásahů do života, zdraví, pohybu a majetku, a to postihovat. Jeho sekundární vliv na ekonomiky jednotlivých společností stojí zcela v pozadí.

Troufám si říct, že se jde o doklad zvyšujícího se vlivu vrstvy městských kupců na dění v regionu. Těžiště jejich moci leží zcela jinde než těžiště moci panovníků, feudálů nebo církve: v majetku. A právě jeho ochrana musí doznat rozvoje, protože na něm nezávisí jen moc, ale i život každého jednotlivého člena této vrstvy.

Ve smlouvě také *de facto* dochází k těsnému přibližování pojmu pirát – „pirat“ a lupič ve smyslu kořistitele.¹⁷¹ V hanzovním prostoru tak pirát začíná jako obecný nepřítel, což ostatně potvrzuje tezi předchozího odstavce.

Ve stejném roce, kdy došlo k uzavření protipirátské smlouvy, k ní přistupuje Wolgast. Pravděpodobně se tak děje po kolektivním vyjednávání se zástupci všech již účastných měst, ale nelze vyloučit ani alternativu, že rostočtí a wismarští pověřili vyjednáváním Lübecké. Na druhou stranu máme k dispozici text smlouvy o přistoupení, kde se wolgastští přímo dovolávají společného aktu všech tří měst, a *de facto* citují stěžejní pasáže jejich původního ujednání.¹⁷²

Další, kdo se zapojuje po boku smluvních stran do akcí na ochranu kupců, je Hamburg. U něj se ale jedná o bilaterální smlouvu s Lübeckem, uzavřenou snad už v roce 1241 nebo 1255. Dokument, který by to dokazoval, však chybí.¹⁷³

Až v klíčovém roce 1259 se dostáváme k písemnosti, jež určité ujednání zdánlivě osvědčuje. V souboru aktů týkajících se smluvních jednání z té doby se nachází korespondence mezi Lübeckem a Hamburgem, ve které první na druhém žádá finanční kompenzaci na vyzbrojení jezdce a lodi na ochranu proti škůdcům.¹⁷⁴ Nejedná se v žádném případě o soudní spor, ale o projev dřívější dohody o spolupráci.

---

¹⁷⁰ „(...) vero terminos predones cum spolio pervenerint, que terra aut que civitas eos in spolio confortaverit, eque rea predonibus tenebitur a civitatibus et mercatoribus universis et proscripta.“
HR, dok. 3, s. 2.

¹⁷¹ Viz „(...) securitate bona pre piratis et predonibus (...)“, HR, s. 2, dok. 3.

¹⁷² HR, I, 1, dok. 4, s. 2.

¹⁷³ HR, I, 1, s. 2.

¹⁷⁴ „(...) predonum (...)“, HR, I, 1, dok. 5 s. 3.

Společná jednání pak završuje podpis smlouvy v roce 1260 v Oldesloe. O té se bohužel dozvídáme pouze zprostředkovaně, když biskupové Ulrich z Ratzeburgu a Jan z Lübecku píší, že se lübeckí a hamburští rozhodli udržovat „*confederatio inter civitates*“.¹⁷⁵ Znění lze jen odhadovat vzhledem k přechozímu aktu, v dopise kromě zcela abstraktní formulace o konfederaci není určitého nic. Před závorkou nutno vytknout, že se v žádném případě nejednalo o přistoupení k již existující dohodě s ostatními městy, všechny závazky se vypořádávaly jen mezi Lübeckem a Hamburgem.

Zřejmě z první poloviny šedesátých let 13. století pochází reces wismarského sněmu.¹⁷⁶ Nejedná se ještě o sněm hanzovní, spíše o účelově svolaný sjezd zástupců měst, která se zavázala ke společnému postupu proti „škůdcům obchodu“. Ta na něm spolek potvrdila a dokonce rozšířila.

Jeho reces tak zavazoval měšťany Lübecku, Hamburgu, Rostocku a Wismaru, přičemž o rok později k nim ještě přibyl po dalším jednání Stralsund.¹⁷⁷

Samotný latinsky psaný dokument se vyznačuje mnohem sofistikovanější právní úrovní: je rozdělen na jednotlivá ustanovení, jeho jazyk pracuje s právními pojmy a působí jako jakási směrnice pro harmonizaci jednotlivých městských právních řádů.¹⁷⁸

Otevírá ho preambule, v níž se listina odkazuje na skutečnost, že všechny strany, které jí budou vázány, jsou držiteli lübeckého městského práva.¹⁷⁹ Nabývá to na signifikanci zejména díky tomu, že veškeré apelace tím pádem směřují vůči lübeckému soudu. Přestože reces samotný zavazuje pouze jednotlivé *civitas*, poškozenému by v rámci odvolání do Lübecku v případě soudních rozhodnutí v rozporu s ním příslušelo i právo vytknout městskému soudu nesprávnost rozhodnutí právě díky takovému rozporu. To *de facto* staví Lübeck do pozice arbitra recesu.¹⁸⁰

Dalšími důležitými články jsou první a pátý, jež vtělují do recesu povinnosti ujednání z roku 1259. Nejdříve se dozvídáme, že:

---

¹⁷⁵ HR, I, 1, dok. 6, s. 3.

¹⁷⁶ HR, I, 1, dok. 6, s. 4.

¹⁷⁷ HR, I, 1, dok. 8, s. 5.

¹⁷⁸ Viz HR, I, 1, s. 3-4, dok. 7.

¹⁷⁹ HR, I, 1, dok. 7, preambule, s. 3-4.

¹⁸⁰ Rostocký soud by například rozhodl o své nepřislušnosti v případě zloděje, jenž spáchal zločin ve Wismaru, viz HR, I, 1, dok. 7, čl. 5, s. 3-4, v tomto srov. i čl. 4, tamtéž, kde je taktéž uvedeno jako rozhodné právo lübecké.

„Prvé jest, že každá civitas má chránit moře před piráty a jim spřízněnými škůdci tak, jak je v jejich možnostech, aby mohli námořní kupci svobodně provozovat své řemeslo.“¹⁸¹

Prakticky se tím opakuje, potvrzuje a artikuluje výše diskutovaná aktivní povinnost potírání pirátství. Formulace o pirátech a „jim spřízněných škůdcích“ vzbuzuje otázku, kdo by takovým škůdcem mohl být.

Výklad přichází na mysl veskrze dvojí. Buď se jedná o výzvu k využití analogie pro „pozemní piráty“ – tedy lapky, lupiče, bandity – tedy ty, kdo svým jednáním způsobují tentýž následek jako pirát na moři, ovšem nesplňují jeho *forum loci*. Nebo dochází k rozšíření stíhací povinnosti na pomocníky pirátů – ty, kteří jim poskytnou úkryt, prostředky a v nejabsurdnější podobě pak možná i radu či informaci o tom, kde se může nacházet potenciální kořist.

K tomu by do této kategorie mohli spadat i dříve pamatovaní obchodníci s kradeným zbožím. To se jeví jako nejpravděpodobnější, jelikož po nahlédnutí do článku 5, zjistíme, že právě on upravuje stíhání „suchozemských škůdců“:

„A pokud je někdo v jedné civitas stíhán za loupež či kořistnictví, bude stíhán ve všech civitas.“¹⁸²

I zde jsou stíhatelní „kořistníci“, tedy pomocníci v dnešním slova smyslu. Vystává pak otázka, zda vzhledem k odlišné terminologii – místo návaznosti na krádež – „*furtum*“ – se používá pojem kořistnictví – „*spolio*“ – nedochází ke smísení obou kategorií obchodníků s kradeným zbožím. V opačném případě by pak právo striktně odlišovalo přeprodáváče kořisti z pirátství od těch, profitujících „jen“ ze souše.

Každopádně lze konstatovat, že na podkladu těchto dvou ustanovení získáváme poměrně podrobnou představu o tom, jakým způsobem na sebe vzájemně jednotlivá města kladla požadavky na výpomoc při potírání společných nepřátel – pirátů.

Poslední dějství prvního období lze spatřovat v dokumentu pocházejícím z roku 1293. Tehdy se projevil „protipirátský spolek“ nejen jako účelové spojenectví proti jakési abstraktní třetí straně, ale dokonce jako relevantní figura na šachovnici severského politického kolbiště. Obrátila se na něj dvě města – Kampen

---

¹⁸¹ „Primum est, quod quelibet civitas defendet mare a piratis et aliis malefactoribus pro possibilitate sua, ita quod negotiatores maris libere possint mercacionem suam exercere.“ HR, I, 1, dok. 7, čl. 1, s. 3.

¹⁸² „Item si aliquis pro latrocinio et spolio in una civitate fuerit proscriptus, in omnibus erit proscriptus.“ HR, dok. 7, čl. 5, s. 3-4.

a Staveren s netypickou prosbou o pomoc: v předvečer svatodušní neděle 1292 narazila kupecká loď u Marstrandu na piráty – evidentně nepřipravené – pochytila je a popravila. Na to konto ovšem norský král Eirik, o jehož poddané v případě pirátů zřejmě šlo, přísahal oběma městům odplatu.¹⁸³

A v tu chvíli obě města postupně přicházejí jednat s vendským spolkem o spojení. Nejedná se už o pouhou spolupráci v pirátské otázce, ale přímo o ochranu před norským králem.¹⁸⁴ Tím se také dostáváme mimo téma, a proto jen krátce pro čtenáře zvědavého, jak celá záležitost dopadla: Eirik obratem pozval delegaci vendského spolku po boku se zástupci obou měst do Bergenu, kde po jednání potvrdil, že mír, uzavřený v roce 1285 v Kalmaru bude dodržovat i nadále – a to i vůči Kampenu se Staverenem.¹⁸⁵

Nejdůležitějším je pro nás samotný akt naložení s piráty, a jejich příslušnost. Poprvé se v dokumentech totiž objevuje trend typický pro následující období.

Jaký je rozdíl v jednání „kupců“ a „pirátů“ v těchto situacích? Jistě by někdo mohl argumentovat politickými motivy, a z dnešního pohledu by taková obhajoba zněla přesvědčivě, ale dovolím si oponovat: Mnohem důležitější roli hraje přesvědčení jednotlivých aktérů, že konají dobro, či lépe – správně. A o tom, co je objektivně správné nerozhoduje politika, ale právo.

„Kupec“ tedy musí být přesvědčený, že jedná po právu. Jak bylo dosud ukázáno, pirátství nebylo nijak exaktně právně definováno – a přece se stále objevují tytéž jeho prvky. V rozhodném okamžiku námořní potyčky se ale nedá nikterak snadno rozhodnout, kdo vyhovuje definici piráta více. Obě strany ohrožují jak svobodu, tak majetek, a tak i zboží na palubě druhé lodi. Rozhoduje tudíž subjektivní přesvědčení, *ex post* podpořené zpravidla nějakou vyšší autoritou.

V případě přepadení v roce 1292 byl takovou autoritou na jedné straně vendský spolek a na druhé norský král. Těžko se ptát, kdo stál více v právu – odpověď dostaneme podle toho, koho z nich se zeptáme. Čím se ovšem pirát liší od „toho, komu svědčí právo“ objektivně?

Důkazem o oprávnění působit škodu. V tomto případě výsledkem bergenského jednání. Pokud nedojde ke stíhání, resp. požadování náhrady škody, tak je tím implicitně naznačena oprávněnost zásahu. Tato konstrukce se musela

---

¹⁸³ HR, s. 30.

¹⁸⁴ HR I, 1, dok. 62, s. 30, tamtéž, dok. 63, s. 30.

¹⁸⁵ V míru samotném jsou jak Kampen, tak Staveren uvedeny HR I, 1, dok. 44, s. 25, srov. tamtéž, dok. 49, s. 27, tamtéž, dok. 50, s. 27.

časem jevit jako čím dál méně vyhovující. A relativizací pirátova chování tak vstupujeme do dalšího období, pozorovatelného v hanzovních recesech.

2. Období druhé – od politického hráče k velmoci

Vymežit ho můžeme zhruba od čtyřicátých let 14. století až do počátku let sedmdesátých. Typická je pro něj na jednu stranu politizace pirátství, ale na stranu druhou i zkonkrétnění rozdílu mezi pirátem a oprávněným vymahačem práva.

Právě v tomto období, kdy dochází k přechodnému uklidňování situace v jednotlivých severských královstvích, se dostávají ke slovu s expanzními plány severoněmecká knížata a hrabata.¹⁸⁶ Typický způsob, jakým stavěla armádu – kromě žoldnéřské hotovosti – spočíval v tacitním podporování působení škod protistraně v konfliktu, a to ze stran kohokoliv, kdo byl k tomu svolný. Pro protipirátský spolek, který již lze označovat i jako Hanzu, to znamenalo hned dvojí problém.

Zaprvé – tito samozvaní kvazižoldněři si přilepšovali i na neutrálních cílech. Z podstaty konfliktu – holštýnská a meklenburská hrabata stejně jako pomořanská knížata směřovala výpady zpravidla do Dánska, Norska nebo Švédska¹⁸⁷ – se často pohybovali po moři. A tam na ně čekala zdánlivě snadná a bohatá kořist v podobě nákladů obchodnických plavidel.

Zadruhé – poloha hanzovních měst je zavazovala vůči severoněmecké šlechtě. Reálně to postupně povede k nutnosti co nejužšího semknutí se proti šlechtě, a to až k faktickému osamostatnění měst a vzniku Hanzы jako suverénního celku,¹⁸⁸ nicméně v tuto chvíli šlo spíše o faktor znepríjemňující obchodní podnikání. Nemožnost kontaktu s opačným břehem Baltu a stále aktuálnější nebezpečí pirátských útoků bylo nutné co nejrázněji řešit.

Jak se lze právně dívat na ona tacitní schvalování nepřátelských akcí „dobrovolníků“ podporujících severoněmecká knížata a hrabata? Určitý obrázek

---

¹⁸⁶ Viz např. HROCH, Miroslav, Helena KADEČKOVÁ a Elisabeth BAKKE. *Dějiny Norska*. Praha: NLN, 2005. ISBN 80-7106-407-6. (Dále jen „*Dějiny Norska*“), s. 59, srov. ŠTĚPÁN, Jiří. *Švédsko*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-464-7. (dále jen „*Švédsko*“), *Dějiny Dánska*, s. 45-47.

¹⁸⁷ Viz *Dějiny Dánska*, s. 46-48, srov. *Švédsko*, s. 19, *Dějiny Norska*, s. 63.

¹⁸⁸ Který bude samostatně vyvíjet diplomatický nátlak (např. kauza bruggského kontoru, viz DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 63, srov. DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 77-78), vztyčí obchodní blokády (například případ Flander v roce 1388, viz DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 75-77, srov. DOLLINGER, *Die Hanse*, 94-96) nebo dokonce povede války (např. s Dánskem, viz DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 67-69, srov. DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 83-86, srov. *Dějiny Dánska*, s. 47).

nám dává několik dokumentů ze čtyřicátých let, týkajících se hanzovního sněmu ve Stralsundu.

Prvním z nich je stížnost Greifswaldu z roku 1342 na syna holštýnského hraběte, Jindřicha II. Podle ní „*se svým bratrem poskytují obživu pirátům, co kořistí na dánských hradech,*“ a při té příležitosti evidentně napadli greifswaldské obchodníky.¹⁸⁹ V podobném tónu se nesou také stížnosti Lübecku,¹⁹⁰ Hamburgu,¹⁹¹ Wismaru¹⁹² a Rostocku¹⁹³ se Stralsundem.¹⁹⁴ Ačkoliv ve všech je jmenován buď Jindřich nebo jeho otec, hrabě Gerhard II., slovo pirát se objevuje jen v greifswaldském a rostockém¹⁹⁵ dokumentu – jinde se města dovolávají odčinění „*způsobených příkoří*“¹⁹⁶, loupeží a násilností¹⁹⁷, a dokonce snad i znásilnění¹⁹⁸.

Všechny takto popsané skutky jsou evidentně více či méně „kolaterálními škodami“ při výbojích, a hrabě se svými syny jsou tu označeni jako ti, kdo za ně nesou odpovědnost, i kdyby jim nebyli přímo přítomni. O tom svědčí i způsob, jakým bylo se stížnostmi naloženo: po sněmu je evidentně přednesla lübecká delegace hraběti, a obratem se jí dostalo odpovědi – a to hned v několika separátních dokumentech. Podle nich se hrabě vesměs hlásí ke způsobeným škodám a poskytuje vyrovnání, ovšem jedná jen vůči Lübecku a Hamburgu.¹⁹⁹ Snad měl z jejich strany přijít regres vůči ostatním městům.

Máme tak stanovenou odpovědnost za jednání. Tato odpovědnost svou podstatou vypovídá o přímém zastoupení v rámci jednání²⁰⁰ – nepřátelské straně by nebylo nutné cokoliv kompenzovat, jelikož se jedná o protistranu konfliktu. To u měst neplatí, o čemž panuje konsenzus. Slovo pirát, ač se objevuje jen jednou, s sebou bezprostředně musí nést povahu činu – proč by se jinde používal výraz loupeže? Evidentně došlo k přepadení obchodní lodě (či lodí), zatímco jinde „pouze“ k plnění, loupežím a poškozování majetku. Všemi těmito akty však došlo

---

¹⁸⁹ HR, dok. 128, s. 68. Listina samotná je bohužel dostupná jen v regestu, nicméně je explicitně uvedeno slovo „*seeräuber*“.

¹⁹⁰ HR, I, 1, dok. 129, s. 68.

¹⁹¹ HR, I, 1, dok. 132, s. 69.

¹⁹² HR, I, 1, dok. 126, s. 68, tamtéž, dok. 127, s. 68.

¹⁹³ HR, I, 1, dok. 130, s. 68, použit je termín „*piratis*“.

¹⁹⁴ HR, I, 1, dok. 131, s. 68.

¹⁹⁵ Resp. v dokumentu, který vedl k sepsání rostocké stížnosti, viz HR, I, 1, s. 68.

¹⁹⁶ HR, I, 1, dok. 127, s. 68, tamtéž, dok. 131, s. 68.

¹⁹⁷ HR, I, 1, dok. 129, s. 68, tamtéž, dok. 130, s. 68.

¹⁹⁸ „*in deme avende der hilghen junevrowen sunte Barbaren*“. HR, I, 1, dok. 129, s. 68.

¹⁹⁹ HR, I, 1, dok. 133, s. 69, tamtéž, dok. 134, s. 69, tamtéž dok. 135, s. 69, tamtéž, dok. 136, s. 69.

²⁰⁰ O tomto srov. VRBA, *Pirátsví*, s. 189, Rohmann, *Wegnehmen*, s. 579.

k překročení zástupčího oprávnění, což zakládá povinnost zastupovaného k náhradě škody. O tom je také pozitivně rozhodnuto.

Podobné rozhodnutí o přiznání odškodnění, resp. o ochotě odškodnění přijmout, lze nalézt i v dalším dokumentu, tentokrát z roku 1363, ve kterém to prohlašuje Hamburg vůči notoricky známému „pirátovi“ Petru Katerovi.²⁰¹ Rozhodně se tedy nejednalo o ojedinělou praxi.

Můžeme tak s hypotézou jít ještě dále: co je z právního hlediska obsahem tzv. *kapérského listu*? Nic jiného, než právo na základě zastupování oprávněného působit blíže definované skupině osob škodu. Když tak profesor Rohmann píše, že se až do konce 15. století v oblasti nevyskytuje žádný *kapérský list*, má pravdu jen formálně.²⁰² Písemnosti, které by takový kapér vozil při sobě a jimiž by se při svém jednání prokazoval, skutečně v tuto chvíli dochovány nemáme. Na druhou stranu, samotné recesy dokazují, že z materiálního hlediska fungovala tacitní podpora severoněmeckých knížat a hrabat úplně stejným způsobem, jako v momentě, kdy by ji takovými dokumenty osvědčovali.

Neboli – je to právě první polovina 14. století, kdy se objevuje na vlnách Baltského moře instituce kaperství – ovšem terminologicky stále ještě skrytá za pirátstvím. Její vymezení je negativní – tedy kdo není pirátem, je kýmisi nepojmenovaným, jehož činy jsou ovšem akceptovány. Z dánské strany či ze strany dánských měst neexistuje jediná stížnost, a přitom to byly právě „*dánské hrady*“, na něž oni piráti cílili.²⁰³

Právě někdy v tomto okamžiku se ciceronovský obecný nepřítel stává naplno uznatelným augustiniánským bojovníkem. A to nesmírně komplikuje seznatelnost jeho právní pozice.

Existuje ještě jeden dokument, vztahující se k otázce boje s piráty a zároveň ke vzrůstající váze Hanzy v oblasti. V roce 1344 spolek uzavírá smlouvu s se švédským a norským králem Magnusem²⁰⁴ o spolupráci při jejich stíhání.²⁰⁵

Král se v ní vůči městům zavazuje, že bude proti pirátům²⁰⁶ a „*jiným námořním škůdcům*“²⁰⁷ aktivně bojovat.²⁰⁸ Zároveň se obecně zavazuje zajistit

---

²⁰¹ HR, I, 1, dok. 287, čl. 10, s. 218.

²⁰² Viz ROHMANN, *Der kaperfahrer...*, s. 84.

²⁰³ HR, I, 1, dok. 128, s. 68.

²⁰⁴ Ve Švédsku jako IV., v Norsku VII., viz *Švédsko*, s. 18.

²⁰⁵ HR, s. 70-71.

²⁰⁶ V celém dokumentu jsou označováni jako „*pyratas*“. HR, dok. 139, s. 71.

²⁰⁷ „*(...) in mari spoliantes (...)*“, HR, dok. 139, s. 71.

²⁰⁸ „*(...) turbare et (...) efficaciter oppugnare (...)*“, HR, dok. 139, s. 71.

bezpečnost na moři. Jde opět o dokument značně nekonkrétní, nesoucí se v duchu formulací první protipirátské smlouvy z roku 1259, a tak je jeho přínos hlavně politický – v tuto chvíli s hanzou uzavírá smlouvu král dvou království.

A tentokrát se nejedná o privilegium, tedy o nějakou podobu pasivní povinnosti něco strpět či něčeho se zdržet. Navíc je smlouva aktem dvoustranným. Král se zavazuje konat, a to jako rovný s rovným, což svědčí o tom, že Hanza se k polovině 14. století již stala nepřehlédnutelnou politickou entitou, schopnou i takových mnohostranných závazků.

3. *Období třetí – války Valdemara Atterdaga*

Následující dvě období od sebe nelze zcela uspokojivě oddělit. Po relativně klidných padesátých letech, kdy většinu zemí zaměstnávaly vnitřní problémy (kromě tradičních bojů o nástupnictví také třeba mor či selská povstání)²⁰⁹, se dává do pohybu nejdříve expanzivní vojensko-diplomatická politika nového dánského krále, a následně předvádí poprvé svou vojenskou moc i Hanza.²¹⁰ Ihned nato zasahuje všechny tři severské koruny postupně krize nástupnictví, která vyústí až v podpis smlouvy ve městě Kalmaru, jež dá základ přes sto let trvající unii tří severských korun.²¹¹

Tento děj je však roztažen do časového prostoru téměř padesáti let. Během nich zažije pirátství v oblasti hned několik vzestupů a pádů. Jeho existence je do značné míry výsledkem několika faktorů: výše uvedeného licencování poškozování nepřátel ze strany severoněmecké šlechty, vzrůstajícího se námořního obchodu, a tím pádem dostatku prostředků i kořisti, a konečně nestabilní situací v regionu.

Abychom zachovali terminologii, je třeba uvést a vysvětlit několik výrazů, které se v pramenech objevují:

1. *Kaperbrief – kapéřský list* – je písemné oprávnění působit škodu. Angličtina a románské jazyky používají termín *letter of (lettre de) marque*. Činnost samotná se pak nazývá *Kaperei* – kaperství, plavení se *in cursum*, nebo dokonce *ad piraticam, privateering*.²¹²

---

²⁰⁹ Viz *Dějiny Dánska*, s. 46-47, *Švédsko*, s. 18-19, *Dějiny Norska*, s. 58-62.

²¹⁰ Viz tamtéž, dále DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 67-69, srov. DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 83-86.

²¹¹ *Dějiny Dánska*, s. 49, srov. *Švédsko*, s. 23, srov. *Dějiny Norska*, s. 64

²¹² Viz ROHMANN, *Der Kaperfahrer*, s. 83-84., HEEBØLL-HOLM, s. 9-11., TAI, *Restitution*, s. 35, tamtéž, s. 48 a násl.

2. *Auslieger* – loď vybavená oprávněním nebo přímo povinností zajišťovat něčím jménem pořádek na moři. Hanzovní recesy používají pojmy *vredesceppe* – *Friedenschiff* nebo *vredekoge* – *Friedenkogge*. Výrazy jsou to do češtiny nepřeložitelné, proto je budu používat v původním znění.²¹³

První, co způsobí zvýšené riziko útoků označovaných jako pirátské, je agresivní politika krále Valdemara IV. Atterdaga. V roce 1360 na Švédsku vojensky získá Skåne, o rok později tímto způsobem přivede pod svou korunu Visby a tím pádem celý Gotland.²¹⁴

Hanza vzápětí vybaví armádu a v roce 1362 vytáhne neúspěšně proti Dánsku. Konflikt pokračuje, v roce 1367 je oficiálně ustanovena Kolínská konfederace pro boj hanzovních měst s Dánskem a roku 1370 spolu nakonec strany uzavírají mír.²¹⁵ Už z této války jistě zbylo mnoho „veteránů“, kteří hledali uplatnění. Mnozí z nich ho našli v mocenském konfliktu zvláštní architektury po Valdemarově smrti. Více se mu věnuji v kapitole o vitálských bratrech, proto zatím postačí konstatovat, že meklenburský vévoda zahájil de facto gerilovou ofenzívu poté, co dánská říšská rada zvolila svým králem syna Valdemarovy dcery, nezletilého Olufa. A jak bylo zvykem u severoněmecké šlechty, začala licencovat dobrovolníky pro působení škod, tentokrát na Dánsku.²¹⁶

Tím se dostáváme k situaci, kterou osvědčuje několik hanzovních dokumentů, dávajících představu o tom, kam se pirátství coby trestná činnost v této politicko-mocenské konstelaci posouvá.

V roce 1377 se měl konat hanzovní sněm v Lübecku. V přílohách k jeho recesu najdeme zprávu od Stralsundu s Lübeckem, kterou zřejmě města varují pruskou třetinu před shromážděním dvou set pirátů na ostrově Fyn. Zároveň

---

²¹³ „*mírová loď*“ a „*mírová koga*“ zní opravdu zvláště. O institutu viz ROHMANN, *Der Kaperfahrer*, s. 84-85.

²¹⁴ *Dějiny Dánska*, s. 47, bitva u Visby se proslavila zejména svou dohrou v podobě jednoho z největších středověkých masakrů šlechty. Dodnes z masového hrobu, nalezeného u Visby, získáváme mnohé znalosti o způsobech boje a vojenském vybavení tehdejších armád. Viz např. *Korsbetningen utanför Visby stadsmur*. Upptäck Sveriges Historia [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20100821042138/http://www.upptacksverigeshistoria.se/sok-besoksmal/visa/382/>, PUHLE, s. 16, THORDEMANN, Bengt. *Armour from the Battle of Wisby, 1361*. Union City: Chivalry Bookshelf, 2001. ISBN 978-1891448058., STRICKLAND, Matthew. *War and Chivalry: The Conduct and Perception of War in England and Normandy, 1066–1217*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996., s. 173.

²¹⁵ *Dějiny Dánska*, s. 47-48, PUHLE, s. 14, DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 67-69, srov. DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 83-87.

²¹⁶ *Dějiny Dánska*, s. 49, PUHLE, s. 20, DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 78, DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 99.

navrhují tento problém na sněmu, konaném na svatého Jana, vyřešit, jelikož se jedná o překážku pro námořní kupce.²¹⁷

Problém byl přednesen a výsledkem jednání se staly dva články ze svatojánského recesu v roce 1377. Ve tom, označeném číslem tři, se píše:

*„Dále jsme hovořili o pirátech, aby kupci, jež na moři setrvávají, tam nejsou a nebyli poškozováni. Rozhodli jsme se vybavit a vypravit Friedenkogge, a to v takové síle, jakou sami poslové uznají za nejlepší a nejnútnejší, aby (zabezpečili) plnou moc nad mořem.“*²¹⁸

Setkáváme se tu poprvé ve vztahu k pirátství s výše vysvětleným výrazem „*Friedenkogge*“. Existuje ještě minimálně jeden dřívější výskyt, a to v recesu týkajícím se míru uzavřeného s králem Valdemarem v roce 1370, kde je vybavení této speciální lodi vyčíslováno v rámci nákladů, jež mají být ve vztahu ke konfliktu uhrazeny. Pro zajímavost – částka, která je požadována, činí 1600 lübeckých marek a 15 a ½ šilinků.²¹⁹ Původně šlo o bojové plavidlo s najatou posádkou pro případ vojenské akce, válečného konfliktu.

Z podstaty věci k takovému plavidlu patřila i posádka schopná nejen mořeplavby, ale i boje – a působení škody. Za její jednání odpovídal vybavitel – zmocnitel. Pokud by překročila oprávnění, volal se tentýž k odpovědnosti.

Tím pádem se dostáváme ke dvěma momentům:

1. Je-li takový nástroj využit proti „pirátům“ na této meziměstské úrovni, pak se reálně dostáváme do fáze válečného konfliktu, nikoliv jen k vymáhání spravedlnosti v individuálním případě. I přes silný důraz na svépomoc, zde už o ničem podobném hovořit nelze. Kvazikriminální delikt se převrací buď v jakýsi válečný zločin, nebo licencované jednání, a to při zachování základních prvků z minulosti: *fora loci*, subjektu, objektu, subjektivní a objektivní stránky.

---

²¹⁷ „(...) ducentos viros prope Feoniam (...) congregatos fore, timentes mercatores in mari per eosdem dampnabiliter depredaria Expedi per vos sane deliberari, ut in dicto termino sancti Johannis contra hujusmodi piratas dicto communi mercatori de remedio provideatur oportuno. (...)“ HR, I, 2, dok. 148, s. 158.

²¹⁸ „Vortmer dat me dar sulves umme spreke umme de serovere, alzo dat de copman van en in der zee unbescadet blive, unde oft des not were, dat me vredecooggen utmaken scolde dar umme, dat de sulven sendeboden dat beste unde dat nutteste dar ane kesen, des (se) volle macht hebben scolen.“ HR, I, 2, dok. 150, čl. 3, s. 160.

²¹⁹ HR, I, 2, dok. 18, čl. 15, s. 31.

2. Naplno tak krystalizuje podobnost mezi předchozími licencovanými piráty a nyní vybavovanými „*Friedenkoggami/Friedenshiffy*“, a tím pádem je nutné vymezit jejich rozdíl od skutečných pirátů.

Ten je potřeba číst mezi řádky. Jedná-li se o někoho, kdo činí moře nebezpečným jednoduše svým pobytem, proti komu je potřeba zakročovat všemi prostředky – i těmi válečnými – pak stojíme proti onomu ciceronovskému univerzálnímu nepříteli. Paradoxně se tak v relativizujícím se světě dostáváme do situace, kdy přes absolutnost vymezení negativního jednání to jediné, co nemůžeme relativizovat, je absolutnost jednání samotného. Pouze můžeme připustit – a legalizovat – takovou jeho míru, která umožní maximální minimalizaci výskytu. Lidovou mluvou řečeno – vyháníme čerta ďáblem.

Z trochu praktičtějšího soudku: článek 4, několikanásobně delší než předchozí, obsahuje hned dvě velmi konkrétní regulace. První z nich se týká financování „*Friedenkogg*“. Stejně jako ve válce, i nyní se na něm mají města spolupodílet. Recesem na sebe uvalují speciální daň, ze které se má akce platit.²²⁰

Z té ovšem dostávají výjimku Wismar s Rostockem. Důvod je prozaický – obě města podléhají jedné ze stran probíhajícího konfliktu – meklenburskému hraběti. A společenství si je vědomo, že „piráti“, proti kterým se chystají zakročit, souvisí s jeho vojenskými snahami. Ostatně to osvědčuje i podmínka pro roztockou a wismarskou výjimku: pokud by do dvou let meklenburský hrabě uzavřel s Dánskem mír, zavedení daně platí i pro ně.²²¹

Zatímco se politická situace postupně řeší, téma fynských pirátů se stává stálíci hanzovních sněmů. Lübeck, Stralsund a Greifswald podávají v roce 1378 informace o vyzbrojovaných lodích.²²² Pruská města jsou uvědomována postupně o dvou a posléze čtyřech stech pirátech, nacházejících se na Fynu a ve Skåne.²²³ Zvláštní epizodu zachycuje stížnost pruských měst k rukám hanzovního sněmu v roce 1381, ve které obviňují hejtmana Helsingborgu, že pod svou správou ukrývá – ba dokonce vede – piráty a nechává je kořistit na hanzovních lodích. Jejich

---

²²⁰ „*Vortmer de stede de hir to zamende hebben gheweset, den dunket nutte wesen, dat me des nicht unbergen mach unde hebbet des endrachtliken over een ghedreghen, men mote puntghelt nemen to allen steden to twen jaren uppe der stede behach to den costen (...)*“ HR, I, 2, dok. 150, čl. 4, s. 160.

²²¹ „*Ok hebben de stede den van Kostok unde van der Wismere des vordreghen, dat se in den ersten twen jaren nene wapende lude dorven utmaken. Weret aver, dat ere here van Mekelenborch sik vorsonede mit deine rike to Denemarken, unde ok allikewol de serovere uppe der zee weren, so scolen ze lik den anderen steden doen, alze en to boren mach.*“ HR, I, 2, dok. 150, čl. 4, s. 160.

²²² HR, I, 2, dok. 153, čl. 2, s. 163.

²²³ HR, I, 3, dok. 95, s. 81, srov. I, 2, dok. 148, s. 158 a I, 3, dok. 99, s. 85.

problém se částečně vyřešil tím, že jich několik kupci chytili a popravili nebo naházeli přes palubu.²²⁴

Vše vrcholí dokumentem ze 16. března 1382. Tehdy uzavírá královna Markéta smlouvu o příměří – s kapitány fynských pirátů! Ti se v ní zavazují zanechat své činnosti a prohlašují, že ten, kdo k této smlouvě nepřistoupí, necht' je považován za psance. Zároveň se zavazují dodržovat klid zbraní i vůči hanzovním městům, za všechny explicitně jmenují Lübeck. To se dá vzhledem k jeho postavení nekorunované hlavy spolku vykládat jako metafora celé Hanzы.²²⁵

Dokumentem, zdá se, tak definitivně končí éra piráta chápaného jako dvojediné právní osobnosti. Uzavřená smlouva – to, co odlišuje ve svém projevu piráta augustiniánského od ciceronovského – znamená poslední odklon od uznání pirátství jako legálního způsobu obživy.

Praxe se díky ní rozštěpuje na dvě roviny: piráta – psance a piráta – kapéra. První z nich se už v žádném budoucím smluvním jednání neobjeví jako subjekt. Místo toho bude hrát roli objektu. A druhého naopak právo natolik zapojí do praxe, že zdánlivě zcela vymizí negativní konotace jeho jednání.

Sedmdesátá léta 14. století tak ukazují, že oba dva koncepty spolu mohou koexistovat, a závisí zejména na subjektivním vnímání pozorovatele, případně autora právní normy. Ovšem takový stav je vždy jen dočasný. Právo si se svou tendencí kvalifikovat jednání na „správná“ a „nesprávná“ najde cestu aplikace.

4. *Období čtvrté – Kalmarská unie*

Děním let osmdesátých a devadesátých se zabývá kapitola týkající se vitálských bratří, proto pouze nastiňme směr, jakým se pojetí piráta vydává. Klíčovým momentem je dovršení předchozího vývoje. Zatímco pokračuje jak licencování kapérů účastnících se válek mezi státními celky²²⁶, tak hanzovní vyzbrojování „*Friedenschiffu*“²²⁷. Navíc se objevuje i praktika nižších lenních pánů, jimž svědčí právo fehde, licencovat si pro takové případy vlastní kapéry²²⁸.

---

²²⁴ HR, I, 3, dok. 141, s. 121.

²²⁵ HR, I, 3, dok. 146, s. 127.

²²⁶ Viz PUHLE, s. 36 a násl.

²²⁷ Viz HR, I, 2, dok. 300, s. 353, dok. 362, s. 362, I, 3, dok. 186, s. 163, I, 4, dok. 375, s. 358, dok. 328, s. 317, tamtéž, I, 5, dok. 404, s. 308, dok. 405, s. 310.

²²⁸ např. HR, I, 5, dok. 654, čl. 3, s. 508, I, 4, dok. 577, s. 528-529, I, 4, dok. 358, s. 345, tamtéž, dok. 359, s. 346.

Ve finále dění kulminuje snahami o kolektivní organizaci koordinované protipirátské akce. Její původní plán, jak vznikl na hanzovním sněmu v březnu roku 1393, počítal se spoluprací Kalmarské unie, řádu německých rytířů i Hanzy. Nakonec z ní zbyla jen vzájemná podpora jednotné právní regulace a výběr speciálních daní napříč regionem, určených k vyzbrojení *Friedenschiffů*.²²⁹

Protipirátský zákrok tím pádem spočíval na ramenou jednotlivých mocenských celků – nejúspěšněji se ho zhostí řád německých rytířů. V roce 1398 vyhání z Gotlandu téměř dvoutisícovou armádu vitálských bratrů a z globálního problému se stává problém lokální.²³⁰

Na druhou stranu eskaluje negativní vnímání pirátského živlu: Ihned po převedení Stockholmu pod hanzovní správu Lindholmským mírem se projednává hrozba pirátů, sídlících za městem, které je třeba zahnat.²³¹ Zprávy o popravených pirátech se množí.²³²

Síly všech státních a státům podobných útvarů se postupně soustřeďují na vymýcení pirátství v onom pojetí obecného nepřátelství. Do práva se to promítá tím, že s piráty není nadále jednáno z dnešního pohledu v soukromoprávní rovině coby povinnými k náhradě škody, ale začíná se upřednostňovat legalistický trestněprávní postup podle městských práv.

Lze tak spatřit triumf ciceronovského pojetí. Vnímáme-li trestní právo jako prostředek *ultima ratio*, pak jej užíváme proti nejhorším, obecným nepřátelům systému. V tomto směru nemělo ochránářské hanzovní společenství nejmenší tendenci zasahovat svou regulací. Trestní právo spadá do příliš personální gesce, a leží příliš daleko od ekonomických zájmů, pro které fungoval spolek především.

---

²²⁹ Puhle, s. 75-77, z dotčeného sněmu *HR*, I, 4, dok 192, čl. 6, s. 168, tamtéž, dok. 192, čl. 18, s. 172. Srov. akce podniknuté o několik let později, viz *HR*, I, 4, dok. 431, s. 409.

²³⁰ SCHMANDT, Raymond H. *The Gotland Campaign of the Teutonic Knights 1398-1408*, In: *Journal of Baltic Studies*, 1975, roč. 6, č. 4, s. 247-258. ISSN 1751-7877., PUHLE, s. 95-102; srov. DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 80, srov. MEIER, Dirk. *Seafarers, merchants and pirates in the Middle ages*. New York: Boydell Press, 2006. ISBN 978-1843835127., s. 152, o počtu srov. *HR*, I, 4, dok. 653, s. 589.

²³¹ *HR*, I, 4, dok. 290, s. 286, tamtéž, dok. 292, s. 291.

²³² např. *HR*, I, 4, dok. 566, čl. 1, s. 517.

7. Pirátství jako pojem městského práva

Městských práv se v oblasti vyskytovalo hned několik: lübecké, hamburské, brémské, magdeburské... Vzhledem ke svázanosti problematiky s německou Hanzou jsem se rozhodl analyzovat pouze první dvě. Lübecké z důvodu, že jej užívalo největší množství hanzovních měst, a *de facto* tak formovalo Hanzu samotnou.²³³ Zároveň sloužil Lübeck pro města svého práva také coby apelační stolice.²³⁴ Hamburské pak jednak, protože je jeho korpus do této doby nejvíce rozpracován, a také z důvodu, že figuruje v modelové kauze Klause Störtebekera, představené v rámci poslední kapitoly této práce.²³⁵

Zároveň je hned na úvod zapotřebí uvést, že městské právo jako jediné obsahuje právní definici skutkové podstaty pirátství. Nicméně tato definice se nachází až v právní knize hamburského práva z roku 1603. Dříve tak muselo i ono hledat odpověď na otázku, jak trestat a postihovat piráty pomocí analogie.²³⁶

1. Lübecké městské právo

Lübecké městské právo se začíná vyvíjet při „znovuzaložení města“ v roce 1158.²³⁷ K dispozici máme několik jeho znění, přičemž nejstarší pochází až z roku 1240. Pirátství se jako samostatná skutková podstata v žádném z nich nenachází, a proto musíme sáhnout, jak stojí v úvodu, k analogii.²³⁸

První přichází v úvahu loupež. Tu definuje jako takové odnětí věci, při kterém se musel poškozený bránit (bojovat), aniž by chtěl. Na uplatnění nároku u soudu má však pouze tři dny, přičemž během nich musí označit pachatele i svou odcizenou věc.²³⁹

---

²³³ EBEL, *Lübisches Recht*, s. 7.

²³⁴ Ačkoliv tato praxe se vyvinula až postupně, EBEL, *Lübisches Recht*, s. 48-49.

²³⁵ O Hamburském právu viz například: ALBRECHT a MICHAELSEN, dále předmluva k *HSR*, a konečně HENNINGS.

²³⁶ HENNINGS, s. 82.

²³⁷ Město samotné coby slovanské sídlo Lubice existovalo nejspíš od roku 1139. EBEL, *Lübisches Recht*, s. 10., srov. DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 19-20, DOLLINGER, *Die Hanse*, s. 21-23.

²³⁸ *LSR*, s. 5 a násl., tamtéž, s. 11 a násl., tamtéž, s. 48 a násl.

²³⁹ Vychází z: „*de Roue: Weme syn gud wert ghenomen edder ass gherouet unde de richter dar by is dat eme dit schut dat schal he claghen gude liden de jenne de syn gut ghenomen i soft he dat dor dorch not willen syns lyues unde komet he an de stat dar he ynne wonet also berouet vor den richter umme syne claghe unde de richter openbarliken claghet isst dat schuldighe vor em komet bynnen dren daghen schalmen den schuldigen vredeloss legghen. Unde wor men dar komet unde den schuldigen dar vyndet unde men dat vredeloss mach betughen mit. VI. bedderuen luden unde de richter de feuende sy den schuldigen schal ouergan dat ordel des houedes.*“ *LSR*, I., CCXXIV, s. 453.

O trestu za ní se dozvídáme relativně nečekaně z oddílu pojmenovaném „*O trestání krádeže*“:²⁴⁰

„*Tak se krádež ztrestá, že při vyšší (lepší) krádeži zaplatí čtyřnásobek, a pak se pověsí, a že při krádeži menší zaplatí odškodnění čtyřnásobku a že při otevřené se mu setne hlava a s pokutou se naloží tak, že třetina připadne soudu, třetina městu a třetina poškozenému.*“²⁴¹

Otevřenou krádeží se zřejmě rozumí loupež. Zvláštním se může jevit, že trest za ní na rozdíl od předchozí krádeže neobsahuje pokutu. Dá se spekulovat, že se v duchu germánské právní logiky počítá s návratem odcizené věci poškozenému, o čemž ostatně svědčí i tvrdý trest za její přeprodání.²⁴² Ostře s tím kontrastuje konstrukce odškodnění v případě krádeže coby kvadrupla hodnoty takové věci, která by nasvědčovala pronikání římskoprávního vlivu do oblasti. Na toto téma je nezbytné provést další a hlubší průzkum.²⁴³

V lübeckém městském právu asi nejvíce překvapí výrazně propracovaná problematika náhrady škody při překročení kapérského oprávnění. Vychází ze soudních nálezů městské rady – zejména ty z první poloviny 16. století zasluhují pozornost. První z nich padl ve věci Jindřicha Pawla proti kapérovi Cordu Königovi a zní:

„*Cord König proti Jindřichu Pawlovi z Heiligenhafenu kvůli lodi naložené pšenicí, hrachem a ovsem, již Cordova skupina na Ausliegeru na otevřeném moři přepadla: Pokud Jindřich může dokázat, že Cordův Auslieger loď a zboží znal a že loď byla přepadena „jako přítel přítele“, pak musí Cord König ručit (zřejmě míněno, že musí Jindřicha odškodnit).*“²⁴⁴

Zprv se tu definuje skutečnost, která má být předmětem dokazování při nařčení z překročení oprávnění *Ausliegeru*. Je jí jednání, jako by „*přítel útočil na přítele*“. Jedním z ukazatelů naplnění této podmínky může být znalost cílené lodi a

---

²⁴⁰ Ovšem vzpomeňme na systematiku Koldínova zákoníku, kde se loupež nachází na konci oddílu „*de furto*“ – „o krádeži“, viz. MALÝ, s. 305.

²⁴¹ „*So we mit dhuue begrepen wert unde de duue beteris danna enen virdunc den schal men hanghen is dat de duue benedene eine uirdunghe is men schal den dies scheren is oc dat he sich ut copet mit fineme ghude des wert dat dridde del deme richte dat dridde del der stat dat dridde del deme fakewolden.*“ LSR, Cod. II, LXXXIII, s. 284.

²⁴² Viz LSR, Cod. II, CXIV, s. 290.

²⁴³ O způsoby náhrady škody způsobené krádeží viz KINCL, URFUS, SKŘEJPEK, s. 219, 262 a násl.

²⁴⁴ „*Cord König gegen Hinrich Pawel aus Heiligenhafen wegen einer Schute, mit Weizen, Erbsen und Roggen geladen, die Cords Ausliegermannschaft in der See aufgebracht hatte: Wenn Hinrich beweisen könne, dass Cords Auslieger die Schute und die Güter genommen, und dass die Schute „van den frunden to den frunden afgelopen und gesegelt“, so müsse Cord König dafür haften.*“ EBEL, *Lübisches Kaufmannsrecht*, s. 109.

jejího nákladu. Jde ovšem o demonstrativní příklad – „přátelský útok“ můžeme tím pádem vyložit jako typický neurčitý právní pojem.

Způsob, jakým se ve sporu takový útok dokazuje pak nález upřesňuje co do důkazního břemene. Leží na ramenu žalobce – poškozeného. Z akuzační povahy procesu to má pochopitelnou logiku.

Další výrok, tentokrát z 15. prosince 1511, se týká opět Corda Königa, a zní:

„Cord König, jehož právo se dokazuje, mohl takovou loď coby příslušející k nepřátelskému přístavu přepadnout, jestliže plula s rostockým zbožím smíšeným dohromady se zbožím nepřátel, tak dává na vědomí ctěná Rada.“²⁴⁵

Fakticky se tu objevuje stejná praxe, jaká se používá již dlouho předtím ve Středomoří i v moři Severním. Právo na represálie svědčí primárně vůči věci, nikoliv okruhu osob, a to přesto, že obě dvě nejde jednoduše oddělit.²⁴⁶ Z výroku ovšem nevyplývá zcela uspokojivě, zda může posádka *Ausliegeru* ukořistit jen nepřátelské zboží, nebo veškeré, na které natrefí na palubě lodi plující pod vlajkou povinných z represálií. Osobně se domnívám, že cílíme-li na věcnou podstatu obligace – tedy konstruujeme právo kapéra na vydání věci a obohacení se z jejího prodeje či užitků a plodů, suplující fakticky dnešní výkon soudní exekuce, těžko můžeme pojmout odnětí věci „dlužníkovi“ nepatřící klasifikovat jako něco jiného, než krádež či loupež. Bohužel mi nejsou v tuto chvíli známy dokumenty, které by blíže toto dilema rozkrývaly. Navíc se jedná o právní argumentaci značně současnou. Nicméně – do třetice výrok, při jehož studiu vytane na mysl současná mezinárodněprávní regulace:

„A pokud loď nepřátel vplula do nepřátelského prostoru, tak dává rada na vědomí, že přepravované zboží (věci), se může stát kořistí, a žalovaný musí jen dokázat, že loď byla u hamburského ústí.“²⁴⁷

Dostáváme se tak k prostorovému vymezení pirátství. Stejně tak, jak ho dnes definuje Úmluva o mořském právu pomocí volného moře, i zde, v roce 1534 se z něj stává nejen časový, osobní a věcný fenomén, ale nabývá též podmínky

---

²⁴⁵ „*Kan Cord Koningh wo recht is bowisen, dath sulke schip uth vigender haven gelopen is unde der van Rostock guder mit vigender guderen vormenget syn, so kennet eyn Ersam Rath schip unde gudt vor pris.*“ EBEL, *Lübisches Kaufmannsrecht*, s. 109.

²⁴⁶ Viz např. TAI, *Restitution*, s. 39.

²⁴⁷ „*Nademe dat schip van den vianden vorsegelt und wedderumme in viande lande wesen wolde, so kennet de Radt dathsulve und de ingeschepeden gudere vor pris, idt sy dann, de andtwordesmann konde bowysen, dath sollich schip bynnen der van Hamborch strömen genommen.*“ EBEL, *Lübisches Kaufmannsrecht*, s. 109. „*strömen*“ může znamenat též proudy, zde z povahy věci půjde o říční ústí.

spáchání mimo „*hamburské ústí*“, což není nic jiného než označení městské jurisdikce nad mořem. Nastává doba, kdy dělíme moře na svobodné a spadající do něčí suverenity.

Jak kapér, tak pirát, jsou tak od sebe v polovině 16. století zcela definičně odděleni. Minimálně v Lübecku – pomyslné hlavě Hanzy.

2. *Hamburské městské právo*

Hamburské právo je s lübeckým ve svých počátcích pevně svázáno, ovšem časem se vyvíjí nejen ve zcela samostatný, ale dokonce konkurenční právní systém.²⁴⁸

Právě v něm pak nalézáme onu v úvodu citovanou právní definici pirátství. Přesto musíme trochu terminologicky slevit z očekávání. Nejedná se o pirátství – „*piraterie*“, ale o „námořní loupež“ – *Seeraub*. Hovoří o ní kodex z roku 1603 v části „o věcech trestních“:

*„Námořní lupič, který přepadne s vlastním úmyslem jinou námořní nebo dokonce obchodní loď na otevřeném moři, v přístavu nebo ústí řeky násilným způsobem, takovým způsobem uloupí její zboží, nebo tak někoho poškodí na majetku či životě a z takového zločinu či přečinu je usvědčen, nechť je sťat mečem.“*²⁴⁹

Dostáváme se tak nejen velmi blízko k pomocné definici, ale současně i blízko definici moderní. Explicitně je zde formulována trojice násilí, odcizení majetku, a způsobené škody nebo nemajetkové újmy. Nechybí teritoriální vymezení – poprvé se setkáváme v rámci zkoumané problematiky s pojmem „otevřené moře“. Navíc by se s trochou fantazie dal „*vlastní úmysl*“ podřadit pod jakousi formu úmyslu se soukromě obohatit. Loupež patří už dříve mezi trestné činy úmyslné, což vede k úvaze o nadbytečnosti formulace jejího způsobu přímo ve skutkové podstatě. Ovšem opět nejsou v tuto chvíli k dispozici právní akty, které by domněnku mohly potvrdit či vyvrátit, proto zůstává v rovině spekulace.

Jediné, co tak zdánlivě nesedí, je samotný pojem námořní loupeže. Domnívám se, že ačkoliv bychom ho s klidem mohli za pirátství zaměnit, jeho

---

²⁴⁸ EBEL, *Lübisches Recht*, s. 20 a násl.

²⁴⁹ „*Ein Seeräuber, der mit eigenthätlicher Zunöthigung, anderer Seefahrenden Schiffe, oder auch Kaufleute auf der freien See, oder auf freien Hafen und Strömen, gewaltsamer Weise anfällt, dieselben oder ihre Güter beraubet, und enteder sonst an Leib oder an Gut beschädiget und beleidiget, und solches Angriffs oder Beleidigung wie Recht wird überweiset, soll mit dem Schwert gerichtet werden.*“ *Veranlassung des Vereines für hamburgische Geschichte. Der Stadt Hamburg Gerichts-Ordnung und Statuta*. Hamburg: Perthes-Besser & Mauke, 1842.. Část IV.: „*O věcech trestních*“, čl. 4, s. 524., srov. HENNINGS, s. 82.

použití se jeví účelným zejména z hlediska ustálenosti právní terminologie. Zatímco piráta, jak jsme již viděli, žádný právní pramen nedefinoval, lupiče a loupež ano – a pakliže samotná skutková podstata vychází z faktické loupeže na moři, není efektivnějšího způsobu než již zavedenou praxi rozvinout o krok, spíše než o několikamílový a nepřírozený skok.

Jak ona zavedená praxe vypadala? Hamburská definice loupeže se opět opírá o krádež – a její uzavřenost či otevřenost. Otevřeností se tentokrát míní konání bez vnitřního ohledu na to, zda bude pachatel při krádeži přistižen poškozeným. Důležité je *a priori* srozumění s takovým vývojem událostí. Zároveň je v takovém případě připraven užít násilí, a to jak vůči poškozenému, tak proti případným svědkům. Za kvalifikovanou formu takovéto loupeže pak právo považuje loupež námořní, vykazující námi sledovanou klíčovou trojici prvků násilí, porušení svobody pohybu a způsobení újmy.²⁵⁰

Úsudek, že se jedná o kvalifikovanou formu loupeže, vychází z pojetí trestu. Ačkoliv existovala možnost uložit i trest peněžitý, krádež i loupež patřily mezi činy trestané na hrdle. Hamburské právo znalo tři způsoby výkonu takové sankce – stětí, oběšení a smrt kolem.²⁵¹ V zásadě platí, že oběšení bylo vyhrazeno níže postaveným osobám, jelikož se jednalo o trest bezectný – tedy trest, zbavující trestaného cti. Ukládalo se vesměs za krádeže, nebo loupeže, při kterých hodnota poškozených a odcizených věcí nedosahovala přes tři feniky.²⁵² Ti, kdo takové prohřešky páchali, zpravidla patřili mezi sociálně chudší vrstvy, nebo nedisponovali šlechtickým titulem. Za běžnou loupež byl obviněný sťat mečem a za kvalifikovanou ho vesměs čekala smrt kolem.²⁵³

Loupež námořní v tomto směru opět vykazuje značnou specifickou. Coby trest hlavní zachovává stětí – trest čestný, vyhrazený vesměs šlechtě.²⁵⁴ Možná, že roli ve výběru této formy sankce hrál fakt, že v době krystalizace právního obyčeje patřila většina námořních lupičů právě do jejich řad. Alespoň pokud jde o jejich kapitány.²⁵⁵ Spekulovat se dá i o souvislosti se zvykem stětí ukládat vesměs za všechny trestné činy, jejichž skutkovou podstatu doprovázelo otevřené násilí. Minimálně tak tomu je podle hamburské právní knihy ve znění k roku 1497.²⁵⁶

---

²⁵⁰ HENNINGS, s. 82.

²⁵¹ HENNINGS, s. 82-83.

²⁵² HENNINGS, s. 82.

²⁵³ například za loupež v kostele. HENNINGS, s. 82-3.

²⁵⁴ ANDERMANN, s. 33, HENNINGS, s. 51.

²⁵⁵ ANDERMANN, s. 33.

²⁵⁶ ANDERMANN, s. 34.

Ovšem pirát nebyl nijak obyčejný násilník, či šlechtic. Tak kromě trestu hlavního přichází ke slovu trest vedlejší. Hamburské právo jich znalo celou paletu – například ztrátu cti, zabavení věci nebo vedlejší peněžité plnění. Mezi speciální pak patřily vedlejší tresty mrzačící, automaticky infamující.²⁵⁷

A právě u námořní loupeže se setkáváme s jedním z nich, a to zcela specifickým: nabodnutím hlavy popraveného na kůl.²⁵⁸ Z podstaty je jasné, že jde o trest mrzačící – a tím pádem čest zbavující. Snad tak opět narážíme na leitmotiv obecného nepřítele lidstva – pirát v takovém postavení si i přes primárně čestný trest nezaslouží svou čest na pouti do posmrtného života zachovat. Na to se svým chováním příliš provinil proti světovému řádu.

Na druhou stranu se takto specifický trest mohl vyvinout i s důrazem na jeho odstrašující složku: hlavy popravených bývaly vystaveny na Grasbrookku, říčním ostrově nacházejícím se v ústí Labe do Baltského moře. Ostrov tak sloužil analogicky k šibenici stojící na vršku nad městem, připomínající svou siluetou všudypřítomnou hrozbu spravedlivého trestu.²⁵⁹

Pravda bude, tak jako vždy, nejspíš někde uprostřed. Koneckonců – předmětným jednáním bylo docíleno naplnění obou funkcí.

---

²⁵⁷ HENNINGS, s. 48-49.

²⁵⁸ ANDERMANN, s. 35.

²⁵⁹ V tomto smyslu se vyjadřuje ANDERMANN, s. 35.

8. Praktický exkurs Vitálští bratři

Nyní si pojdme chvíli odskočit od právní teorie, a představme si historické události na pozadí prozkoumané právní regulace. Zlatý věk pirátství je spojen s konflikty o dánský a švédský trůn, vrcholícími koncem 14. století válkami mezi Markétou Dánskou a meklenburskou dynastií. V rámci těchto konfliktů prožívá svou zkoušku ohněm nejen schopnost ustavujících se království potlačovat nežádoucí „nepřátele všeho lidstva“, ale také společnosti, na jehož předmět zájmu dopadá pirátství nejvíce – německá Hanza.

24. října roku 1375 zemřel již dříve zmiňovaný dánský král Waldemar IV. Atterdag, aniž by zanechal mužského dědice. Jeho dvě dcery, Ingeborg a Markéta, byly již dříve provdány za hranice Dánska.²⁶⁰ Zde je vhodné zmínit jistou dvoufázovost nástupnictví v obecné rovině. V období, které zkoumáme, neměly ženské příslušnice žádného z rodů přímý nárok na trůn. Takový nárok vznikal pouze potomkům mužským.

První fázi spatřuji v tom, že příslušníci rodu nevzniká přímý nárok na nástupnictví, ale pouze potenciální nárok celé dynastie v případě naplnění daného manželství prostřednictvím potomka mužského rodu. Druhou fází je pak přímý nárok takového potomka na trůn jak z otcovy, tak z matčiny strany.²⁶¹

Z důvodu absence Waldemarových mužských potomků vznikl přímý nárok na dánský trůn mužským potomkům jeho dcer. Starší z nich, Ingeborg, se s Jindřichem III., vévodou meklenburským, narodil syn Albrecht IV.²⁶² Druhým adeptem byl syn mladší dcery Markéty I., Oluf., jehož otcem byl norský král Haakon VI.²⁶³

Vzhledem k povaze volební monarchie Dánska bylo k nástupu na trůn nutno potvrdit jeden z nároků prostřednictvím tzv. *Riksråd*, říšské rady, tedy shromáždění

---

²⁶⁰ PUHLE, s. 17-18, srov. DOLLINGER, *The German Hansa*. s. 78-80, srov. *Švédsko*, s. 19, *Dějiny Dánska*, s. 48.

²⁶¹ Nejjasnější pozitivní vymezení v tomto ohledu mělo Norsko, kde platila tzv. *Hirðskrá*, nástupnický řád z roku 1276. Viz HELLE, s. 380-381. Revize z roku 1302 sice přiznává nárok na trůn ženskému potomku, ale až v sedmé dědické třídě. Viz. MUNCH, P. A., KEYSER, R. *Norges gamle Love indtil 1387. Tredie Bind: Lovgivningen efter Kong Magnus Haakonssøns Død 1280 indtil 1387*. Christiania: Grondahl, 1849., srov. IMSEN, Steinar. *Late medieval Scandinavian Queenship*. In: *Queens and Queenship in Medieval Europe: Proceedings of a Conference Held at King's College London, April 1995*. London: Boydell Press, 2008. ISBN 9780851158815., s. 53, dále srov. LAYHER, William. *Queenship and Voice in Medieval Northern Europe*. New York: Palgrave Macmillan, 2010., s. 110-111; Dánsko a Švédsko byly oproti Norsku nikoliv dědičnými, ale volebními monarchiemi, o to horší pozici měla potenciální královna. Viz. HELE, s. 782.

²⁶² *Švédsko*, s. 19.

²⁶³ PUHLE, s. 17-18; srov. IMSEN, s. 53-60, *Dějiny Dánska*, s. 49.

šlechty světské a církevní. To rozhodlo 3. května 1376 pro tehdy pětiletého Olufa.²⁶⁴

Pravděpodobně hrálo značnou roli i to, že volbou Albrechta by se dostaly oba dva severské trůny – švédský a dánský – do rukou meklenburské dynastie. Ve Švédsku totiž mezitím vládl jeho strýc – Albrecht III. – a příliš popularity neskýtal.²⁶⁵ Opíral svou moc o převážně německý městský patriciát, na kterém nešetřil privilegii, což se pochopitelně švédským stavům nelíbilo. Vzhledem k jejich zkušenostem s nedávnou výměnou králů²⁶⁶ začaly opět hledat jiného panovníka – a ideálním kandidátem se jevil právě Oluf.²⁶⁷

V létě 1387 dochází k nečekanému zvratu. Král Oluf náhle onemocněl a nejspíše 3. srpna na hradě ve Falsterbo zemřel.²⁶⁸ Okamžitě následují dvě reakce. První přichází z Meklenburska, kde se vévoda Albrecht IV., coby jediný mužský předent trůnu, prohlašuje novým králem.²⁶⁹ Druhá od dánské šlechty, která svolává mimořádný sněm do Lundu.

Na něm 10. srpna místo potvrzení Albrechtova nároku volí Olufovu matku Markétu „(...) všemocnou paní a manželem a ochráncem celého dánského království (...)“. Dále se v recesu ze sněmu, píše: „(...) a budeme ji věrně sloužit (...) až do dne, kdy se společně shodneme na volbě a ustanovení krále (...) kterého nám (ona) doporučí (...)“²⁷⁰

Ve své době se jednalo o bezprecedentní krok ve dvou ohledech: zaprvé na trůn dosedla žena, zadruhé na ní bylo delegováno právo výběru jejího nástupce.²⁷¹

Podobně jako Dánsko reaguje obratem Norsko, kde šlechta volí Markétu královnou v únoru 1388.²⁷² Norský nástupnický řád, tzv. *Hirdskrá*, jediný legislativní dokument v celé tehdejší Evropě, upravující nástupnictví, se přitom zcela ignoruje. Na druhou stranu si současně sněm v Oslu klade jako podmínku

---

²⁶⁴ HELLE, 721-722, srov. PUHLE, s. 17-18.

²⁶⁵ *Švédsko*, s. 19.

²⁶⁶ Albrechta Meklenburského dosadily v roce 1371 místo norského krále Haakona. Viz HELLE, s. 720, *Švédsko*, s. 17.

²⁶⁷ HELLE, s.722-723, PUHLE, M., s. 18.

²⁶⁸ ETTING, s. 55, HELLE, s. 723.

²⁶⁹ HELLE, s. 723.

²⁷⁰ ETTING, s. 55-56.

²⁷¹ ETTING, s. 55-56, v publikaci najdeme názor, že jde dokonce o trojí porušení právních zvyklostí. Zaprvé – královnou v tomto okamžiku ne zvolil *Riksråd*, ale pouze „*shromáždění šlechty*“, tedy její mandát v tuto chvíli nebyl právně podložen, a přesto byl uznáván až do 21. srpna, kdy byl nahrazen volbou v *Landstingu*. Zadruhé – došlo k vynechání nároku nejbližšího mužského potomka. A konečně za třetí – na trůn nastoupila žena.

²⁷² ETTING, s. 55-56, s. 58, HELLE, s. 723

královniny vlády potvrzení nástupnického práva jejího synovce – Erika Pomořanského.²⁷³

Po meklenburském neúspěchu v Dánsku se dostavuje další, tentokrát ve Švédsku. Na konci března 1388 se schází dvanáct švédských magnátů, členů říšské rady, s královnou Markétou I. na hradě Dalaborg, kde jí skládají homagium a prohlašují jí „*všemocnou paní a pravým manželem Švédska*“. Navíc, podobně jako v případě Dánska jí umožňují zvolit svého nástupce. Na oplátku vyžadují potvrzení držby veškerých šlechtických beneficí a zachování svých privilegií ve stavu ke dni nástupu Albrechta III. na švédský trůn. S tím Markéta souhlasí.²⁷⁴

Meklenburská šlechta se rozhoduje řešit situaci na bitevním poli a staví bojovou hotovost. A tehdy, kromě standardního využití žoldnéřské armády a sil nižších lenních pánů Jan IV. – synovec Albrechta III. a bratranec Albrechta IV. – povoluje Wismaru a Rostocku obchodovat s takovým zbožím, ke kterému jeho majitel přijde tím, že „*poškodí dánskou a norskou korunu*“.²⁷⁵

Navíc, jak píše Reimar Kock ve své kronice, slibuje takovým osobám vypsát *Kaperbriefe*,²⁷⁶ což je ovšem velice problematické, jelikož Kockova kronika pochází až z poloviny 16. století. Tehdy „*Kaperbriefe*“ pronikly do praxe natolik, že se jednalo o zcela běžný institut. Z konce století čtrnáctého se žádný takový nedochoval.²⁷⁷ Ovšem obsah oprávnění materiálně zcela vyhovuje kapéřskému oprávnění, a proto soudím, že netřeba terminologii zatracovat.

K rozhodujícímu střetnutí dochází už 24. srpna 1389 nedaleko Falköpingu. Král Albrecht III. byl poražen a spolu se svým synem Erikem zajat a uvězněn.²⁷⁸ Díky tomu nabývá konflikt značně gerilového charakteru.

Baltské moře brázdí kapéřské lodě, jejichž posádky získají označení „vitalští bratři“. O jejich povaze píše velmi nelichotivě Reimar Kock:

„Nelze ani popsát, jak zhýralý a zlý druh lidí ze všech koutů země, od sedláků a měšťanů až po ouřady a jiný naskrz škodlivý lid, který chtěje bez práce zbohatnout, se nechal zlákat vidinou obohacení na úkor dánských a norských rolníků. To se zpočátku zdálo věru jako věc přínosná, jelikož nepříteli tím byla působena nemalá škoda, když však taková cháska jednou dostane volnou ruku, je

---

²⁷³ HELLE, s. 723. Erik se díky tomu později stává společným králem Dánska, Švédska a Norska. Viz tamtéž, s. 723.

²⁷⁴ ETTING, s. 61, srov. HELLE, s. 723.

²⁷⁵ HR, I, 4, dok. 15, s. 12, PUHLE, s. 37.

²⁷⁶ PUHLE, s. 37, srov. HELLE, s. 724, VRBA, *Piráství*, s. 189.

²⁷⁷ ROHMANN, *Kaperfahrer*, s. 84., VRBA, *Piráství*, s. 189.

²⁷⁸ ETTING, s. 61-64; HELLE, s. 724.

přetěžko udržet ji od konání věcí zlých. A to i přes vynaložení vši lidské síly k jejich zkrocení.

Takováto banda, nebo snad společnost, nepobírajíc od nikoho žádný žold a živíc se sama na svou vlastní pěst, se nazývala vitálskými bratry. Když se pak tito bratři vydali na širé moře, velice rychle zapomínali svůj pravý úděl a naopak hleděli na všechny jako na své nepřátele. Zvěsti o jejich činech nechtěly být v jejich domovech, městech Rostocku a Wismaru, nikterak slyšet. O to hlasitěji zněly všude jinde.“²⁷⁹

Evidentní je chabá vnitřní organizace celé společnosti, což je u kapérů pochopitelné. Přesto nemohlo jít jen o osoby nemajetné – vybavit loď stálo slušný obnos, a tak je patrná značná sociální rozmanitost jejich posádek.

Financování celé vitálské akce není příliš obvyklé: „Bratři“ se živili jen z naloupených prostředků a nepobírali žádný další žold. Tím pádem se často neomezovali jen na přepadávání dánských a norských lodí, čímž proti sobě ovšem popudili Hanzu. Z tolerovaných kapérů se v jejich očích postupně stávají pouzí škůdci námořního obchodu.²⁸⁰

Tento vývoj je z pramenů dobře patrný – z hanzovních recesů vyplývá, že společenství se zpočátku do konfliktu kromě tacitního uznání Olufa dánským králem nechtělo nijak zapojovat. Naopak proti postupu Wismaru s Rostockem, vitality vyzbrojující, nemělo námitek, a tak de facto zachovalo jejich speciální postavení, patrné už v sedmdesátých letech.²⁸¹

Proč ale *vitálští* bratři? Teorie existují minimálně dvě. V obou panuje shoda, že k rozšíření označení došlo během obléhání tehdy *de facto* německého Stockholmu v devadesátých letech.²⁸² První z nich pak tvrdí, že bratři získali pojmenování od latinského „*Viktualien*“, tedy *zásoby*, které obléhanému městu poskytovali.²⁸³

Druhá teorie, ne zcela se s první vylučující, odvozuje pojmenování bratrstva od analogie se skupinami činnými během počátku stoleté války.²⁸⁴ Tehdy

---

²⁷⁹ PUHLE, s. 40.

²⁸⁰ DOLLINGER, P., s. 78-80, patrně je to například z vyjednávání zachyceném v dopise pruských měst Rostocku v roce 1395, viz HR, I, 4, dok. 256, s. 244, dále podobný akt o vyjednávání mezi Lübeckem a menšími hanzovními městy, viz HR, I, 4, dok. 198, s. 178.

²⁸¹ HR, I, 4, dok. 14, s. 11, speciální postavení vycházelo z výjimky v povinnosti vyzbrojovat Friedensschiffe proti pirátům, viz HR, I, 2, dok. 150, čl. 4, s. 160.

²⁸² PUHLE, s. 40

²⁸³ PUHLE, s. 41.

²⁸⁴ STANTON, Charles D. *Medieval Maritime Warfare*. Barnsley: Pen & Sword, 2015. ISBN 9781781592519., s. 277, srov. LEPAGE, Jean-Denis G. G. *Medieval Armies and Weapons in*

francouzské vojsko přešlo od využívání služeb obchodníků cestujících s vojskem, tzv. „*vitailleurs*“, k instituci speciálních důstojníků, kteří měli obstarat jejich úkoly. Zhostili se toho velmi specifickým způsobem – prakticky autorizovaným pleněním. Původní pojmenování „zásobovačů“ jim však už zůstal.²⁸⁵

Mezi lety 1390-1395 válka pokračovala. Nejvíce na ni dopláceli provozovatelé námořního obchodu, a tak zástupci Hanzy iniciují a následně i zprostředkovávají jednání obou stran, jejichž výsledkem se stává mírová smlouva ze Skanöru med Falsterbo, potvrzená následně hrabětem Albrechtem III., vězněným na hradě Lindholmu.²⁸⁶

Podle ní měli být král Albrecht se svým synem propuštěni na dobu tří let. Na Stockholm měla být uvalena speciální správa – administrovalo by ji sedm hanzovních měst – Lübeck, Stralsund, Greifswald, Gdaňsk, Toruň, Elbing a Talinn. Zároveň měla začít běžet tříletá lhůta, kterou měl Albrecht III. poskytnutu k tomu, aby zaplatil dánské koruně 60 000 stříbrných marek. Pokud by tak učinil, nesmělo dojít po dobu následujících dvanácti měsíců k porušení míru a jeho svoboda a svoboda jeho syna Erika by zůstala zachována. Při nesplacení této částky pak bylo povoleno vypovědět válku již po devíti týdnech a Albert s Erikem by byli nuceni odebrat se zpět do zajetí.²⁸⁷

Pro pirátskou otázku však obsahovala Lindholmská dohoda dvě důležitější ustanovení. Jednak se jednalo o společnou dohodu na ukončení aktivit vitálských bratří v Baltském moři do dne svatého Jakuba.²⁸⁸

Druhé se pak týká ostrova Gotland, coby tehdejší pirátské základny.²⁸⁹ Ten měl být rozdělen mezi meklenburskou dynastii a švédskou korunu a to tak, že prvním případně do držby Visby, druhým zbytek ostrova. Vše s platností na tři roky.²⁹⁰

Přes zákaz jejich aktivit a pokus o zbavení bratrstva jeho základny mezi lety 1395 a 1398 námořní doprava dál trpěla pod jeho nájezdy. Oba postupy, vtělené do

---

Western Europe: An Illustrated History. Jefferson: McFarland & Company, 2005. ISBN 9780786477340. s. 121.

²⁸⁵ LEPAGE, s. 121; k této tezi se kloní také DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 79.

²⁸⁶ Kde byli vězněni Albrecht III. se svým synem Erikem. ETTING, 78-79.

²⁸⁷ ETTING, s. 78-79, srov. PUHLE, s. 82-83., dále HR, I, 4, dok. 275, s. 276.

²⁸⁸ 25. července, HR, I, 4, dok. 275, s. 275, ETTING, s. 104.

²⁸⁹ Viz např. HR, I, 4, dok. 334, s. 322.

²⁹⁰ ETTING, s. 78-79, PUHLE, s. 89-90, HR, I, 4, dok. 262, s. 255.

smlouvy, jen pomalu nabývaly reálnou podobu akcí.²⁹¹ Častými se v tomto období staly také vitaliánské nájezdy do Severního moře.²⁹²

V rámci řešení situace se na Gotland vydal kníže Erik Pomořanský²⁹³, který na ostrově přistál už v létě 1396 a do konce jara 1397 se mu podařilo oblehnout a porazit posádku Visby. Celá akce ovšem nabrala zcela opačný spád, když Erik náhle po prodělané nemoci 26. července 1397 na Gotlandu umírá. Jeho vdova, Markéta Pomořanská-Wolgast, jmenuje nového leníka hraběte, Svena Stureho, vrchním správcem ostrova. Vzhledem ke Stureho svázanosti s vitálskými bratry jim tak Gotland poskytuje legální základnu a jejich pirátská činnost tak opět kvete.²⁹⁴

Druhou, razantnější a definitivní odpovědí se stala v roce 1398 výprava řádu německých rytířů. Po ztroskotání politických jednání jak se zástupci meklenburské strany, tak s královnou Markétou, a dokonce i se Svenem Sture a Markétou Pomořanskou-Wolgast, nechal velmistr řádu Konrád von Jungingen vyzbrojit flotilu čtyřiaosmdesáti lodí s posádkou čtyř tisíc mužů. 17. března vyplula na Gotland, kde o čtyři dny později přistála. Stačila doba pouhých tří týdnů k tomu, aby si tato armáda ostrov zcela podrobila.²⁹⁵

V rukou řádu zůstal poté až do roku 1408, kdy díky jednáním mezi velmistrem řádu Wernerem von Tettlingen a královnou Markétou, za trochu překvapivé účasti zástupců hanzovních měst Toruň a Gdaňsk, přešla jeho správa pod (nyní již společnou) korunu Švédska, Dánska a Norska.²⁹⁶

1. Klaus Störtebeker, zlatý věk Fratres Vitali a Gotland

Pod obecným příběhem vitálských bratrů se odehrála historie mnohem menší, osobní, o které později vznikne další z evropských legend o lupičích, již se staví bohaté vrchnosti a ochraňují slabé a porobené. Jméno, které ona polomytická

---

²⁹¹ Skvěle to ilustruje například záznam vyjednávání Lübecku s pruskými městy, velmistrem Řádu německých rytířů a královnou Markétou, viz *HR*, I, 4, dok. 337, s. 326.

²⁹² Viz *HR*, I, 4, dok. 457, s. 434, *PUHLE*, s. 87-88.

²⁹³ Syn Albrechta III., nikoliv budoucí král Kalmarské unie. Viz *PUHLE*, s. 93.

²⁹⁴ *PUHLE*, s. 94-95, nutno upozornit na značně odlišný výklad těchto událostí, který podává *SCHMANDT*, který pokládá Erika Pomořanského za osobu, která měla Svena Stureho přesvědčit na svou stran, ne ho porazit, a tím ovládnout Gotland. Celé Erikovo gotlandské tažení pokládá spíše za politickou cestu než za tažení. Viz *SCHMANDT*, s. 252.

²⁹⁵ *SCHMANDT*, s. 247, o jednáních *SCHMANDT*, s. 252, *PUHLE*, s. 95, jednotlivá jednání velmistra barvitě popisují dochované hanzovní dokumenty, např. *HR*, I, 4, dok. 471, s. 440, tamtéž, dok. 478, s. 446, tamtéž, dok. 479, s. 446, tamtéž, dok. 480, s. 446, tamtéž, dok. 481, s. 446, dok. 613, s. 558.

²⁹⁶ *SCHMANDT*, s. 256.

postava v legendách nese, je Klaus Störtebeker, spolu s Godeke Michelsem nejslavnější kapitán bratrstva.

Oba dva se objevují coby jedni z vůdců vitaliánů poprvé v souvislosti s obléháním Stockholmu v roce 1394.²⁹⁷ První dokumentární zmínka však pochází až z doby, kdy by oba měli být už po smrti, a to z roku 1405. Jedná se o žalobní akt, kterým anglický král Jindřich IV. Bolingbroke povolává k odpovědnosti hanzovní města Lübeck, Brémy, Hamburg, Stralsund a Greifswald za údajnou kapérskou akci, během které „roku 1394, Goddekin Mighel, Clays Scheld, Storbiker spolu s další [lodí] přepadli loď z Elbingu.“ Na jednání, které proběhlo v Dordrechtu, se zástupci měst odpovědnosti zřekli s odůvodněním, že ji nemohou nést za činy kapérů – vitálských bratří, nebo snad dokonce lidí z Rostocku a Wismaru.²⁹⁸

Během rozkvětu pirátství bezprostředně po podpisu lindholmské dohody se bratrstvo zřejmě rozdělilo na tři větve. Zatímco první měla působit u břehů Fríska,²⁹⁹ druhá zamířila ještě jižněji do „španělského moře“ a konečně třetí dále zůstávala na Baltu. A podle Rufusovy kroniky právě „jejími kapitány byli Godeke Michels, Wichman, Wikbold a Klaus Störtebeker, [jejichž] činy způsobovaly největší škody.“³⁰⁰

Pravděpodobnější, jak sám Puhle ve své monografii uznává, se však jeví možnost, že vitálské bratří se jednoduše rozpadli na mnoho neorganizovaných skupin, z nichž nejvýznamnější se zdála právě skupina pod vedením výše zmíněných kapitánů.³⁰¹

2. Život bratrstva v Severním moři

Zlom v aktivitách přinesla zmiňovaná obří akce řádu německých rytířů v roce 1398. Po ní hledali vitálské bratří nové způsoby obživy – často se zapojovali do lokálních opovědních válek, nebo se stali „piráty na plný úvazek a vlastní odpovědnost“. Postupně se přesunovali stále dále na západ, až se centrem jejich operací stalo místo Baltského moře Severní.³⁰²

---

²⁹⁷ PUHLE, 71, o počátcích Störtebekera a Michelse v řadách Bratří viz PUHLE, 71-74.

²⁹⁸ PUHLE, s. 72.

²⁹⁹ Snad totožná s tou, zmiňovanou v HR, I, 4, dok. 457, s. 434.

³⁰⁰ PUHLE, s. 87, překlad autor.

³⁰¹ PUHLE, s. 87, srov. DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 80.

³⁰² resp. pobřeží Fríska, okolí ústí Emže a Vezery a další místa v Severním moři. o životě bratrstva v Severním moři svědčí např. HR, I, 4, dok. 591, s. 538. Srov. MEIER, s. 152-153, PUHLE, s. 104-106.

Vzhledem k stále větším škodám, komplikujícím nejenom ekonomickou, ale nově i politickou pozici Hanzy,³⁰³ se jevila čím dál jasněji nutnost nové protipirátské akce.

V té době se většina vitalijánů uchýlila pod ochranu některého z nižších lenních pánů – nejaktivnějšími takovými ochránci byli třeba Keno tom Brok, Edi Wiemken nebo Hisko z Emdenu. Nejvýznamnější kapitán – Störtebeker – se tehdy snad nacházel v Marienhafē, Godeke Michels pak u Edo Wiemkena.³⁰⁴

Hanzovní města svolala na 2. únor 1400 sněm, kde jednala o pirátském problému. Výhodiskem se stalo vypravení flotily jedenácti kog s posádkou 950 mužů na vlny Severního moře.³⁰⁵

Ta vyplula za podpory Lübecku, Brém, Hamburgu a královny Markéty 16. dubna z Lübecku směrem na Hamburg, odkud se vydala o čtyři dny později. Do oblasti západně od Emže se dostala 5. května. Tam se okamžitě střetla s vitálskými bratry – osmdesát z nich bylo buď zabito, nebo hozeno přes palubu a dvacet pět zajato, odsouzeno a sřato.³⁰⁶

Hlavní část vitalijánů, čítající přes dvě stě mužů, ale stále unikala, nebo spíše rozvíjela svou pirátskou a kapérskou činnost.³⁰⁷ V jejich čele dál stáli Klaus Störtebeker s Michelsem.³⁰⁸

3. *Helgoland a konec vitálských bratrů*

Už na dalším hanzovním sněmu, tentokrát v létě 1400, bylo předmětem jednání ani ne tak zda, jako spíše za jakých podmínek vypravit další výpravu proti pirátům. Navíc se přihlásil nový problém – Holandsko, které se velmi dobře učilo nejen z obchodních metod Hanzy, se stávalo stále větším obchodním konkurentem. To až do té míry, že hrozilo vypuknutí otevřené války.

---

³⁰³ V Londýnském kontoru bylo Angličany konfiskováno hanzovní zboží, jelikož hanzovní města Rostock s Wismarem podle anglického krále podporovala piráty, kteří olupovali anglické kupce. PUHLE, s. 113.

³⁰⁴ Viz např. dokumenty o sporech Hanzy s Edo Wiemkenem: HR, I, 4, dok. 44, s. 30, nebo Keno Tom Brokem, HR, I, 4, dok. 571, s. 525, tamtéž, dok. 577, s. 528, srov. PUHLE, s. 115-116.

³⁰⁵ Viz HR, dok. 570, s. 521, čl. 5.

³⁰⁶ HR, I, 4, dok. 591, s. 538. Srov. PUHLE, s. 119, DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 80-81, MEIER, s. 154-157.

³⁰⁷ v té době u pobřeží Norska a Holandska, viz PUHLE, s. 122, srov. MEIER, s. 153-154, DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 80-81.

³⁰⁸ PUHLE, 122-125, srov. DOLLINGER, *The German Hansa*, s. 81, MEIER, s. 153.

Oba problémy začaly zdánlivě konvergovat, když holandský vévoda zapojil do řad svých podporovatelů vitálské bratry.³⁰⁹ Tomu nasvědčuje i zmínka o jakémisi „Johanu“ Störtebekerovi, který po boku svých 113 mužů měl za vévodu bojovat v – údajně opovřední – válce.³¹⁰

A tak postupně přichází definitivní konec nejslavnějších vitálských kapitánů a s nimi postupně i zbytků bratrstva, o kterém máme však jen pramálo konkrétních informací. Dost možná zbylo více mýtu než pravdy, ovšem akademická diskuse je v tomto směru stále živá. Zatímco prof. Puhle razil teorii, že alespoň jistá pravda na Störtebekerově legendě musela utkvět,³¹¹ prof. Rohmann naopak shromažďuje značné množství důkazů, že legenda je pouze smyšleným příběhem a skutečný Störtebeker zemřel až někdy mezi lety 1428-1439 přirozenou smrtí.³¹²

Ať je pravda kdekoliv, pro právního historika se u případu Störtebekera zachovala krásná ukázka způsobu, jak hamburské městské právo nakládalo s piráty – námořními lupiči.

První zmínka pochází z Rufusovy kroniky:

*„Toho roku svedl poutník na cestě z Hamburgu do Anglie námořní bitvu s námořními lupiči, zvanými vitálští bratři, a porazil je. Asi čtyřicet z nich u Helgolandu usmrtil a na sedmdesát zajal. Ty pak dopravil do Hamburgu, a připravil je o hlavy, které zanechal na louce u Labe, aby každý, koho by napadlo loupit na moři, zvěděl, jaký ho čeká osud. Kapitáni těch nešťastníků nesli jména Wichmann a Klaus Störtebeker.“*³¹³

Druhá zmínka je v kronice Tratzigerově:

„Následujícího léta 1402 poutníci do Anglie střetli skupinu Vitálských bratří z Helgolandu, která stále ještě loupila v západních vodách. Za kapitána měli muže jménem Clawes Störtebecker a dalšího, který nesl jméno Wichmann. Hamburští napadli piráty a na čtyřicet jich zabili, asi sedmdesát jich poté zajali a odvezli do

---

³⁰⁹ HR, I, 4, dok. 628, s. 567, srov. PUHLE, s. 127-130, srov. MEIER s. 153.

³¹⁰ PUHLE, s. 132.

³¹¹ PUHLE, s. 134-137.

³¹² ROHMANN, *Kaperfahrer*, s. 101 a násl.

³¹³ „In demselben Jahr fochten die Englandahrer der Stadt Hamburg auf der See mit den Seeräubern, die sich Vitalienbrüder nannten, und konnten sie besiegen. Ungefähr 40 von ihnen schlugen sie tot bei Helgoland und 70 fingen sie. Diese brachten sie mit nach Hamburg und ließen ihnen allen die Köpfe abschlagen; ihre Köpfe setzten sie auf eine Weise an der Elbe als Zeichen dafür, daß sie auf dem Meer geraubt hatten. Die Hauptleute dieser Vitalienbrüder hießen Wichmann und Klaus Störtebeker.“ PUHLE, s. 131, srov. MEIER, s. 158.

Hamburgu. Tam, jak si zasloužili, byli piráti s'tati. (...) Jejich hlavy byly poté vystaveny na louce na Grasbrooku.“³¹⁴

Nejdřív k teoretické stránce obou výpovědí: jak bylo už v předchozích částech této práce ukázáno, hamburské právo přelomu 14. a 15. století stavělo pirátství na roveň kvalifikované loupeži. A stejně tak trest za ně.

Ve středověkém právu má stejně jako ve středověkém světě vše svou konkrétní formu, a každá forma svůj metafyzický důvod. Ač by se tedy mohlo zdát, že trest smrti je jednoduše koncem zločincovy existence na tomto světě, jakousi finální odplatou za jeho činy, nebylo by to pravdou úplnou. Obrovskou roli hrálo, jakým způsobem bude takový zločinec vypraven na věčnost. A proto ono zbavení cti nabodnutím hlavy na kůl.

Až sekundárním se jeví memento v podobě vystavení katova díla na odív všem, kdo připlouvají po Labi do Hamburku.

A ještě krátká, poslední, poznámka o praktické části výpovědi: jakási bitva s piráty se u Helgolandu s největší pravděpodobností odehrála. Svědčí tomu účetní záznamy města Hamburgu, ve kterých se píše o výpravě na Helgoland pod vedením Nikolase Schokeho a Hermanna Langeho. Záznam souvisí s opravou hulku, který přivezli jako kořist a za půjčené peníze jej nechali opravit.³¹⁵

Jestli existují nějaké spolehlivé historické záznamy, pak jde o výroky soudů a záznamy účetní. A ty první jen co do zachycení chápání pohledu na jednání člověka ve společnosti.

---

³¹⁴ „Im nechsten Jare, vo man schrieb 1402 gerieten die Engellandsfahrer bei Heilgelant an e[k]liche Vitalienbrudere, die in der West sehe noch raubeten. Deiselbigen hauptleute weren: Clawes Störtebeker und sunst einer Wichmann genennet. Die Hamburger griffen die Seeräuber mertlich an, und erschlugen ihr bei 40gen, in die 70 wurden gefangen und gen Hamburg gefuret. (...) daselbst enthauptet und ihre heupter us daß Brot zu den andern geseket.“ TRATZIGER, A., LAPPENBERG J. M. (usp.). *Tratziger's Chronica der Stadt Hamburg*. Hamburg: Perthes-Besser & Mauke, 1865., s. 120-121. Srov. MEIER, s. 158, PUHLE, s. 136.

³¹⁵ *Hamburger Kammerechnungen*, 1873, sv. 2, s. 4.

9. Závěr

Položme si nyní opět úvodní otázky: Skutečně platilo, že kdo na moři moc má, i právo má? Bylo možné považovat válku, obchod a pirátství za trojediné, nebo mohly v právním světle existovat vedle sebe? A dávalo svobodné moře skutečně absolutní volnost k jednání?

Začněme od poslední. Ačkoliv tato práce popisuje vývoj jen malého střípku právní regulace chování na vlnách „svobodných moří“, povedlo se zachytit její vývoj a současně tak dokázat její existenci. Zároveň došlo ke zjištění, že v trestněprávním slova smyslu se pojem „svobodné moře“ poprvé objevuje v hamburském městském právu z roku 1603.

Tím, že se podařilo vystopovat námořní právní normy vymezující přijatelné a nepřijatelné chování, jsme schopni terminologicky vymezit osoby stojící na obou stranách této regulace. Celý korpus pochopitelně studie není s to obsáhnout, proto se zaměřuje na způsoby oprávněných a neoprávněných zásahů do majetku, svobody pohybu po moři a života a zdraví osob účastnících se námořní přepravy, čímž si také vymezuje pomocnou skutkovou podstatu – pirátství. Vychází přitom z jeho současné definice, tak jak jí nalezneme v článku 100 a 101 UNCLOS. Díky jejímu zobecnění lze vysledovat pohyb pojmu skrz staletí středověku.

V baltském moři začíná se silně negativními konotacemi, ovlivněnými křesťanskou naukou o právu na spásu a etikou vztahu k člověku. Pirát bývá ztotožňován s pohanem a nahlížen jako obecný nepřítel lidstva a řádu světa. Každý je proto oprávněn piráta ztrestat na životě bez hrozby sankce.

Postupně se ale jeho postavení začíná měnit. Nejprve získá atribut bojovníka – nejen námořního – a posléze dokonce právo být vázán právním řádem společnosti, a tím pádem za určitých podmínek se stává beztrestným. Na takový vývoj právo reaguje pomalu, ovšem postupně krystalizuje prakticky celé právní odvětví, jež podmínky rozpracovává.

Dostáváme se tak do stavu, kdy se objevují pojmy jako kaperství – „*Kaperei*“, „*mírová loď/koga*“ – „*Friedenschiffe/kogge*“ nebo „*Auslieger*“. Všechny mají za účel jediný: oddělit od sebe negativně vnímané pirátství, a naopak pozitivně přijímané zmocnění k totožnému jednání, ovšem nahlíženému jako oprávněné.

Nahlíženo optikou současného práva pak tato jednání můžeme rozdělit do dvou skupin: Zaprvé na směřující k výkonu individuálního rozhodnutí – pak

hovoříme o *represáliích* v pozitivním slova smyslu a zadruhé na směřující k určitému politickému účelu. Může jím být pomoc ve válce, ale i ochrana námořního obchodu v obecné rovině.

A tím se dostáváme konečně k v úvodu položené otázce, kterou jsem sliboval zodpovědět, a sice: „*Proč zkoumat v zemi, která nemá ani přístup k moři pojem pirátství?*“

Bez ohledu na území, kde zkoumání probíhá, lze v akademické diskusi hledat a nacházet obecná poučení. U historie to platí dvojnásob, pokud platí, že je matkou moudrosti. Nalézáme v ní stále další a další poučení, podobenství a analogie. A právě jednu takovou nelze přehlédnout i tak říkajíc zvenčí – ze země, která nedisponuje mořem.

V roce 2010 Michael L. Mineau uveřejnil článek „*Pirates, Blackwater and Maritime Security: The rise of private navies in response to modern piracy.*“³¹⁶ Zabývá se v něm právní pozicí soukromých bezpečnostních agentur, najímaných k ochraně námořních lodí. Tito profesionálové mají ve svém popisu práce odvracení útoků silou, a tím pádem působení škod na majetku, životě a zdraví. Pokud by snad loď, kterou chrání, zahájila pronásledování pirátů, náhle se ocitá někde na hraně mezi pácháním pirátství a legálním jednáním. Achillovou patou je tristní nedostatek právní regulace, dopadající na situaci.

Díky této studii si dovedeme představit, jakou formu taková regulace měla v minulosti. Ve světě, který fungoval podle odlišných pravidel a opíral se o odlišná dogmata. Přesto s dostatečnou mírou zobecnění nalezneme paralely – a v nich poučení. Zabráníme tisícímu opakování téže chyby.

Válka, pirátství a obchod tak v jistém smyslu skutečně trojjedinými jsou a na přechodnou dobu mohou koexistovat, ovšem takový stav bude vždy přechodným.

Protože chrání-li právo slabší a ohrožené, pak nemůže nikdy ten, kdo moc má, automaticky získávat i právo činit svou libovůli příliš dlouho.

---

³¹⁶ MINEAU, Michael L. *Pirates, Blackwater and Maritime Security: The Rise of Private Navies in Response to Modern Piracy.* In: *Journal of International Business and Law*, 2010, roč. 9, č. 1, s. 63-78. ISSN 2151-7649.

10. Seznam použité literatury

1. Prameny:

Od roku 1900:

1. 217/1921 Sb. zákonů a nařízení, Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem a Protokol, podepsané ve Versailles dne 28. června 1919.
2. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 240/1996 Sb., o sjednání Úmluvy Organizace Spojených národů o mořském právu.
3. United Nations Convention on the Law of the Sea. *Oceans & Law of the Sea - United nations division for Ocean Affairs and the Law of the Sea* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.

Před rokem 1900:

1. Adam von Bremen. *Činy biskupů hamburského kostela: velká kronika evropského Severu*. Překlad Libuše Hrabová a Jana Engelbrechtová. Vyd. 1. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0167-6.
2. AMORÓS, Karlos. *Llibre del Consolat de Mar*. [online]. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2009 [2018-03-12]. Dostupné z: <http://mdc.cbuc.cat/cdm/ref/collection/lilibimps16/id/53127>.
3. APPELT, Heinrich. *Monumenta Germaniae Historica: Die Urkunden Friedrichs I. 1181-1190*. sv. 10, 4. díl, Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1990. ISBN 9783886122288.
4. ASHBURNER, Walter. *Nomos Rodiōn nautikos: The Rhodian sea-law*. Oxford: Clarendon press, 1909.
5. CAESAR, Philipp. *Vita Et Gesta S. Willehadi, S. Ansgarii, S. Rimberti - Trium Principalium Ecclesia Bremensis Episcoporum Septentrionis Apostolorum hactenus desiderata et nuper*. Nicolaus Heyll, 1659.
6. Dokumente – Teil II: Abschnitt A – Heiliges Römisches Reich: A. Der Ewige Landfriede. *Deutsche Geschichte in Dokumenten und Bildern* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/sub_document.cfm?document_id=3795&language=german.

7. HACH, Johann Friedrich. *Das alte lübische Recht*. Lübeck: Rohden'sche Buchhandlung, 1839.
8. HEINEMAN, Otto. *Pommersches Urkundenbuch. Bd. 6. Abt. 2, 1325: nebst Nachträgen und Ergänzungen zu Band I-VI*. 2. vyd., Stettin: Paul Niekammer, 1907.
9. HR (Hanzerecesse) I, 1: KOPPMANN, Karl (usp.). *Hanzerecesse*. Sv. I. Leipzig: Duncker & Humholz Verlag, 1870.
10. HR I, 2: KOPPMANN, Karl (usp.). *Hanzerecesse*. Sv. II. Leipzig: Duncker & Humholz Verlag, 1872.
11. HR I, 3: KOPPMANN, Karl (usp.). *Hanzerecesse*. Sv. III. Leipzig: Duncker & Humholz Verlag, 1875.
12. HR I, 4: KOPPMANN, Karl (usp.). *Hanzerecesse*. Sv. IV. Leipzig: Duncker & Humholz Verlag, 1877.
13. HR I, 5: KOPPMANN, Karl (usp.). *Hanzerecesse*. Sv. V. Leipzig: Duncker & Humholz Verlag, 1880.
14. HR I, 6: KOPPMANN, Karl (usp.). *Hanzerecesse*. Sv. VI. Leipzig: Duncker & Humholz Verlag, 1889.
15. KOPPMANN, Karl (usp.). *Kämmereirechnungen der Stadt Hamburg*. II. díl. Hamburg: Grüning, 1873.
16. LAPPENBERG, Johann M. *Adam von Bremen: Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum*. Hannover: Hahn, 1846.
17. LAPPENBERG, Johann M. *Hamburgische Rechtsalterthümer*. Hamburg: Johan August Meissner Verlag, 1845.
18. MALÝ, Karel. *Práva městská Království českého: edice s komentářem*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-802-4621-173.
19. MUNCH, P. A., KEYSER, R. *Norges gamle Love indtil 1387. Tredie Bind: Lovgivningen efter Kong Magnus Haakonssøns Død 1280 indtil 1387*. Christiania: Grondahl, 1849.
20. ROBINSON, Charles H.: Anskar, The Apostle of the North, 801-865, translated from the Vita Anskarii by Bishop Rimbert his fellow missionary and sucessor. London: SPCK, 1921.
21. TRATZIGER, A., LAPPENBERG J. M. (usp.). *Tratziger's Chronica der Stadt Hamburg*. Hamburg: Perthes-Besser & Mauke, 1865.

22. Veranlassung des Vereines für hamburgische Geschichte. *Der Stadt Hamburg Gerichts-Ordnung und Statuta*. Hamburg: Perthes-Besser & Mauke, 1842.
23. Verein für Lübeckische Geschichte (usp.). *Urkundenbuch der Stadt Lübeck*. sv. IV. Lübeck: Ferdinand Grautoff Verlag, 1873.

2. Literatura:

Knihy:

1. A. Cordes – H. Lück – D. Werkmüller, usp.: Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte I. Band, Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2008.
2. ADAMOVÁ, Karolina. *Dějiny veřejného práva ve střední Evropě: přehled vybraných otázek*. Praha: C.H. Beck, 2000. ISBN 80-7117-9282-9.
3. Aurelius Augustinus.: O Boží obci knih XXII, přeložila Julie Nováková, Praha: Vyšehrad, 1950.
4. BISKUP, M. a G. LABUDA. *Dzieje Zakonu krzyżackiego w Prusach. Gospodarka – Społeczeństwo – Państwo – Ideologia*. Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1986. ISBN 83-215-7220-0.
5. BLOCH, Marc. *Feudální společnost*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0236-9.
6. BOOCKMANN, H. *Der Deutsche Orden. Zwölf Kapitel aus seiner Geschichte*. München: C. H. Beck, 1989. ISBN 978-3406381744.
7. BRANDENBURG, Arnold. *Geschichte des Magistrates der Stadt Stralsund*. Stralsund: Karl Rössler Verlag, 1837.
8. BRINK, Stefan a Neil Price. *The Viking World*. New York – Routledge, 2008. ISBN 978-0415333153.
9. BUSCK, Steen a Henning POULSEN, ed. *Dějiny Dánska*. Praha: NLN, 2007. ISBN 978-80-7106-908-9.
10. CICERO, Marcus Tullius.: Soudní řeči proti Verrovi, Čtvrtá řeč: O uměleckých dílech, přeložil Václav Bahník, Praha: Odeon, 1972. ISBN 01-117-72.
11. CICERO, Marcus Tullius: O povinnostech, přeložil Jaroslav Ludvíkovský, Praha: Melantrich, 1940.

12. DAVID, Vladislav, Pavel SLADKÝ a František ZBOŘIL. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Praha: Leges, 2008. ISBN 978-80-87212-08-0.
13. DIJKSTRA, Menno. *Rondom De Mondingen Van Rijn & Maas*. Amsterdam: Amsterdam University Press. ISBN 9789088900785.
14. DOLLINGER, Philippe. *Die Hanse*. 6. vyd. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, 2012. ISBN: 9783520371065.
15. DOLLINGER, Philippe. *The German Hansa*. Stanford CA: Stanford University Press, 1970. ISBN 9780804707428.
16. EBEL, Wilhelm. *Lübisches Kaufmannsrecht vornehmlich nach Lübecker Ratsurteilen des 15./16. Jahrhunderts*. Göttingen: Der Göttinger Arbeitskreis, 1952.
17. EBEL, Wilhelm. *Lübisches Recht im Ostseeraum*. Köln: Westdeutscher Verlag, 1967. ISBN 978-3-663-02975-5.
18. ELLEMAN, B. A., FORBES, A., & ROSENBERG, D. *Piracy and maritime crime: historical and modern case studies*. Newport: Naval War College Press, 2010. ISBN 9781884733659.
19. ERLER, A., KAUFMAN, E., SCHMIDT-WIEGAND, R. usp., *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte*, Berlin: Erich Schmidt Verlag, 1990. ISBN 978-3-503-00015-9.
20. ETTING, Vivian. *Queen Margrete I, 1353-1412, and the founding of the Nordic Union*. Boston: Brill, 2004. ISBN 978-90-04-13652-6.
21. ETTING, Vivian. *Queen Margrete I, 1353-1412: And the Founding of the Nordic Union*. Leiden: Brill, 2004. ISBN 978-9004136526.
22. ETTING, Vivian. *Queen Margrete I, 1353-1412: And the Founding of the Nordic Union*. Leiden: Brill, 2004. ISBN 978-9004136526.
23. EVERITT, Anthony. *Cicero: The Life and Times of Rome's Greatest Politician*. Toronto: Random House, 2003. ISBN 978-1-58836-034-2.
24. FORTE, Angelo, Richard D. ORAM a Frederik PEDERSEN. *Viking empires*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN 0-521-82992-5.
25. FRANKOT, Edda. *Medieval Maritime Law and its Practice in the Towns of Northern Europe: a Comparison by the example of Shipwreck, Jettison and Ship Collision*. Aberdeen: 2004. Disertační práce (Ph.D.). University of Aberdeen.; dále jen *Medieval Maritime Law*.

26. GIECH, Franz Friedrich Carl. *Darlegung der Motive meines Antritts aus dem Staatsdienst*. Stuttgart, 1840.
27. HEEBØLL-HOLM, Thomas K. *Ports, piracy, and maritime war: piracy in the English Channel and the Atlantic, 1280-1330*. Leiden: Brill, 2013. ISBN 978-90-04-23570-0.
28. HELLE, K. (Ed.). *The Cambridge History of Scandinavia*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. ISBN 9781139053570.
29. HENNINGSOVÁ, E. *Das Hamburgische Strafrecht im 15. und 16. Jahrhundert und seine Verwirklichung: Ein Beitrag zur Geschichte des deutschen Strafrechts*. Hamburg: Hansische Gildenverlag, 1940.
30. HROCH, Miroslav, Helena KADEČKOVÁ a Elisabeth BAKKE. *Dějiny Norska*. Praha: NLN, 2005. ISBN 80-7106-407-6.
31. JADOS, Stanley S. *Consulate of the sea, and related documents* [online]. University, Ala.: University of Alabama Press, 1975 [cit. 2018-03-14]. ISBN 978-081-7357-054.
32. KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vyd., Praha: C.H. Beck, 1997. ISBN 80-717-9031-1.
33. KRASKA, James. *International Law, Strategy, and Diplomacy at Sea*. Oxford: ABC-CLIO, 2011. ISBN 978-0-313-38724-1.
34. KROESCHELL, Karl, CORDES, Albrecht a NEHLSSEN-VON STRYK, Karin. *Deutsche Rechtsgeschichte*. Köln: Böhlau, 2008. ISBN 978-3-8252-2734-0.
35. LAYHER, William. *Queenship and Voice in Medieval Northern Europe*. New York: Palgrave Macmillan, 2010.
36. LE GOFF, Jacques a Jean-Claude SCHMITT. *Encyklopedie středověku*. Vyd. 3. Přeložil Lada BOSÁKOVÁ. Praha: Vyšehrad, 2014. ISBN 978-80-7429-130-2.
37. LEPAGE, Jean-Denis G. G. *Medieval Armies and Weapons in Western Europe: An Illustrated History*. Jefferson: McFarland & Company, 2005. ISBN 9780786477340.
38. MEIER, Dirk. *Seafarers, merchants and pirates in the Middle ages*. New York: Boydell Press, 2006. ISBN 978-1843835127.
39. NOWAK, Z. H. a kol. *Państwo zakonu krzyżackiego w Prusach. Podziały administracyjne i kościelne od XIII do XVI wieku*. Toruń: Towarzystwo Naukowe, 2000. ISBN 8387639265.

40. ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7.
41. POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 5., dopl. a rozš. vyd. Praha – C.H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-536-4.
42. PUHLE, M.: *Die Vitalienbrüder: Klaus Störtebeker und die Seeräuber der Hansezeit*. Frankfurt am Main: Campus Verlag, 1994. 199 s. ISBN 978-3593345253.
43. R.-H. Bautier – R. Auty a kol., usp., *Lexikon des Mittelalters*. Band IV., München – Zürich: Artemis Verlag, 1989. Sl. 331–334. ISBN 3-7608-8904-2.
44. RIIS, Thomas. *Einführung in die Gesta Danorum des Saxo Grammaticus*. Odense: University Press of Southern Denmark, 2006. ISBN 87-7838-824-4.
45. Saxo Grammaticus.: *Gesta Danorum: The History of the Danes*, přeložil Peter Fisher, Karsten FRIIS-JENSEN (usp.), sv. I., Oxford: Clarendon Press, 2015. ISBN 9780198705765.
46. STANTON, Charles D. *Medieval Maritime Warfare*. Barnsley: Pen & Sword, 2015. ISBN 9781781592519.
47. ŠTĚPÁN, Jiří. *Švédsko*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-464-7.
48. STRICKLAND, Matthew. *War and Chivalry: The Conduct and Perception of War in England and Normandy, 1066–1217*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
49. TESELLE, Eugen. *Augustine*. Nashville: Abingdon Press, 2006. ISBN 0-687-05361-7.
50. *The Law of the Sea: Exclusive Economic Zone: Legislative History of Articles 56, 58 and 59 of the United Nations Convention on the Law of the Sea*. New York: United Nations, 1992. ISBN 92-1-133429-2.
51. THORDEMANN, Bengt. *Armour from the Battle of Wisby, 1361*. Union City: Chivalry Bookshelf, 2001. ISBN 978-1891448058.
52. VON RICHTHOFEN, Karl. *De Lex Frisionum*. Leeuwarden: G. T. N. Suringar, 1866.
53. WIDHALM, Gloria-Maria. *Lexikon des Mittelalters*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. ISBN 3-423-59057-2.

54. WIDHALM, Gloria-Maria. *Lexikon des Mittelalters*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. ISBN 3-423-59057-2.
55. ZDRENKA, Joachim. *Die Inschriften des Landkreises Rügen*. Berlin: de Gruyter, 2002. ISBN 9783050081113.
56. ZIMÁK, Alexandr. *Hanza: obrazy z dějin severského námořního obchodu*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-107-8.

Články:

1. ANDERMANN, Ulrich. *Spätmittelalterlicher Seeraub als Kriminaldelikt und seine Bestrafung*. In: Störtebeker – 600 Jahre nach seinem Tod. Trier: Porta Alba Verlag, 2005. s. 23-36. ISBN 978-3-933701-14-5.
2. AZUBUIKE, Lawrence. *International Law Regime Against Piracy*. In: Annual Survey of International & Comparative Law, 2009, roč. 15, č. 1., s. 43-59. ISSN 1932-2364.
3. GUILFOYLE, Douglas a Tiffany W. Middleton. *Law, Pirates and Piracy*. In: Social Education, 2010, roč. 74, č. 6, s. 292-296. ISSN 0037-7724.
4. IMSEN, Steinar. *Late medieval Scandinavian Queenship*. In: Queens and Queenship in Medieval Europe: Proceedings of a Conference Held at King's College London, April 1995. London: Boydell Press, 2008. ISBN 9780851158815.
5. JAHNKE, Carsten. *The City of Lübeck and the Internationality of Early Hanseatic Trade*. In: Justyna Wubs-Mrozewicz and Stuart Jenks, (ed). *The Hanse in Medieval and Early Modern Europe*. Leiden: Brill, 2012., s. 37-58. ISBN 9789004212527.
6. DE LA MATRIE, Louis. *L'officium robarie ou l'office de la piraterie à Gênes au Moyen Âge*. In: Bibliothèque de l'École des chartes, 1892, roč. 53, s. 264-272.
7. MINEAU, Michael L. *Pirates, Blackwater and Maritime Security: The Rise of Private Navies in Response to Modern Piracy*. In: Journal of International Business and Law, 2010, roč. 9, č. 1, s. 63-78. ISSN 2151-7649.
8. MINEAU, Michael L. *Pirates, Blackwater and Maritime Security: The Rise of Private Navies in Response to Modern Piracy*. In: Journal of International Business and Law, 2010, roč. 9, č. 1, s. 63-78. ISSN 2151-7649.

9. NIJDAM, J.A. *Measuring Wounds in the Lex Frisionum and the Old Frisian Registers of Fines*, In: P. Boersma et al. (red.), *Philologia Frisica Anno 1999. Lêzingen fan it fyftjinde Frysk filologekongres 8, 9 en 10 desimber 1999*, Leeuwarden, 2000.
10. ROHMANN, G.: *Der Kaperfahrer Johann Störtebeker aus Danzig*. In: *Hansische Geschichtsblätter*, 2007, roč. 125, s. 77-120. ISSN 0073-0327.
11. ROHMANN, Gregor. *Wegnehmen, Verhandeln, Erstaten*. In: *Geschichte in Wissenschaft und Unterricht*, 2014, č. 9-10, s. 574-585. ISSN 0016-9056.
12. SCHMANDT, Raymond H. *The Gotland Campaign of the Teutonic Knights 1398-1408*, In: *Journal of Baltic Studies*, 1975, roč. 6, č. 4, s. 247-258. ISSN 1751-7877.
13. TAI, Emily S. *Piracy and Law in medieval Genoa: The Consilia of Batolomeo Bosco*, In: *Medieval Encounters*, 2003, roč. 9, č. 2-3, s. 256-282. ISSN 1570-0674.
14. TAI, Emily, S. *Restitution and the Definition of a Pirate: The Case of Sologrus de Nigro*. In: *Mediterranean Historical Review*, 2004, roč. 19, č. 2, s. 34-70. ISSN 1478-0542. ISSN 09518967.
15. TAI, Emily, S. *The Legal Status of Piracy in Medieval Europe*. In: *History Compass*, 2012, roč. 10, č. 11, s. 838-851. ISSN 1478-0542.
16. VRBA, Vojtěch. *Piráství a námořní loupež - definice pojmu jako výsledek vývoje právního obyčeje?*. In: *Dny práva 2016 – Days of Law 2016. Část I. Právní obyčej*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. s. 185-199. ISBN: 978-80-210-8552-7.

3. Ostatní:

1. GOETHE, Johann Wolfgang von. *Faust* [online]. Přel. Otokar Fischer. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2011 [2018-03-12]. Dostupné z: <http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/67/93/19/faust.pdf>.
2. *Stadtgründung der Hansestadt Wismar* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.wismarer.de/stadtgruendung.wismar.htm>.
3. ALBRECHT, Tim a Stephan MICHAELSEN. *Entwicklung des Hamburger Stadtrechts*. *Universität Hamburg* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://www.spaetmittelalter.uni->

- hamburg.de/spaetmittelalter/Lehre/Ergebnisse/Hamburg/themen/EntwicklungDesHamburgerStadtrechts.html.
4. *Deutsches Rechtswörterbuch* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw>.
  5. Privy Council. *Encyklopædia Britannica* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Privy-Council-United-Kingdom-government>.
  6. Privy Council. *Encyklopædia Britannica* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Privy-Council-United-Kingdom-government>.
  7. Wend. *Encyklopædia Britannica* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Wend>.
  8. FRANKOT, Edda. *Medieval Maritime Law and its Practice in the Towns of Northern Europe: a Comparison by the example of Shipwreck, Jettison and Ship Collision*. Aberdeen: 2004. Disertační práce (Ph.D.). University of Aberdeen.
  9. VRBA, Vojtěch. *Námořní havárie na Baltu*. Brno: 2017. Studentská vědecká odborná činnost.
  10. HOLEC, Vladimír. *Právní aspekty potlačování pirátství*. Olomouc, 2013. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Právnická fakulta.
  11. The transition to Christianity. National Museum of Denmark [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://en.natmus.dk/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-viking-age/religion-magic-death-and-rituals/the-transition-to-christianity/>.
  12. International Maritime Bureau. *Commercial Crime Services* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.icc-ccs.org/icc/imb>.
  13. *Eurojust* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx>.
  14. Joint Investigation Teams - JITs. <https://www.europol.europa.eu/> [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/joint-investigation-teams>.
  15. International involvement. *Interpol* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Crime-areas/Maritime-piracy/International-involvement>.

16. *International Tribunal for the Laws of the Sea* [online]. [cit. 2018-03-15].
Dostupné z: <https://www.itlos.org/>.
17. HOLEC, Vladimír. Právní aspekty potlačování pirátství [online].
Olomouc, 2013 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z:
<https://theses.cz/id/him73u/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v
Olomouci, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Ondřej Svaček, Ph.D.
18. Security Council Unanimously Adopts Resolution 2316 (2016), Renewing
Authorization for International Naval Forces to Combat Piracy off Somali
Coast. *United Nations Meetings Coverage and Press Releases* [online].
[cit. 2018-03-15]. Dostupné z:
<https://www.un.org/press/en/2016/sc12582.doc.htm>.
19. Republic of Bolivia v. Indemnity Mutual Marines Assurance Company
Ltd. 1 K.B. 785. *United Settlement* [online]. 27-28. 1. 1909 [cit. 2018-03-
15]. Dostupné z: <http://www.uniset.ca/other/cs5/19091KB785.html>.
20. Lex Frisionum: Introduction. *Lex Frisionum* [online]. [cit. 2018-03-15].
Dostupné z: http://www.keesn.nl/lex/lex_en_intro.htm.
21. Lex Frisionum: Text and translation. *Lex Frisionum* [online]. [cit. 2018-
03-15]. Dostupné z: http://www.keesn.nl/lex/lex_en_text.htm.
22. Hansetag. Wikipedia.de [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z:
<https://de.wikipedia.org/wiki/Hansetag>.
23. Hanserecesse. *Hansische Geschichtsverein* [online]. [cit. 2018-03-15].
Dostupné z: <https://www.hansischergeschichtsverein.de/hanserecesse>.
24. Korsbetningen utanför Visby stadsmur. *Upptäck Sveriges Historia*
[online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z:
[https://web.archive.org/web/20100821042138/http://www.upptacksveriges
historia.se/sok-besoksmal/visa/382/](https://web.archive.org/web/20100821042138/http://www.upptacksverigeshistoria.se/sok-besoksmal/visa/382/).

11. Resumé

The thesis discusses issue of piracy in middle ages, with special regards to law qualification and classification. It focuses geographically on the region of the Baltic Sea, especially today's northern Germany.

First, the general and current discourse is presented. The international regulation of piracy is outlined, with some problems it causes. Then a generalisation of actus reus of piracy is done by extrapolating its very general categories. They are then used to outline trends in piracy.

Then the fundamental paradigms of a pirate are presented – the Augustinian and Ciceronian.

However, main objective of work is to present both law regulations of piracy between 10th and 16th centuries and to analyse them. To achieve it, not only sources of law are used, but also some non-legal sources.

This way the *Gesta Hamburgensis* and *Life of Anskar* are analysed, as well as *Lex Frisionum*.

Focus is especially given to analysis of Hanseatic Recesses and other acts related to them, as well as actions undertaken on their behalf.

Then are also discussed issues of licensed piracy – privateering, and problems associated with it. These are presented in various contemporary legal acts.

Finally, brief summary of punishment of semi-mythical Klaus Störtebeker for maritime robbery in Hamburg is presented.

Several partial remarks are made for many discussed aspects of issue, but the main objective of work – to introduce the problematic itself – is being carried out mainly by thorough yet not exhausting analysis.